

В.М.ТАЛАХ

СТИСЛИЙ СЛОВНИК МОВИ ІЕРОГЛІФІЧНОЇ ПИСЕМНОСТІ МАЙЯ

=====
[Складено:
© 2009,
Віктор Талах,
Україна,
Київ]
=====

Жирним в словнику наведено транслітерацію ієрогліфічних записів, *курсивом* – латинізовану транскрипцію слів мови ієрогліфічної писемності майя; після двокрапки (:) наведено переклад, після косої риски (/) – відповідники з колоніальних та сучасних мов майя, у круглих дужках () наприкінці зазначається лексикографічне джерело для слів мови ієрогліфічної писемності.

Скорочення назв колоніальних та сучасних мов майя: ч. – ч'оль, члт. – ч'ольті, чрт. – ч'орті, чнт. – чонталь, цлт. – цельталь, цнд. – колоніальна цендаль, цоц. – цоціль, юк. – юкатекська, іца – іца, кіче – кіче, моп. – мопан, цут. – цутухіль, кан. – канхобаль, лак. – лакандон

Скорочення лексикографічних джерел слів мови ієрогліфічної писемності:

(B) – 26. A Preliminary Classic-Maya – Englisch / English – Classic-Maya Vocabulary of Hieroglyphic Readings / Compiled by Eric Boot (Leiden University, Netherlands), 2002 www.mesoweb.com;

(HK) – Kettunen H., Helmke, Chr. Introduction to Maya Hieroglyphs. Workshop Handbook, 2008;

(LW1) – Lacadena, A., Wichmann, S. Harmony Rules and the Suffix Domain: A Study of Maya Scribal Conventions // [email.eva.mpg.de/~wichmann/harm-rul-suf-dom7.pdf](mailto:eva.mpg.de/~wichmann/harm-rul-suf-dom7.pdf);

(LW2) – Lacadena, A., Wichmann, S. On the Representation of the Glottal stop in Maya Writing // Wichmann, S. (ed.) The Linguistic of Maya Writing. Salt Lake City, 2004. P.103-162;

(RHZS) – Robertson, J., Houston, S., Zender, M., Stuart, D. Universals and the Logic on the Material Implication: A Case Study from Maya Hieroglyphic Spelling. 2005 // www.mesoweb.com/articles/ClassicMayaSpelling.pdf;

(SchGr) – Schele, L., Grube, N. The Dresden Codex. // The Proceedings of the Maya Hieroglyphic Workshop. March 8-9, 1997 Notebook for the XVIIIth Maya Hieroglyphic Workshop at Texas., Austin, 1994. Transcribed and edited by Phil Wanierka. (Austin), 1997.

А

a, 'a- : ти, твій (преконсонантальний ергативно-посесивний займенник другої особи однини), **a-wi-na-ke-na**, 'awinakeen: я твій слугник (B)

a-, *aj*: префікс імен чоловічого роду, що вказує на приналежність, **a-MUT**, 'a(j) mutuul: людина з Мутуля (Тікаля) (B)

-a-, 'a': вода/ члт., чрт., юк. *ha* 'agua', **YAX-a**, *Yaxa*: "Зелена Вода", назва озера та міста (B)

ya-b'a-ki, *yab'a'k*: сажа, чорний порошок/ члт. *yabaac* 'tizne' (RHZS)

a-b'i, 'ab'i: кажуть; як кажуть/ члт. *abi* 'disen que' (B)

a-b'i-ch'i-la, 'aj b'ich'iil: "той, хто робить вишукані речі" (?), титул/ юк. *bich* 'fino, delgado', *ihni* *переклади*: "людина з Біч'іля" (D. Stuart)

ACH-cha, *ach*: пеніс (діалектний варіант)/ юк. *ach* 'membrum virile', див. **AT** (B)

a-chi, **a-chi-ji**, 'aj *chij*: мисливець (букв. "господар оленя") (B)

a-ch'a, 'ach': зволожений, соковитий/ ч. *ach* 'mojado', чнт. *ach* 'mojado, húmedo', цлт. *ach* 'fresco', **ti-a-ch'a ka-ka-wa**, *ti* 'ach' *kakaw*: для соковитого какао (тобто, для м'якоті какао)

a-ha-, **a-ha-la**, **a-ha-li**, 'ah-: перемога, звиягтя, завоювання /члт. *ahali* 'venser', **hi a-ha-na**, *hi* 'ahana(j): тут він був переможений(B)

AHIN, **a-AHIN-na**, **AHIN-na**, **AHIN-ni**, **a-hi** (скорочене написання), 'ahiin: ящір, крокодил (*Crocodylus acutus*, *C. moreleti*)/ члт. *ahin* 'lagarto', ч. *ajin* 'cocodrilo de río, cocodrilo de pantano' (B) інше читання **A[h]YIN** (HK)

a-ja-, 'aj-: пробуджуватися/ юк. *ahesah*, *ahsah* 'despertar a otro', **a-ja-yi TOK'-b'a-TE'**, 'ajaay *tok' ba' te'*: пробудився списник

-a-ja-li-b'i, 'ajalib': посудина для напою, що збадьорює/ див. *aj-*, **ya-ja-li-b'i**, *yajalib*: його посудина для напою, що збадьорює (E.Boot)

AJAW, **a-AJAW**, **AJAW-wa**, **a-AJAW-wa**, **a-ja-wa**, 'ajaw: (1) владар, цар/ члт. *ahau* 'señor', юк.

ahav 'rey o emperador, monarca, príncipe o gran señor', кіче *ahau* 'el casique o señor', **K'UH(-lu)-AJAW(-wa)**, *k'uhul* 'ajaw: священний владар, титул правителя міста-держави за Класичної доби; (2) двадцятий день "місяця" майя (B)

AJAW-le-le, **AJAW-le²**, **AJAW-le**, 'ajawlel: правління, царювання/ юк. *ahawllil* 'regia o real cosa' (B)

AJAW-li, 'ajawil: владарювання, панування (B)

a-je-ne, 'ajen: назва ритуального предмета (?), **HUX-a-je-ne**, *Hux* 'Ajen: "Три Ахени", назва ритуального танцю, **a-je-ne OL-la MAT**, 'Ajen 'O'l Mat: Ахен Оль Мат, ім'я правителя Паленке

-a-je-se, 'ajes: пробуджувати/ див. 'aj-, **xa-a-je-se yo-OL-la**, *xa* 'ajes yo'l: ще будуть пробуджені їхні серця (D. Stuart)

a-K'UH-HU'N, **a-K'UH-HU'N-na**, **a-K'UH-na**, 'ajk'uhu'n: "господар священного паперу", титул вельмож (D. Stuart)

AK, 'ak: (1) вид рослин, трава, що росте в саванні, *Andropogon* sp./ юк. *ak* 'zacate o gramínea de tallo alto, hoja ancha, que se cría en las sabanas y suele usarse para cubrir casas', (2) саванна, степ/ члт. *ac* 'yerba de la sabana', 'sabana', **AK-na-NAL-IXIM**, 'Akanal 'Ixim: "Степова Кукурудза", ім'я божества в Паленке

-a-ka-ta-, 'akta-: залишати, облишати/ чрт. *a'kta* 'leave alone, forget about, abandon, neglect, turn loose, permit, unload, unhand, free (as a captured animal), abstain from', *aktan* 'renunciar, dejar, apartar, evitar, abandonar', **ya-ka-ta-ji K'UH-AJAW-le**, *yaktaaj k'uh(ul)* 'ajawle(l): він залишив священне царювання (B. McLeod)

AKUUM?-CHAA[h]K, **AKUUM?-CHAA[h]K-ki**, **AKUUM?-mi-CHAA[h]K**, **a-ku-mi CHAA[h]K**, 'Akuum *Chaa[h]k*: ім'я божества (так званий "G1" ?)

A[h]K, **a-ka**, **a-ku**, 'a[h]k: черепаха, зокрема, центральноамериканська річкова черепаха (*Dermatemys mawii*)/ ч. *ajk* 'turtle, tortuga', юк. *ak* 'tortuga, galápagos', цлт. *ahc* 'tortuga', чнт. *ac* 'tortuga blanca, tortuga aplanada' (B)

A[h]KAN, 'a[h]kan: (1) шум, ревіння/ члт. *ahcan* 'bramar', ч. *ajcön* 'gemido', юк. *akan* 'bufar algunos

animales y bramar; aullar las palomas; gemir y gemido; el zumbido y ruido de la flecha o piedras', (2) звук мушлі, **ye-ta-la ya-AK-na**, *ye[h]tal yakan*, "випробування звуку мушлі такого-то"; **A[h]KAN**, **a-A[h]KAN-na**, **A[h]KAN-na**, *'A[h]kan* (3) ім'я божества хмільного напою та сп'яніння/ юк. *Akan* 'el dios del vino que es Vasco' (B)

A[h]KAN-na-YAX-HA', *'A[h]kan Yaxha'*: "Акан Першої Вологи", ім'я божества (B)

a-ku-mu-chi CHAA[h]K, *'Akmuuch Chaa[h]k*: "Акмууч Чаак", ім'я божества в Паленке (B)

AK', **a-AK'**, *'ak'*: дар, дарунок/ чрт. *ahk'* 'a giving or offering, ceremonial sacrifice', **u-ya-k'u cha-ki**, *'uyak Chaa[h]k*: дарунок Чаакові такого-то (B)

AK'-, *'ak'*: давати, приносити, вручати, жертвувати, дарувати/члт. *acun* 'dar', чрт. *ahk'u* 'give, yield, furnish, sacrifice', *ahk'un* 'entregar, dar, prestar, regalar', **ya-k'a-wa**, **ya-AK'-wa**, *yak'aw*: він пожертвував (B)

AK'AB-b'a, **a-k'a-b'a**, *'ak'ab'*: (1) ніч, темрява/ члт. *acab* 'noche', чрт. *ahk'ab* 'night', юк. *ak'ab* 'noche o de noche' (2) нічний, **a-k'a-b'a-ka-yo-ma**, *'ak'ab' kayom*: "Нічний Рибалка", ім'я божества (див. *k'inil kayom*), **ya-k'a-b'a**, *yak'ab'*: його ніч (B) (3) нічне пильнування (вид ритуальної практики, ?)

AK'ACH, **a-k'a-cha?**, *'ak'ach*: індик/ч. *ak'ach* 'guajolote' (інше читання – *ak'al*), **ЧАК AK'ACH yu-ku**, **ЧАК-a-k'a-cha yu-ku**, *Chak 'Ak'ach Yuk*: Чак Ак'ач Йук, "Великий Індик – З'єднувач", ім'я правителя Ла-Корона

a-k'e, *'Ak'e'*: Ак'е, назва царств Лаканха-Бонампак (?) та Німлі-Пуніт (B)

a-AK'-no-ma, *'ak'no'm*: той, хто дарує, офірує (LW1)

a-AK'-ta, **a-k'a-ta**, *ak'at*: танець/ члт. *acut* 'baile', чрт. *ak'ut* 'ceremonial dance' (B)

AK'-ta-ja, **a-AK'-ta-ja**, *ak'taj*: танцювати (B)

-a-k'u-tu-u, *yak'tu'*: офіра, букв. "річ-дарунок", **ya-k'u-tu-u**, *yak'tu'*: офіра такого-то (B)

AL, *'al*: дитина (для матері)/чрт. *uy-ar* 'one's (woman's) child, her son, its young', ч. *al* 'cria', 'son',

юк. *al* 'hijo o hija de la mujer y cualquier animal hembra', **ya-la**, **ya-AL**, **ya-AL-la**, **ya-la**, *yal*: дитина такої-то (B)

-a-la-, *'al-*: кидати, викидати/ чрт. *ara* 'force out, expel', *aran* 'anything thrown or expelled', **ya-la-ja**, **ya-AL-ja**, *yalaj*: він викинув його, **ya-AL-ji-ya-tu-u-k'a-b'a**, *yaljiyu tuk'ab'*: він викинув його своєю рукою (B)

a-la-wa, *'alaw*: майданчик для гри в м'яч. Див.: *halab'*, *halaw*. (B)

a-LAY, **a-LAY-ya**, **a-la-LAY-ya**, **a-la-ya**, *'alay*: ось, ось він/ іца *a'la* 'this, that, there', юк. *lay* 'esto, éste', *-a* 'denota que lo demostrado o el lugar es el más cercano o próximo' (Ю.Полухович)

-a-le-je, *-alej*: викидати, **ya-le-je**, *yalej*: він викидав їх

a-ma-la, *'amal*: ряпуха (B)

AN, **a-AN-na**, *'an*: вирізьблювати/ члт. *anaghon* 'labrar madera' (B)

a-na-b'i, *'anaab'* / *'anib'*: скульптор, різьбяр/ члт. *anaghel* 'carpintero', **ya-na-b'i**, **ya-a-na-b'i**, *yanaab'* / *yanib'*: різьбяр такого-то (B) (*інший переклад*: „той, хто йде”, „посланець”, Д.Беляєв)

AN-nu, **a-nu**, *'a'n*: буття, існування/ ч. *an*, *añoch* 'hay' (HK), **u-B'AAH-hi-li a-nu**, *'ub'aahil 'a'an*: тіло буття, втілення

a-AA[h]N-na, **a-ni**, *'aa[h]n*: йти, рухатися/ члт. *ahnes* 'aser correr', чрт. *ahn* 'a running, a race', *ahnih* 'run, flow', **a-A[h]N-na ti-YAX-TE'** **cha-ki**, *'a[h]n ti yaxte' Chaa[h]k*: йде на дерево сейби Бог Дошу (Wald)

-a-na-ta-, *-anat-*: допомагати/ юк. *anat* 'ayudar, favorecer', **ya-na-ta-ji**, *yanataaj*: цьому допомагав

a-na-yi-TE', *'Anayte'*: Анайте, назва місцевості (B)

-a-si-, *-aas*: гра, втіха (?) / чрт. *as* 'play, banter', *asar* 'a game', **to-TO'K'-ya-si-'AJAW-wa**, *To'k' Yaas 'Ajaw*, "Кременевий Ніж – Втіха (?) Владаря" (титул в Йула), **ТОК'-ya-si-K'INICH**, *To'k' Yaas K'inich*, "Кременевий Ніж – Втіха (?) Сонцеликого" (ім'я персонажа) (B); **SAK a-su-NAL**, *Sak 'A'snal*: „Світле Місце Втіх(?)”, назва міфологічної місцевості (Д.Беляєв, А.Давлетшин)

ААТ-ta, ААТ-ti, 'aat: пеніс/ ч. *at* 'penis, pene' (див. АСН)

а-АТ, 'at: мити, обмивати/ члт. *atel* 'bañadura', *atez* 'bañar a otro', чрт. *atih* 'bathe, wash', **ya-ta-ji**, **ya-ti-ji**, *yatij*: вони обмили їх (В)

а-ta, a-ta-na (I), 'atan: одружуватися, брати шлюб/ юк. *atansah* 'tomar esposa', **а-ta К'УН К'АВИЛ АЈАW-le**, 'ata(n) k'uh K'awiil 'ajawle(l): бере шлюб божественний К'авііль під час владарювання, **АЈ-а-АТ-na cha-ki**, *aj* 'atan *Cha[h]k*: Чаак, який одружується

а-АТ-na (I), 'atan: дружина, товариш/ юк. *atan* 'mujer casada, denotando suya es', **ya-АТ-na**, *yatan*: його дружина; **ya-TAN-li**, *yatanil*: дружина такого-то (В)

-АТИК?, -АТИК?-ki, -a-ti-ki, -atik: (1) квітка, пагін (?) (В), (2) дитина, нащадок, **u-TAAL-ka-b'a ma-ta-wi-la u-B'AAH-u-CH'AB'-li HUX-ya-АТИК? IXIM**, 'utaal kab' Matawiil 'ub'aah 'uch'ab'il hux yatik 'Ixim: торкнулося землі в Матавіїлі тіло його створіння (з) трьох пагонів (?) Бога Кукурудзи

АТОТ, ya-АТОТ, ya-АТОТ-ti, *yatoot*: будинок (діалектний варіант, див. 'otoch, 'otoot) (В)

а-ts'a-mi, 'ats'aam: сіль/ члт. *atzam* 'sal', чрт. *atz'am* 'salt', **АЈ-а-ts'a-mi**, *aj-ats'aam*: торговець сіллю (S.Martin)

а-wa-ya, 'away: тут, ось тут/ імовірно з чрт. *vai* 'aqui' та юк. *-a* 'denota que lo demostrado o el lugar es el más cercano o próximo'(В)

а-w-, 'aw-: ти, твій (превокальний ергативно-посесивний займенник другої особи однини); **а-wi-chi-NAL**, 'awichnal: перед тобою, **а-wo-la**, 'awol: твоє серце (В)

В'

b'a, b'a': перший, старший/ члт. *ba* 'principio o primero', цоц. *ba* 'best, first in everything, the first', члт. *baхан* 'primero', **b'a-AЈAW**, *b'aah* 'ajaw: старший владар, **b'a-AL**, *b'a'* 'al: старша дитина, первісток, **b'a-IXIK-ki**, *b'a'* *ixik*: перша жінка, (2) вперше, спочатку, **b'a-ch'a-ka-ja-u-K'AB'**, *b'a'* *ch'a[h]kaj* 'uk'ab': першою була відрубана його рука (В)

b'a-b'a-, b'ab'-: лити, проливати/ юк. *bab* 'verter', **b'a-b'a-ja CHAK-che-le**, *b'ab'aj* 'Ix Chel: проліто (дощ) Великою Райдугою

В'AAH, *b'aah*: (1) туса (вид гризунів, *Orthogeomys* spp.)/ члт. *bah* 'rata', чрт. *bah* 'taltuza (a small brown burrowing animal of several varieties)', юк. (*ah*) *ba* 'topo, tuza' (2) голова (абсолютна форма: **В'AAH-si**, *b'aahis*) / цнд. *ba* 'head', *bail* 'face', цоц. *bail* 'face', (3) істота, річ/ чрт. *bah* 'a being', **u-CHA'-OL-b'a-hi**, *'ucha' 'olb'ah*: його другий м'яч (букв.: "його друга річ-м'яч") (4) тіло, особа/ чрт. *bah* 'body, self', юк. *ba* 'aque'l', (5) зображення, образ (абсолютна форма: **В'AAH-AЈ**, *b'aahaj*), **u-B'AAH-hi**, **u-b'a-hi**, *'ub'aah*: його зображення, його образ, **u-b'a-hi-li**, *'ub'aahil*: зображення такого-то, образ такого-то (В), **u-B'AAH-hi-la yo-OTOOT-ti NAAH-HA'-NAL K'IN-ni-chi**, *'ub'aahil yotoot Naah Ha'nal K'inich*: зображення житла Нах Ханаль К'ініча, **В'AAH-hi-li A'N**, *b'aahil 'a'n*: уособлення, втілення (особа, яка під час ритуалу представляє божество), **u-B'AAH-hi-li a-nu IX-UH**, *'ub'aahil 'a'n 'Ix 'Uh*: уособлення Богині Місяця

В'AAJ, В'AAJ-ji, *b'aj-*: розбивати, трошити/ юк. *bah* 'clavar con martillo', чнт. *baje'* 'clavar, martillar', **b'a-la-ja**, *b'a (aj)laj*: розтрошення

В'AAJ-CHAN-na-K'AWIL, **В'AAJ-ji-CHAN-na-K'AWIL**, **b'a-la-ja-CHAN-na-K'AWIL**, *B'a(aj)laj Chan K'awil*: "Розтрощено Небеса К'авіілем", ім'я правителя Дос-Пілас (В)

b'a-ji-, *b'aaj-*: відбуватися за звичаєм, відбуватися певним чином/ юк. *bayhal* 'ser así o semejante', 'siempre estarse o hacerse así', *bailkumah* 'perseverar', **b'a-ji-ya u-CH'AB'-ya-AK'AB'**, *b'ajiy 'uch'ab' yak'*: за звичаєм відбулися його жертва, його нічне пильнування

В'AAK, *b'aak*: захоплювати у полон, робити бранцем/ юк. *baksahtah* 'vencer o cautivar en guerra', **u-B'AAK-wa**, *'ub'aakwa(j)*: він полонив його, **В'AAK-na-ja**, *b'aa[h]knaj*: він був захоплений у полон, **В'AAK-wa-ja**, *b'aa[h]kwaj*: він був захоплений у полон (В)

В'AAK, В'AAK-ka, b'a-ka, b'a-ki, b'aak: (1) кістка/ чрт. *b'ak* 'hueso, esqueleto, calavera', ч. *bac* 'hueso', юк. *b'aak* 'hueso', (2) полонений, бранець/ юк. *baksah* 'vencido o cautivo así, despojo de los enemigos, esclavo o esclava habido en guerra', **u-b'a-ka, u-b'a-ki**, *'ub'aak*: бранець такого-то, а-

НУК-В'ААК, *a(j)-huk-b'aak*: господар сімох бранців (В)

В'ААК, **В'ААК-ла**, *B'aakuul*: Бакууль, назва царства зі столицею Лакамха-Паленке (В)

b'a-КАВ', **b'a-ka-b'a**, **b'a-ka-КАВ'**, *b'a[h]kab'*: (1) Бакаб, титул правителя, "головний у країні" (?) (В) (2) ім'я божества, 'Entre la muchedumbre de dioses que esta gente adorava, adoravan quatro llamados *Bacab* cada uno dellos. Estos dezian eran quatro hermanos a los cuales puso Dios quando crio el mundo a las quatro partes del, sustentando el cielo no se cayesse' (Landa).

В'ААК-ла-WAY-ya-la, *B'aakal Wayal*: "Кістяний Чаклун", титул у Лакамха-Паленке (варіант)(В)

В'ААК-le, **b'a-ke-le**, *b'akel*: кістяний, **В'ААК-le-(wa)-WAY-la**, *B'aakel Wayal*: "Кістяний Чаклун", титул у Лакамха-Паленке (В)

b'a-ku, *b'a'k*: юнак, дитина / юк. *ah bak* 'niño o muchacho pequeño' (В)

b'a-la-, *b'al-*: ховати/ ч. *bajlel* 'ponerse (el sol)', юк. *bal* 'esconder, abrigar y encubrir debajo de algo o detrás de algo' (В), **u-b'a-la-wa**, *'ub'alaw*: він сховав його

В'А[h]LAM, **В'А[h]LAM-ма**, **b'a-la-ма** *b'a[h]lam*: ягуар (Felis onsa Goldmani)/ члт. *bahlan* 'tigre', чрт. *b'ahram* 'onza', ч. *bajlum* 'jaguar', юк. *baalam* 'jaguar' (В)

В'А[h]LAM-ма-AJAW, *B'a[h]lam Ajaw*: Балам Ахав, ім'я правителя Тортугера (В)

b'a-na, *b'an*: (1) множина, кількість (у рахунку днів)/ юк. *ban* 'montón de cosas menudas', (інший переклад – "одиниця" від ч. *bajñel* 'solo', A.Lacadena) (2) багато/ юк. *ban* 'mucho o muchos', ч. *böjñel* 'mucho', **lu-k'u b'a-na**, *luk'u' b'an*, "ковтай багато!"

b'a-ta-b'a, *b'atab'*: батаб, титул правителя підпорядкованого поселення (у Комалькалько)/ юк. *batab* 'cacique', **CHAN-CHUWEN-AJ-PET-ni ti-i b'a-ta-b'a**, *Chan Chuwen Aj-Peten Tii' b'atab'*: Чан Чувен, правитель поселення Острівного Узбережжя

b'a-ТЕ', **b'a-ТЕ'-е**, *b'ate'*: старійшина роду, букв. "головний (у) дереві" (В)

b'a-TUN-nu, *b'atun*: (1) назва рослини/ юк. *baatun*, *Anthurium tetragonum* (2) родове ім'я у Шкалумк'іні (В)

В'А'TS', **b'a-ts'u**, *b'a'ts'*: мавпа-ревун (*Alouatta pigra*)/ члт. *batz* 'mono barbado', юк. *baatz'* 'saraguato, mono aullador' (В)

b'a-ts'a-ма, *b'a(l)ts'am*: церемоніймейстер/ юк. (*ah*) *balts'am* 'representante de comedias, comediante'

b'a-ya, *b'ay*: (1) так, відповідно; дійсно так (В)/ юк. *bay* 'así, como, así como, conforme', (2) такий, **b'a-ya ni-b'u-ku UH-ja**, *b'ay nib'u[h]k 'uhaj*: такими є мій одяг та намисто, *інший переклад*: де? / ч. *baqui* '¿dónde?' , чнт. *bajca* '¿dónde?' (Д.Беляєв, А.Давлетшин)

b'i, *b'i'*: ім'я, **u-b'i-li**, *'ub'i'il*: ім'я такого-то (В)

b'i-hi, *b'ih*: (1) дорога, шлях/ члт. *bihil* 'camino', чрт. *bibir* 'road, trail, route', ч. *bij* 'camino'(2) рядок писемності, **ta-ta-b'i**, *tat b'ih*: товстий рядок, **ch'o-ko-na ta-ta-b'i**, *ch'oko'n tat b'i(h)*: вилучимо товстий рядок (В)

b'i-na, *b'iin*: вести, приводити (пізн.)/ юк. *binsah* 'hacer ir, llevar o traer', **u-b'i-na K'UH SAK-IXIK**, *'ub'iin k'uh Sak Ixik*: приводить бога Діва

b'i-POL, *b'ipol*: майданчик для гри в м'яч, **HUX-a-ha-la b'i-POL**, *Hux 'Ahal B'ipol*: „Майданчик Трьох Перемог”, назва міфологічної місцевості

b'i-TAL, **b'i-TAL-la**, *B'ital*: Біталь, назва міста між Наранхо і Тікалем (В)

b'i-TUN-ni, *b'itun*: дорога із твердим покриттям, поверхня із твердим покриттям, майданчик/ члт. *bitum* 'patio', **K'UH-lu-a-K'A[h]K'-k'a-b'i-TUN-ni**, *k'uhul 'aj k'a[h]k' b'itun*: божественний господар вогняного майданчику (В)

В'IX, **b'i-xi**, *-b'ix*: суфікс для рахунку по п'ять і по сім, **JO'-b'i-xi**, *jo'-b'ix*: п'ять порохованих (днів) (В)

b'i-B'IX-, *b'ix-*: йти/ члт. *vixnel* 'yr', чнт. *b'ixe* 'ir', **b'i-B'IX-na**, **b'i-xi-na**, *b'ixiin*: він йшов, **b'i-B'IX-ni-ya**, *b'ixniiy*: він прийшов (D.Stuart), або **b'i-XIN-na** (HK)

b'o-b'o, *b'o[h]b'*: койот/ чрт. *b'ohb'* 'coyote' (LW2)

В'ООК?, **б'о-В'ООК?**, **В'ООК?-кі**, *b'ook*: (1) запах, аромат/ юк. *bok* 'olor bueno o malo', (2) запашний, пахучий; (3) квітка/ члт. *bok nichte* 'azucenas de la tierra'; (4) син для (Chr.Praeger)

б'о-ла-йі, **В'ОЛ?-ла-уу**, *b'olay*: маленький ягуар, хижак/ юк. *bolay* 'nombre genérico a todo animal bravo y que mata' (B)

В'ОЛОН, *b'olon*: (1) дев'ять/ члт. *bolom* 'nueve', чрт. *b'oromte* 'nueve', ч. *bolomp'ejl* 'nueve', юк. *bolon* 'nueve' **В'ОЛОН-АЖАВ-НААН**, *B'olon 'Ahaw Naah*: "Будинок Дев'яти Владарів" (назва споруди в Тікалі) (B)

В'ОЛОН К'АВІІЛ, *B'olon K'awiil*: Дев'ятий К'авііль, ім'я божества (B)

В'ОЛОН-К'ІН-ні-б'а, *B'olon K'imb'aah*: Дев'яте Тіло Сонця – К'авііль, ім'я божества (B)

В'ОЛОНЛАЈУ'Н, *b'olonlaju'n*: дев'ятнадцять (B)

В'ОЛОН-ТЕ'-ВІТС, *B'olonte' Wits*: Болонте Віц, "Дев'ять Гір" (назва місцевості поблизу Копана) (B)

В'ОЛОН-ТС'АК, *b'olon ts'ak*: вічний/ юк. *bolon ts'akab* 'perpetuo, eterno' **(pe)-ka-ja tu-chi-chi** **В'ОЛОН-ТС'АК АЖАВ cha-ki**, *(pe)[h]kaj tu'chich b'olon ts'ak 'ajaw Chaa[h]k*: викликано для його віщування вічного владаря Чаака

В'ОЛОН-йо-ОК-ТЕ'-К'УН, *B'olon Yokte' K'uh*: Божественний Болон Йокте (ім'я божества), варіанти: **В'ОЛОН-ОК-ТЕ'-К'УН**, **В'ОЛОН-ОК-ТЕ'**, *B'olon 'Okte' K'uh, B'olon 'Okte'* (B)

б'о-та-, *b'ot-*: розглядати, роздивлятися/ цоц. *bot'el* 'staring', *bot'k'ij* 'stare fixedly, expose (buttocks)', **а-LAY-ya б'о-та-ја уу-ху лі-лі у-к'а-лі та-у-В'У[h]ЛУЧ-ТУУН-ні**, *'alay b'o[h]taj уу-xulil 'uk'aal tu b'u[h]luch tuun*: ось розглянуто різьблення кімнати в одинадцятому році (A.Lacadena)

б'у-б'а, *b'ub'*: річ циліндричної форми, колона/ юк. *bubul* 'cilíndrico', *bubuluk* 'cosa larga, redonda y rolliza como columna' (B)

б'у-В'УЧ-, *b'uch-*: вміщуватися, розміщуватися/ ч. *buchtöl* 'sentarse', *buchchokon* 'sentar', **б'у-В'УЧ-wa-ni**, *b'uchwaan*: він розмістився (НК)

б'у²-лу, *b'ub'ul*: циліндричний, витягнутої округлої форми (B)

б'у²-лу-НА', *b'ub'ulha'*: (1) водяна комаха, пуголовок/ ч. *bujb* 'renacuajo', *bub* 'renacuajo', (2) Бубульха, місто в регіоні П'єдрас-Неграс п'ять (B)

б'у-жі, *b'uij-*: вирізьблювати, виготовляти з твердого матеріалу/ юк. *buh* 'hender; rajar; cortar', **у-б'у-жі-ја**, *'ub'uijiy*: він вирізьбив їх (B)

б'у-ку, *b'u[h]k*: одяг/ члт. *buc* 'gora', чрт. *bujk* 'tela, gora', ч. *buijköl* 'camisa', юк. *buuk* 'gora', **ні-б'у-ку**, *nib'u[h]k*: мій одяг (B)

б'у-ку-, *b'u[h]k-*: одягатися/ члт. *buquin* 'subrir con gora', **б'у-ку-йі**, *b'u[h]kuy*: він одягнувся (B)

б'у-ку-тсу, *b'ukuts*: вид какао, що походив із регіону Аканкех на Юкатані (НК)

б'у-ку-ТУН-ні, *B'uktuun*: Буктуун (місто в регіоні Йашчілана) (B)

б'у-ла, *b'u'l*: квасоля/ члт. *bul* 'frisol', ч. *bu'ul* 'frijol', юк. *bu'ul* 'frijol', **ка-б'у-ла**, *kab'u'l*: наша квасоля (B)

б'у-лу, *b'u'l*: занурювати/ юк. *bul* 'sumir en el agua algo' (B)

В'УЛУК, **/б'у-лу-ку**, *b'uluk*: одинадцять/ юк. *buluk* 'once', ч. *buluch* 'once' (B)

б'у-т'у-, *b'ut'-*: (1) наповнювати, заповнювати/ члт. *butul* 'lleno', чрт. *bu'ht* 'stuffing, filling, anything used for filling in', ч. *but* 'llenar', юк. *but'ah* 'henchir, rellenar, embutir', (2) закривати (заповнюючи)/ юк. *but' bak* 'encorar la herida' (3) ховати небіжчика, **у-б'у-т'у-ва**, *'ub'ut'uww*: він поховав його (B) (LW1)

б'у-тс'а-ја, *b'uts'aj*: дим; димний/ члт. *butz* 'humo', чрт. *butz* 'smoke, incense, steam, vapor, a smoking or incensing', ч. *buts* 'humo', юк. *buts* 'humo' (B)

б'у-тс'а-ха-САК-чі-ку, *B'uts'aj Saak Chi'k*: Димний Білий Коаті, (ім'я правителя Паленке) (B)

СН

СНА', *cha'*: (1) два/ члт. *cha-sit* 'dos', чрт. *cha'te* 'dos', *cha* 'two, second' (2) удруге, знов (B)

СНА', *cha(j)*: збовтувати (?)/ члт. *chagh* 'enjuagar como jicara echándole piedrecitas dentro'

cha-b'i, *chaab'*: (1) бджола, мед/ члт. *chab* 'asucar', чрт. *chab* 'panela, miel', 'dulce', ч. *chab* 'miel,' (RHZS) (2) мурахоїд/ юк. *chab* 'oso hormiguero' (B)

cha-chi, *chach*: кошик/ члт. *chachib* 'coladera', чрт. *chajchib* 'colador' (B)

cha-hu-ku, *chahuk*: грим/ члт. *chahac* 'rayo', ч. *chajk* 'rayo' **cha-hu-ku-NAAH**, *Chahuk Naah*: "Будинок Громових Розкотів" (назва споруди в П'єдрас-Неграс) (B)

СНАК-, *chak-*: очищати від покриву, кожури тощо (?)/ ч. *chakal* 'desnudo', **СНАК-li-b'i**, *chaklib'*: очищений (інший переклад: "зв'язаний, обв'язаний", E.Boot)

СНАК, **СНАК-ka**, **cha-ka**, *chak*: (1) червоний/ члт. *chac-chac* 'bermejo', чрт. *chak* 'red, reddish, redness', (2) великий/ юк. *chak* 'muy o mucho' (B, RHZS)

СНАК-ААТ, **СНАК-ААТ-ta**, *Chakat*: Чакаат, назва 3 місяця року майя/ ч. *Chak-k'at*, к'ек'чі *Chakat* (B)

СНАК-che-le, *Chak Chel*: Чак Чель, "Велика Райдужниця", ім'я богині (B)

СНАК-ch'o-ko, *chak ch'ok*: "великий юнак", царевич (B)

СНАК-ЕК', *chak ek'*: "Велика Зоря", назва Венери (B)

СНАК-НА', **СНАК-НА'-а**, *Chak Na'*: Чак Ха, назва місцевості (B)

СНА[h]К, **СНА[h]К-ki**, **cha-ki**, *chaa[h]k*, *Chaa[h]k*: (1) дощ/ ч. *chajk* 'rayo (se cree que defiende a las colonias de espíritus malos)', юк. *chaak* 'lluvia' (2) бог дощу/ юк. *Chaak* 'fue un hombre así grande que enseñó la agricultura, al cual tuvieron después por Dios de los panes, del agua, de los truenos y relámpagos, así se dice' (Diccionario de Motúl), **СНАК-cha-ki**, *Chak Chaa[h]k*: Червоний Чаак (східний), **K'AN-cha-ki**, *K'an Chaa[h]k*: Жовтий Чаак (південний), **IK'-cha-ki**, *Ik' Chaa[h]k*: Чорний Чаак (західний), **SAK-cha-ki** *Saak Chaa[h]k*: Білий Чаак (північний) (B)

СНАК-ka-la, *chakal*: червонуватий (B)

СНАК-ka-la-ТЕ', *chakalte'*: чікосапоте, назва дерева/ чрт. *chakar te'* 'cedar' (B)

СНАК-SIHOМ-ma, *Chak Siho'm*: Чак Сіхоом, назва одинадцятого місяця року майя/ чоль, к'ек'чі *Chak* (B)

СНАК-ТЕ'-e, *chakte'*: назва дерева/ чрт. *chak te'* 'brazil (large tree with red fibrous wood used for dyeing maguey fibers)' (B)

СНАК-XIB'-СНА[h]К, *Chak Xib' Chaa[h]k*: Червоний Муж Чаак, ім'я божества (B)

СНАК-xi-wi-te-i, *Chak Xiwte'i'*: Чак Шівтеї (ім'я чужинського божества у Дрезденському кодексі, імовірно відповідає центральномексиканському Шіутекутлі) (B)

cha-la-b'a TUUN-ni, *chalab' tuun*: прозорий камінь/ члт. *chalan* 'cosa clara', чрт. *charan* 'thin, clear, strained; be thin or clear'

СНАМ-, **СНАМ-mi-**, **cha-СНАМ-mi**, *cham-*: помирати/ члт. *chamel* 'muerte', чрт. *cham* 'dying, death', *chamay* 'die', ч. *chömel* 'morir', **СНАМ-mi-ya**, *chamiy*: він помер (B)

СНАN(I), **СНАN-na**, *chan*: (1) чотири/ члт. *chan* 'cuatro', чрт. *chante'* 'four', ч. *chömp'ejl* 'four' (B)

СНАN(II), **СНАN-na**, **cha-СНАN**, **cha-na**, *chan*: (1) небо/ ч. *chan* 'cielo', (2) небесний, **СНАN-na-СНА[h]К**, *Chan Chaa[h]k*: "Небесний Бог Дощу" (складова царських імен), (3) верхній, горішній/ члт. *uti chanil otot* 'alto de la casa', ч. *chan* 'alto', **СНАN-NAL-la-K'UH**, **СНАN-la-K'UH**, **СНАN-la-K'UH**, *chanal k'uh*: верхні боги, позначення певної категорії божеств (B)

СНАN (III), **СНАN-na**, *chan*: змій/ члт. *chan* 'culebra', чрт. *chan* 'snake, long worm (generic)' (B)

СНАN-na (I), **СНАN-nu**, *chaan*: (4) період зі 144000 днів (так званий "бак'тун") (B)

СНАN (II), *chaan*: видовище, церемонія/ чрт. *cha'an* 'ceremony', юк. *cha'an* 'mirar o ver cosas vistosas como misa, juegos, bailes', **u-B'AAH ti-СНАN-na-li**, *'ub'aah ti chaanil*: зображення під час видовища такої-то

CHAN, cha-CHAN, CHAN-nu, cha-CHAN-nu, cha-nu, cha'n: господар, власник/ч. *cha'an* 'master, owner', **u-cha-CHAN-nu u-JOL-мо, 'ucha'n** 'Ujol Mo': господар бранця на ім'я Ухоль Мо (В)

CHAN-la, CHAN-NAL, CHAN-na-NAL, chanal: верхній, горішній, небесний, **CHAN-NAL-la-K'UH, CHAN-la-K'UH, CHAN-la-K'UH, chanal k'uh:** верхні боги, позначення певної категорії божеств, **CHAN-na-NAL i-ka-tsi KAB'-la i-ka-tsi, chanal 'ikaats kab'al** 'ikaats: небесна данина, земна данина (В)

CHANLAJU'N, chanlaju'n: чотирнадцять (В)

CHAN-na-a-ku Chan Akuul: Чан Акууль, "Небесна Черепаха", родові ім'я в Нах-Гуніч (В)

CHAN-na-CH'EEN-na, CHAN-CH'EEN, chan ch'een: "верхня печера", "верхнє поселення", позначення певної категорії поселень або частин поселень, пор. *kab' ch'een, u-ti-ya-LAKAM-NA'-CHAN-na-CH'EEN-na, u[h]tiiy Lakam Na' chan ch'een:* це сталося в Лакам Ха у верхньому поселенні (В)

CHAN-wi-ti-ki, Chan Witik: Чан Вітік, одна із стародавніх назв Копана (В)

CHAN-k'u-NAL, Chan K'unal: Чан К'уналь, назва поселення, згадана в Тоніна, **AJ-CHAN-k'u-NAL, 'aj Chan K'unal:** уродженець Чан К'уналя

cha-pa-ta, cha-CHAPA[h]T-ti, CHAPA[h]T-tu, cha-pa-tu, chapa'[h]t: багатоніжка, сколопендра / члт. *chapaht* 'sientopies (gusano largo i delgado)', чрт. *chapaht* 'insect said to resemble the centipede', ч. *chapaht* 'centipede', юк. *chapat* 'ciempiés' (В)

CHAPA[h]T-CHAN, CHAPA[h]T-tu-CHAN, chapa'[h]t chan: вид багатоніжок (В)

cha-ta, cha-TAN-na, cha-TAN, chat, chatan: Чата(н), назва місцевості чи народності на півночі Петену/півдні Юкатану, **K'UH-cha-ta-wi-WINIK-ki, K'UH-cha-TAN-na-wi-WINIK-ki, K'UH-cha-TAN-WINIK, k'uhul chat winik, k'uhul chatan winik:** "священна Чатанська особа", титул (В)

cha-ya, chay: риба/ члт. *chai* 'pescado', чрт. *chay* 'fish (generic)', ч. *chöy* 'pescado' (В)

che, che': вказівна частка: ось сказано/ члт. *che* 'dice', чрт. *che* 'decir', **che-ta-K'IN-ni-che-ta-HAB', che' ta k'in, che' ta haab':** сказано у (той) день, сказано у (той) рік (В)

che-e, che': дерево (діалектний варіант)/ члт. *che* 'madero' (В)

che-b'u, che-e-b'u, cheb': (1) тростина/ ч. *chejp* 'bambú (planta)', (2) тростинка чи пензель для письма, юк. *cheeb* 'pluma o péndola, aderezado para escribir y pincel de pintor'(В)

che-e-na, che-na, che'en: ось сказано, ось записано (*вказівна частка*)/ ч. *che'en* 'así dice (al repetir lo que ha dicho otra persona)', **che-e-na-tu-b'a-ki, che'en tub'aa[h]k:** ось сказано на його кістці, **che-e-na-ti-yu-xu-lu, che'en ti uxlul:** ось сказано на його різьбленні, (В) **u-B'AAH-a-KAB'-CH'EEN-che-e-na, 'ub'aah 'akab' ('a)ch'een, che'en:** (це) зображення твоєї країни, твого поселення, так сказано, **che-he-na ITSAMNAH-KOKAAJ ti CHAN-TE' CHUWEN-na, chehen 'Itamnah Kokaaj ti' chante' Chuwen:** сказано Іцамнахом Кокаахом чотирьом Чувенам (В)

che-le, chel: веселка/ юк. *chel* 'arco iris' (В)

che-le-te, chele[h]t: вміщений, розміщений/ чрт. *che'r* 'montado' (LW1)

che-le-TE'-CHAN-na-K'INICH, Chele[h]t Chan K'inich: "Вміщено в Небесах Сонцеликого", особисте ім'я правителя Йашчилана Іцамнаах Балама IV (В)

chi, chi': (1) хмільний напій з агави, **a-chi, aj chi':** п'яниця, (2) солодкий/ члт. *chichi* 'dulce', чрт. *chi* 'sweetness, freshness, sugar, sweet' (В)

chi-b'a, chi'b'-: зникати (?)/ юк. *chibil k'in* 'eclipse de sol', **mi-na-chi-b'a, miin chi[h]'b'a(j):** у небутті зникло

chi-chi, chich: промова, повідомлення, провіщання/ юк. *chich* 'el tema del predicador', 'razón que uno dice', **chi-chi-wi-WINIK-ki, chich winik:** розповідач (В)

chi-hi, chiih: (1) агави/ ч. *chij* 'maguey, pita', чрт. *chih* 'fiber', (2) солодкий (RHZS) (3) пульке, хмільний напій з агави, **ti-u-UCH' CHI-hi, ti'uch' chih:** випивши пульке

CHIJ, CHIJ-ji, chi, chi-ji, chij: олень (*Odocoileus virginianus*)/ч. *chijmay* 'venado común', *chi, chij* 'carnero, oveja', чрт. *chij* 'mula, bestia, caballo' (B)

CHIJ-hi-li, chi-hi-li, chijil: оленина (B)

chi-ji-li-ta-CHAN-na, chi-ji-TAL-CHAN-na, Chijil Tal Chan: "Олень, який Йде в Небесах", дух-покровитель Калакмуля (B)

chi-ji-la-ma, chijlam: промовець/ *chilam* 'intérprete', *chila'nah* 'tomar por medianero o intercesor que hable por él' (B)

chi-ka, chik-: відзначати, знаходити/ юк. *chika'an* 'lo que está señalado o registrado'; 'visible, patente, manifiesto', **chi-ka-ja UH-IXIK, chi[h]kaj** 'Uh 'Ixik: знайдено Місячну Пані

chi-ka-b'a, chikab': вид кам'яної булави, **u-chi-ka-b'a u-... HUK-CHAPA[h]T WAK-KAB' WINIK-NAL K'UH-SA AJAW, `uchikab' 'U... Huk Chapa[h]t Wak Kab' winiknal k'uh(ul) Sa(l) 'ajaw:** кам'яна булава У... Хук Чапата, людини з Вак Кабу, священного Сальського владаря

chi-ka-ja, chikaj: назва дерева, "пало мулато"/ юк. *chakaj* 'palo mulato' (B)

chi-ku, chi'k: коати (*Nasua narica*)/ члт. *chiic* 'pizote', юк. *chi'ik* 'nombre genérico de los tejones; también se les llama pizote y coati' (B)

CHIK-ni, CHIK-ki-ni, Chikin: Чікін, назва 6 місяця року майя/ члт., ч., к'ек'чі *Chichin* (B)

chi-ku-NAA[h]B', Chi'k Naah[h]b': Чікнааб, стародавня назва Калакмуля (B)

chi-K'IN, chi-K'IN-ni, chik'in: захід (у посткласичних записах)/ юк. *chik'in* 'el poniente u occidente, donde se pone el sol' (інший переклад – "схід", Eric Boot)

chi-li-ka-yu, chilka'y: манаті, ламантин (*Trichechus manatus*)/ юк. *chil, chiil* 'manatí' (B)

chi-li-TUN-ni, chi'iltuun: кам'яне кільце (на майданчиках для гри в м'яч), букв. „ротівий отвір - камінь”, **u-chi-li-TUN-ni, 'uchi'iltuun:** кам'яне кільце такого-то (НК)

chi-CHIM-mi = CHAM- (діалектний варіант) (НК)

CHIT, CHIT-ta, CHIT-ti, chi-ti, chit: батько, предок, пращур, **YAX-CHIT-ta-PAT-ta-IK'-ta-NAAH-K'UH, Yax Chiit Pat Ik' ta Naah K'uh:** Першопредок – Творець Вітру в оселі богів (B), **u-CHIT-CH'AB', u-CHIT-ta-CH'AB', u-CHIT-ti-CH'AB', 'uchit ch'ab':** батько ствріння (позначення батька щодо сина) (інше читання – **KIT**)

CHITAM, CHITAM-ma, chitam: пекарі (*Tayassu pecari, T.tajacu*)/ чрт. *chitam* 'pig, any pig-like animal' (B)

chi-ti-ni, chitin: вівтар вогню/ юк. *citin che* 'árboles de que se hace buen carbón', звідки припускається **citin* = 'вогнище' (Д.Беляев), **pu-lu-yi u-chi-ti-ni-li HUX-LUT-ti, puluuy** 'uchitini' *Hux Luut:* запалено підземний вівтар вогню Трьох Близнят

chi-wo-jo, chiwoj: отруйний павук/ ч. *chiwoj* 'tarántula', чрт. *chiwiuh* 'tarántula', юк. *chiwoh* 'araña ponzoñosa' (B)

CHOK-, CHOK-ka-, CHOK-ko-, cho -ka, cho-ko, chok-: кидати, розкидати/ члт. *choco* 'arogar', чрт. *choki* 'throw out or away', **u-CHOK-wa, `uchokow:** він розкидав їх, **u-CHOK-o-ma, 'uchoko'm:** він розкидає їх, **CHOK-ka-ja, cho[h]kaj:** їх розкидано (B)

CHOK-ko-la, choko'l: кидання, розкидування (LW1)

chu, -chu': річ, предмет, **u-K'AN-na-chu, 'uk'anчу':** коштовна річ такого-то (B)

chu-b'a-la, chu-b'a-la-che-b'u, chub'al, chub'al cheb': скринька для пензля та фарби (B)

chu-chu, chuch: нитки для тканиня/ юк. *chuch* 'urdideras para telas, madeja o manojo de hilos' (B)

chu-ku-, chu-ka-, chuk-: схоплювати, захоплювати/ члт. *chuclu* 'asirse', чрт. *chuk* 'seizure, capture', ч. *chuku* 'agarrarlo', юк. *chuk* 'asir, prender', **u-chu-ku-wa, 'uchukuw:** він захопив його, **chu-ka-ja, chu-ku-ja, chu-ku-ka-ja chu[h]kaj:** його схоплено (B)

CHUM[mu]-b'i, chumib': місце для сидіння/ *chumlib* 'asiento, silla', ч. *chumliböl* 'habitación', члт. *chun-tal* 'asiento' (B)

CHUM[mu]-li, *chumuul*: посідати місце, сидіти, сідати/ члт. *chunwanen* 'yo estuve', чнт. *chumtä* 'sentarse', *chumjatz'an* 'sentar, poner en un asiento, asentar', ч. *chumul* 'residente', **CHUM[mu]-wa-ni-ya**, *chumwaniiy*: він сів, **u-B'AAH-hi-ti-CHUM[mu]-li**, 'ub'aah ti' *chumuul*: ось зображення, як він сів (В)

chu-ni, *chuun*: охороняти, зберігати (?)/ члт. *chunan* 'guardar algo, esconder', або ж початок, причина/ юк. *chun* 'causa o principio, u origen' (В) або ж сідати/ див. **CHUM[mu]-li**

chu?-ni-k'u, *chunk'u(l)*: барабан/ юк. *tunk'ul* 'tambor de madera utilizado por los antiguos mayas' (В)

CHUWAAJ, **CHUWAAJ-ji**, 'Ik' *Chuwaaj*: Чувах, ім'я божества мандрівників і купців, див. **IK'-CHUWAAJ**

CHUWEN, **CHUWEN-na**, **CHUWEN-ne**, *chuwen*: майстер, ремісник / юк. (*ah*) *chuen* 'artífice oficial de algún arte', **SAK-CHUWEN**, **SAK-CHUWEN-ne**, *Saak Chuwen*: Білий Майстер (титул правителів Наранхо), **CHAN-CHUWEN**, **CHAN-CHUWEN-na**, *Chan Chuwen*: Чан Чувен, "Чотири майстри", ім'я в Комалькалько (В)

chu-yu, *chuy*: шити/ члт. *chuiu* 'coser gora', чрт. *chuyu* 'coser', юк. *chuy* 'coser, border, labrar en general', **u-chu-yu JUUN-AJAW CHAK-IX che-le AJAW**, 'uchuy Juun 'Ajaw Chak Ix Chel 'ajaw: шиють Хуун Ахав та Владарка Великої Райдуги, **u-chu-wa ya-ta-na ITSAMNA-na**, 'uchu(y)uw yatan 'Itsamna': зшила дружина Іцамни, (В)

СН'

СН'А[h]В' (I), **ch'a-СН'А[h]В'**, **СНА[h]В'-b'a**, **ch'a-b'a**, *ch'a[h]b'*: створення, породження/ юк. *ch'ab* 'criar, hacer de nada', **u-СН'А[h]В'**, 'uch'a[h]b': створення такого-то (позначення дитини стосовно батька), **u-si-hi-u-ch'a-b'a**, 'usih 'uch'a[h]b': дар створення такого-то (те саме), **u-si-hi-u-chi-ti-СН'А[h]В'-b'a**, 'usih 'uchit ch'a[h]b': дар батька створення (те саме) (В)

СН'А[h]В' (II), **ch'a-СН'А[h]В'**, **СНА[h]В'-b'a**, **ch'a-b'a**, *ch'a[h]b'*: піст, жертва, ритуальне самомордування/ ч. *ch'ahb'* 'dieta en ayunas', *ch'ajb'* 'ayunar, ayuno', юк. *ch'ab* 'hacer abstinencia', **а-СН'А[h]В'**, 'ach'a[h]b': твоя жертва (В)

СН'А[h]В'-АК'АВ', *ch'a[h]b' 'akab'*: піст та нічне пильнування (вид ритуальної практики, ?), **u-СН'А[h]В'-АК'АВ'-li**, 'uch'a[h]b' 'akab'il: піст та нічне пильнування такого-то, **ma-СН'А[h]В'-ma-АК'АВ'**, *ma'cha[h]b' ma'ak'ab'*: немає посту, немає нічного пильнування *інший переклад* сила, могутність (НК)

СН'А[h]В'-ne, *ch'a[h]ben*: творець, **YAX-СНІТ-СН'А[h]В'-ne ka-KAN**, *Yax Chiit Ch'a[h]b'en Kan*: Пращур-Творець Змії, ім'я божества

ch'a-ho-ma, **ch'a-ho-(ma)**, *ch'ahom*: "Муж, Чоловік", титул правителів/ члт. *chahom* 'mansebo', **ch'a-ho-ma-TAK**, *ch'ahomtak*: ""чоловіки (В) або ж той, хто розкидає куріння, див. **ch'a-ja-TE'**

ch'a-ja, *ch'aj*: піноле (рідка каша з підсмаженого кукурудзяного борошна, як правило, підсолоджена)/ члт. *cha pinol de maíz*, чрт. *ch'ah pinol* (Д.Беляєв, А.Давлетшин)

ch'a-ja, *ch'aj*: гіркий, пряний/ члт. *chaic* 'amargo', чрт. *ch'ah* 'bitterness', **ti-ch'a-ja-u-lu**, *ti' ch'ah 'ul*: дляпряного атоле (В)

ch'a-ja, **ch'a-ji**, **ch'a**, *ch'aaaj*: див. **ch'a-ja-TE'**, інший переклад: краплина/ юк. *ch'ah* 'gota de agua, orina, o de otro liquor' (В)

ch'a-ja-TE', *ch'aja(l)te'*: вид духмяної гуми для спалення у пожертву/ юк. *chahalté*: 'Dava el sacerdote a los señores que pusiessen en el brasero mas ensienso de lo que llamamos chahalté' (Landa)

СН'АК, *ch'ak*: (1) рубати; вбивати, вражати (ворога), (2) обрубувати, обтісувати/ див члт. *chaquib* 'hacha', чрт. *ch'aki* 'cut or hack, chop down, wound', **СН'АК-ja**, **СН'АК-ka-ja**, *ch'a[h]kaj*: він був зарубаний (уражений), **СН'АК-ka-ja TE'-e**, *ch'a[h]kaj te'*: обтісано дерево (В)

СН'АМ, **СН'АМ-ма**, **ch'a-СН'АМ**, **ch'a-ма**, *ch'am*: брати, взяти/ члт. *cham-a* 'tomar', чрт. *ch'amin* 'grasp, pick up, gather', ч. *ch'öm* 'tomar', **u-B'AAH-hi-ti-ch'a-ма**, 'ub'aah ti' *ch'am*: ось зображення, коли він узяв, такого-то, **ni-СН'АМ-wa**, *nich'amaw*: я взяв його, **u-СН'АМ-wa**, *uch'amaw*: він узяв його (В)

ch'a-СН'АМАК, **ch'a-ма-ka**, *ch'amak*: лисиця (*Urocion cinereoargentus*)/ юк. *ch'amak* 'zorra' (В)

ch'a-ta, ch'a-ti, ch'aat: карлик, горбаль/ юк. (*ah*) *k'at* 'enano', іца *ajkat* 'enano' (B, RHZS)

CH'EEN, CH'EEN-na, ch'en: (1) печера,/ члт. *chen* 'cueva, hoyo', чрт. *ch'en* 'hole, cave, canyon, arroyo, valley, cavity', ч. *ch'en* 'cueva, hueso hondo', юк. *ch'e'en* 'pozo', **u-ti-ya-tu-CH'EEN**, 'uti*y* *tuch'een*: це сталося в його печері, (2) поселення (B)

ch'i-hi-ya, ch'ihiiy: згасати (?) (термін, що позначає невидимість Місяця)/ чнт. *ch'ijcāban* 'estarse quieto, callarse, aquietarse, sosegarse', *ch'ijcolan* 'aquietarse', юк. *ch'il* 'quieto, llamado, sosegado'

ch'i-ki, ch'i-ku, ch'ik: протикачка, вістря для кровопускань/ юк. *ch'ik* 'cuenta para heridas', *ch'ikah* 'hincar como quiera, ч. *ch'ik*, 'meter instrumento requeño en un agujero', **u-ch'i-ki B'AAK**, 'uch'ik *b'aak*: кістяна протикачка такого-то

CH'OH, ch'oh: щур/ юк. *ch'o* 'ratón', чрт. *ch'o'k* 'rat, any rat-like animal' (B)

ch'o-ja, ch'o': немовля, новонароджений/ юк. *ch'oo*, *aj ch'oo* 'niño requeño'

ch'o-ko, CH'OK-ko, ch'ok: (1) юнак, молодик/ члт. *choc* 'hijo, hija', 'niño, niña', чрт. *ch'ok* 'green, unripe, young, new, newly-born', **IXIK-ki-ch'o-ko**, 'ixik *ch'ok*: дівчина, царівна, (2) молодший член царського роду, царевич, **ch'o-ko-ta-ki, ch'o-ko-TAK-ki, ch'oktak:** юнаки, **CHAN-ti-ki-li-ch'o-ko-TAK-ki, chantikil ch'oktak:** "Чотири Юнаки", назва групи божеств, (2) молодий, незрілий (B)

ch'o-ko-le, ch'oklel: сан царевича (RHZS) або молодість, незрілість (B)

ch'o-ko-WINIK-ki, ch'ok winik: (1) молодик, (2) титул (B)

ch'o-ma-, ch'om-: протинати, вражати/ юк. *ch'omol* 'agujero requeño' (B)

ch'o-ya-, ch'oy-: питати, прохати/ юк. *ch'oytah* 'solicitar, rogar, pedir rogando', **ch'o-ya-ja u-MU'K-ka, ch'o[h]yaj 'umu'k:** запитано його пророцтво

Е

e, 'e': (1) зуб/ члт. *e* 'diente', чрт. *eh* 'tooth', (B) (2) твердий шматочок, скалок (3) вістря, **WUK-ye to-k'a, Wuk Ye To'k'**, "Сім Шматочків Кременю", ім'я міфологічного персонажа.

e-E[h]B', E[h]B'-b'u, e-b'u, e-b'a, 'e[h]b': сходи/ члт. *eeb* 'escalera', **ye-b'u, yeb'**: його сходи, **ye-b'a-li, ye-b'u-li, ye[h]b'il:** сходи такого-то, **OCH-E[h]B' ta-NA'**, 'och 'e[h]b' ta'ha': він прийшов по сходах у води (B)

ye-b'e-ta, ye-b'e-te, yeb'et: посланець такого-то/ члт. *ebet* 'mensagero' (B)

e-ka-tsi, 'ekats: (1) вантаж, оберемок (2) данина (діалектний варіант зі Шкалумк'іна), див.: 'ikats, 'ikits (B)

e-ke-, 'ek-: вміщувати, вставляти, ставити/ ч. *eechocon* 'colocar (boca arriba)', чрт. *ek'maih* 'settle', **e-ke-wa-ni-ya, 'ekwaniiy:** було поставлено (B)

e-ke-li-b'i, 'eklib': поставлена, встановлена річ (B)

EK', e-k'e, 'ek': зоря/ ч. *ec'* 'estrella, юк. *ek'* 'estrella, lucero', члт. *halal ec* 'cometa' (B)

EK` b'a-la-ma, 'Ek' B'a[l]am: Ек' Балам, місто на Північному Юкатані

EL-le, 'el-: підпалювати, запалювати вогонь/ юк. *el* 'arder, quemar', **EL-AJ-NAAH, 'ehlaj naah:** було запалено вогонь у будинку (формула, що описує ритуал присвяти нової будівлі) (B)

EL-K'IN, 'elk'in: схід (за Класичної доби) (B)

EM-ke, 'emek: вторгтися, нападати, **EM-ke u-NAAH-u-TOK'-PAKAL, 'emek 'unaah tok' pakal:** вторгалася його перша зброя (B)

EM-ke, e-mi-, 'em-: сходити, спускатися/ члт. *em-el* 'bajar', чрт. *ehm* 'a descent, a going down', юк. *em* 'bajar', **e-mi-ya, 'emiiy:** він зійшов, **ye-ma-, yem:** сходження такого-то (B)

-e-ma-la, -emal: схил, **ye-ma-la-K'UK-LAKAM-WITS, yemal K'uk' Lakam Wits:** "Схил великої гори Кецаля", назва місцевості в Паленке (B)

E[h]M, E[h]M-ma, E[h]M-ma-cha, 'e[h]m, 'e[h]mach: єнот (Процун лотор)/ чрт. *ejmach* 'marache', ч. *ejmech* 'marache', юк. *ee'much*

'animal cuadrúpedo del tamaño de un perro doméstico, de color negro' (M. Zender)

E[h]M, 'E[h]m(al): Ем(аль), назва царства на Північному Юкатані/ пор. юк. *Emal*, **K`UH E[h]M AJAW-wa xa-MAN-na KALOOM b'a-ka-b'a**, *k'uh(ul) 'E[h]m(al) 'ajaw xaman kaloom(te)' b'akab'*: священний Емальський владар, північний калоомте' та бакаб

-E[h]T?-te', **-e-he-TE'**, *-e[h]te*: робота (що потребує зусиль), випробування, доручення, подвиг, воєнна здобич, трофей/ ч. *e'tel 'trabajo, encargo'*, чрт. *eht 'a trying, trial, test', ehta 'try, test', ehtan 'probar, saborear'*, **YE[h]T?-te'**, **ye-YE[h]T?-te'**, **ye-YE[h]T?-te'-je**, **ye-he-TE'**, *ye[h]tej, ye[h]te'*: воєнна здобич такого-то (про бранців) (інші переклади: "робити разом", Е.Буг; "схожість, подібність", Н.Грюбе)

e-ts'e-, 'ets'-: ставити, встановлювати/ юк. *ets'ah 'afijar o afirmar o asentar alguna cosa que quede firme'*, **e-tse-wa-ni**, 'etswaan: поставлено

e-wi-tsi, 'ewits: Евіц (назва міста, що згадується в Ушмалі), **e-wi-tsi-AJAW-wa**, **e-wi-tsi-a-AJAW-wa**, 'Ewits 'ahaw: Евіцький правитель (В)

Н

HA', **HA'-a**, **-a**, *ha'*: вода; водойма, ріка/ члт. *ha 'agua'*, чрт. *ha' 'water, stream, body of water, rain, spirit of water and bodies of water, juice or sap of fruits, vegetables, and plants, soup, plant excretion, liquid'*, юк. *ha' 'agua'*, **YAX-HA'**, *Yaxha'*: Йашха, "Зелена Вода", топоніми у Петені; **LAKAM-HA'**, *Lakamha'*: Лакамха, "Велика Вода", стародавня назва Паленке, **K'IN-a'**, *K'ina'*: К'іна, "Тепла вода", топонім на середній Усумасінті (В)

ha-a, *ha'*: цей, це (вказівний займенник) (В)

HA'-K'IN-XOK-ki, *Ha' K'in Xok*: "Водяне Сонце – Акула", ім'я правителя П'едрас-Неграс (В)

HA'-a-la, **HA'-la**, **HA'AL**, *ha'al*: дощ/ ч., юк. *haal 'luvia'*, **HA'-la-wi-WINIK-ki**, *Ha'al Winik*: "Дошовий Чоловік" (ім'я духа-супутника) (В)

HAB', *hab'*: чагарник, невисока рослинність/ *hab 'búsqueda'* (В)

HAAB', **HAAB'-b'i**, *haab'*: рік із 365 днів/ члт. *hab 'año'*, чрт. *jab' 'edad, año, tiempo'*, ч. *jab 'año'*,

юк. *ha'ab 'año'*, **HAAB'-li**, *haab'il*: рік, період часу (В)

HAB'-na-la, *Hab'nal*: Хабналь (стародавня назва Чічен-Іца)/ юк. *Uuc Yab'nal*, Чічен-Іца (В)

HAB'-ta, **HAB'-ta-la**, *hab'at, hab'tal*: посланець, служник, працівник/ члт. *abatil 'mensajero, correo'* (В)

HA'-HA'AL, *haha'al*: сезон дощів (НК)

ha-i, *ha'i'*: він той, який (відносний займенник)/ пор. члт. *haine 'este, esto, aquel, aquello'* (В)

HAL, *hal-*: казати, оголошувати/ члт. *hala 'ser dicho'*, юк. *a'al 'decir, mandar, aconsejar'*, *halmah 'decir'*, **HAL-ji-ya**, *haljiyu*: оголошено, **ya-la-ji-ya ts'u-nu² ti-ITSAMNAH**, *yalajiiyu ts'unun ti 'Itsamnah*: сказав колібрі Іцмнаху (В)

HALAB', **HALAB'-b'i**, **ha-HALAB'-b'i**, *halaab'*: майданчик для гри в м'яч (В)

HALAW, **HALAW-wa**, **HALAW-la-wa**, **ha-HALAW-wa**, *halaw*: майданчик для гри в м'яч (діалектний варіант) (В)

ha-ma-, *ham-*: (1) розкривати/ ч. *jamö 'destaparlo', jamöl 'abierto'*, (2) розв'язувати, **ha-ma-li-ya u-SAK-HU'N-na**, *hamaliiyu 'usakhu'n*: було розв'язано його білу налобну пов'язку, (3) розкласти/ ч. *jömchocon 'acostar', jömtöl 'acostarse'* (В)

ha-ma-li-b'i, *hamlib'*: розкладена річ (В)

ha-o-b'a, **ha-o-b'i**, **ha-o-b'o**, *ha'ob'*: вони ті, які (відносний займенник) (В)

ha-ta, *ha't*: ти, ти той, який (відносний займенник) (В)

hi, *hi*: тут, ось тут (вказівний займенник) (В)

hi-b'i, *hi[h]b'*: освітлювати/ чрт. *jijb'es' 'alumbrar', jijb'i 'relampaguear'*

hi-li-, *hil-*: ставити, залишати/ чрт. *hihr 'any thing left or left over, remainder'*, члт. *hil-pael 'descansar'*, **hi-li-yo-ko**, *hiliyu yok*: він поставив свою ногу (В)

hi-na, *hiin*: цей, це той/ *jini "éso, ésa, éste"* (особисто-вказівний займенник), **ji-na PAT-ta b'u-ni-ya**, *hiin patb'uniiyu*: вони ті, які створювали

hi-na-ja, *hinaj*: насіння/ члт. *ynah* 'zemilla', чрт. *hinah* 'seed, cultivated milpa, young maize plants, sprouting maize, piece of planted ground', **B'OLON-ji-na-ja**, *b'olon hinaj*: багато насіння (Grube)

hi-tsa-a, *hitsa*: назва народності в Чічен-Іца, імовірно тотожні іца Юкатану, **a-hi-tsa-a AJAW**, *aj-itsa 'ajaw*: владар іца (B)

HIX, **hi-HIX**, *hix*: оцелот (*Leopardus pardalis*)/ к'ек'чі *ish* 'jaguar' (B)

HIX-li, *Hixil*: Хішіль (місцевість неподалік Тікаля), **HIX-li-AJAW**, *Hixil ajaw*: Хішільський владар (B)

HIX-WITS, **HIX-wi-WITS**, *Hix Wits*: Хіш Віц (місцевість на середній Усумасінті) (B)

HO', **ho-i**, *ho'*: п'ять/ члт. 'oo, чрт. *jo'te* 'cinco'

HO'-CHAN-na, *Jo' Chan*: Хо Чан, "П'яті Небеса", міфологічна місцевість (B)

ho-b'i, *hoob'*: вправна, мудра, **IX-ho-b'i**, *ix-hoob'*: мудра жінка (титул)/ юк. *hob'on* 'habil, ingenioso y sabio' (N.Grube) (B)

HO'-HU'N-na, *ho' hu'n*: "(з) п'ятьма діадемами" (жіночий титул), **HO'-HU'N-na-K'UH-'IXIK**, *ho' hu'n k'uhul ixik*: священна господарка з п'ятьма діадемами (B)

HOL, **HOL-la**, *hol*: вхід, двері, двірний проріз/ юк. *hol* 'abertura, boca, entrada', *uhol na* 'la puerta de la casa' (B)

ho-mi, *hom*: тіщина, ущелина, вузька долина/ юк. *hom* 'sima, hoyo, brranca obscura' (B)

HO'-ya-ji, *ho'yaaj*: титул у Паленке, **CHUM-mu-li-ya-ta-HO'-ya-hi**, *chumuliyy ta' ho'yaaj*: вона сіла у сан *ho'yaaj*

hu-b'i, **hu-b'a**, *hub'*: (1) мушля/ юк. *hub* 'caracol, la trompeta o bocina del caracol', **CHAK-pa-ta-na TI'-b'u-li hu-b'i ta-ha-ta**, *chak patan ti'b'uul huub' ta' hat*: велика данина – просвердлена мушля для тебе (2) труба з мушлі (B)

HUK, *huk*: сім (інше читання – **WUK**)/ члт. *vc*, чрт. *ukte* 'siete' (B)

HUK-CHAPA[h]T-CHAN-K'INICH-AJAW, **HUK-CHAPA[h]T-tu-CHAN-na-K'INICH-AJAW-wa**, *Huk Chapa[h]t Chan K'inich 'Ajaw*: Хук Чапат К'ініч Ахав, "Сім Сколопендр – Сонцеликий Владар", ім'я божества (B)

HUK-HA-NAL, *Huk Hanal*: Хук/Вук-Ханаль, назва місцевості на Юкатані, **u-mu-ka la-K'IN-ni HUK-HA-NAL**, *'umu'k lak'in Huk Hanal*: він віщує на сході в Хук-Ханаль

HUK-IK'-K'AN-NAL, *Huk Ik' K'a[h]nal*: Хук Ік' К'аналь, назва міфологічної місцевості (B)

HUK-si-pu, *Huk Siip*: Хук Сіп, "Сім Мсливців", ім'я бога-мисливця (B)

HUK-ye-to-k'a, *Huk Ye' To'k'*: Хук Йе' Ток', "Сім Вістер Кременя", ім'я божества (B)

HUKLAJU'N, *huklaju'n*: сімнадцять (інше читання – **WUKLAJU'N**) (B)

HUH, **hu-hu**, *huh*: ігуана (*Iguana iguana*, *Ctenosaura similis*)/ чрт. *huh* 'iguana (generic), any large crested lizard', члт. *hu* 'yguana', (B)

HUL-li, **hu-li**, *hul-*: прибувати, приходити/ ч. *jule* 'llegar', юк. *hulel* 'venir', **HUL-li-ya**, **hu-li-ya**, *huliiy*: він прийшов (B)

HU'N (I), **HU'N-na**, **hu-na**, *hu'n*: (1) папір з лубу фікуса/ члт. *hun* 'papel', чрт. *jun* 'papel, libro, carta, amate (árbol)', ч. *jun* 'papel, libro, carta, amate (árbol)', юк. *hu'un* 'papel' (2) книга (3) налобна пов'язка, діадема (B)

HU'N (II), *hu'n*: один (пізній варіант – ?)

HU'N-la, **hu-na-la**, *hu'nal*: налобна пов'язка, діадема (B)

HUT, **HUT-ti**, **HUT-tu**, *hut*: обличчя/чрт. *hut* 'face of person or animal, front side or surface', члт. *ut* 'cara' (абсолютна форма **HUT-si**, *hutis*), **HUL-li ta-ji u-HUT-ti TOK'-u-HUT-ti WAXAKLAJU'N u-B'AAH-KAN-na**, *huli taaj 'uhut tok' 'uhut Waxaklaju'n 'Ub'aah Kan*: прийшли смолоскип – обличчя, кременеве вістря – обличчя Вісімнадцятиголового Змія (інше читання – **WUT**)

HUX, *hux*: (1) три/ члт. *ux* 'tres', чрт. *uxte* 'tres', (2) багато, **HUX-a-ha-la-AJAW-wa**, *hux 'ahal 'ajaw*:

"Тричі Переможний Владар", ім'я легендарного павителя Копана (В)

HUX-a-ha-la-e-b'u, HUX-a-ha-li-EB', *Hux 'Ahal E[h]b'*: "Сходи Трьох Перемог", назва міфологічного місця дял гри в м'яч (В)

HUX-a-ha-li-K'UH, *Hux 'Ahal K'uh*: "Три Переможні Боги", епітет богів "Паленкської тріади" (В)

HUX-B'A[h]LAM-ma, *Hux B'a[h]lam*: Хуш Балам, "Три Ягуари", ім'я правителя Комалькалько (В)

HUX-B'OLON-CHAA[h]K, *Hux B'olon Chaa[h]k*: "Третій з Дев'ятьох Чааків", ім'я божества в Паленке (В)

HUX-НАВ'-ТЕ', *Hux Naab'te'*: Хуш Хабте, назва місцевості в регіоні Ріо-Асуль (В)

HUX-JOL-ТЕ', *Hux Jol Te'*: Хуш Хольте, "Дерево з Трьома Верхівками", назва будівлі в Чічен-Іца (В)

HUX-HU'N-na, *Hux Hu'n*: Хуш Хун, "Три Паперові Пов'язки, назва споруди в Йашчілані,
HUX-HUN-na-u-K'UH-K'AB'A'-yo-OTOT-ti,
Hux Hu'n 'uk'uhul k'ab'a' yotoot: Хуш Хун – священне ім'я його оселі (В)

HUXLAJU'N, *huxlaju'n*: тринадцять,
HUXLAJU'N-CHAN-na-KUY, *Huxlaju'n Chan Kuy*: "Пугач Тринадцятого Неба", ім'я божества (В)

HUX-ТЕ'-НА', *Huxte' Na'*: Хуште' Ха', "Три Ріки", ім'я божества (В)

HUX-ТЕ'-К'UH, *Huxte' K'uh*: Хуште' Кух, "Три Боги", назва міста та царства між Тортугера та Паленке, **a-HUX-ТЕ'-К'UH**, *aj huxte' k'uh*: людина з Хуште' К'ух (В)

HUX-ТЕ'-TUN-ni, *Huxte' Tuun*: Хуште' Туун, "Три Камені", стародавня назва Калакмуля чи його центральної частини (В)

HUX-WI'L, *hux wi'il*: достаток, добробут, букв. "багато їжі", **pe-ka-ja tu-chi-chi K'UH CHUWEN HUX-WI'L TS'AK-AJAW-wa yu-tsi-li**, *pe[h]kaj tu'chich K'uh Chuwen hux wi'l ts'ak 'ajaw yu:sil*: викликано для його провіщення

Божественного Ремісника, добробут у владаря-наступника, він добрий (В)

HUX-wi-ti-ki, *Hux Witik*: Хуш Вітік, стародавня назва Копана (В)

HUX-WITZ, HUX-WITZ-tzi, *Hux Witz*: Хуш Віц, "Три Пагорби", стародавня назва Караколя (варіант) (В)

HUX-WITZ-tzi-a, *Hux Witz'a*: Хуш Віца', "Ріка Трьох Пагорбів", стародавня назва Караколя (В)

J

ja-chi, ja-cha, jach: річ, прикрашена гравіруванням/ пор. цлт. *ghachuy* 'cortar pluma', **u-b'a-hi-tu-ja-chi**, *'ub'aah tu'jach*: його зображення на прикрашеній гравіруванням речі, **u-ja-chi B'AA[h]K-ki**, *'ujach b'aa[h]k*: гравірована кістка такого-то (В)

JAL (I), *jal*: з'являтися, показуватися/ юк. *halba* 'manifestarse', *halbesahba* 'mostrarse o manifestarse', *halah* 'sacar de la olla lo que se cuece', іца *jaal* 'dig', цлт. *ghalal vinic* 'advenedizo', *jöl ta söka* 'madrugada', **JAL-ja, JAL-la-ja, jalaj**: він з'явився (LW1)

JAL (II), **JAL-le**, *jal*: ткати, плести/ члт. *hal-bil* 'tegido', чрт. *har* 'weaving, braiding, netting, weaving technic' (В)

JAL-b'u, jala'b': тканиня (В)

ja-na, han: квітка/ члт. *han* 'flor del la milpa' (В)

JANAA[h]B', ja-NAA[h]B', ja-na-b'i, janaa[h]b': водяна лілея/ див. *naa[h]b'* (В)

JANAA[h]B' TI' O, *Janaa[h]b' Ti' 'O*: Ханааб Ті' О, ім'я правителя Хіш Віц

ja-sa-wa, jasaw: прапор (В) або ж розчищення (НК)

ja-sa-wa-CHAN-na jasaw chan: ритуальний предмет, "прапор небес", **AK'-ta-ja-ti-ja-sa-wa-CHAN-na**, *'ahk'taj ti jasaw chan*: він станцював із прапором небес (В)

ja-sa-wa-CHAN-K'AWIL, *Jasaw Chan K'awil*: "Прапор –небесний Бог Грози", ім'я правителя Тікаля (В)

JATS' (I), *jats'*: списометальник, пристрій для кидання дротиків

ja-ts'a- (II), *jats'* -: забитися, поранитися/ члт. *hatz-a* 'asotar', чрт. *ha'tz'* 'beating, striking', юк. *hats'* 'azotar', **ja-ts'a-yi**, *jats'aay*: він поранився (B)

JATS'-KUY, **ja-JATS'-ma-KUY**, *Jats'om Kuy*: Списометальник – Пугач, переклад імені теотіуаканського правителя

ja-wa, *Jaw*: Хав (варіант назви 18-го місяця року майя) (B)

ja-wa-TE', **ja-TE'**, *hawa(n)te'*: керамічна посудина на трьох ніжках із розписом на внутрішній поверхні чаші, букв. "посудина з обличчям угору"/ ч. **jäw* 'face up' (B)

ja-ya, **ja-yi**, *jaay*: чаша, келих / моп. *jaay* 'tazón de barro', цоц. *jay* 'gourd, tortilla gourd', **u-ja-yi**, *'ujaay*: келих такого-то (B)

je-le, *jel*: (1) змінювати, замінювати/ чрт. *here* 'substitute (for something else)', юк. *hel* 'mudar', *helep* 'cambiar de costumbres', (2) прикрашати/ чнт. *jele* 'adornar', **u-je-le-wa**, *'ujele'w*: він змінив (чи прикрасив) його (LW1)

je-me, **je-me-NAL**, *jem*, *jemnal*: долина/ юк. *hem* 'valle' (B)

ji-chi, *jich*: поверхня, обличчя/ юк. *ich* 'cara, vista', **yi-chi**, *yich*: його поверхня, **yi-chi-li**, *yichil*: поверхня такого-то (B)

ji-ki-, *jik-*: топити (під час жертвопринесення)/ ч. *jik tö ja* 'ahogarse', члт. *ghicaupon* 'ahogarse', *ghicaulel* 'ahogamiento', цоц. *jik'av*, 'drown (person, animal, plant)'; **u-ji-ki ya-AT-li CHAA[h]K-ki**, *'ujik yaatil Chaa[h]k*: топить свою винагороду Чаак

jo-ch'o, **jo-ch'a-**, *joch'* -: свердлити, висвердлювати/ члт. *hocho* 'abugerear', юк. hoch' 'barrenar o taladrar, horadar como quiera', **jo-ch'o-ji-ya**, *jo[h]ch'ohiiy*: його було висвердлено, **jo-ch'a to-ТОК' ITSAMNA-na**, *jo[h]ch'a(j) took'* 'Itamna': просвердлено кремій Іцамной; видобувати тертям вогонь, **jo-ch'o-ja-K'A[h]K'**, *jo[h]ch'aj k'a[h]k'*: висвердлено вогонь, (B)

JOL, **JOL-lo**, **jo-lo**, *jool*: (1) голова/ члт. *hol* 'cabeza', чрт. *hor* 'head, top, upper end', ч. *hol*

'cabeza', юк. *ho'ol* 'cabeza de cualquier animal', (2) череп, **JOL-K'UH**, *jolk'uh*: голова бога (вид ідолів) (B)

JOL-mi, *jooloom*: голова (RHZS)

jo-mo-, *jom-*: руйнувати/ члт. *jom* 'desbaratarse', **jo-mo-yi**, *jomooy*: зруйновано, **jo-ma-la-ШАК-ki**, *Jomal Chaa[h]k*: "Руйнівний Чаак" (ім'я персонажа в Йашчілані) (B)
ч.

jo-po, *jop-*: розпалювати/ юк. *hop* 'avivar el fuego, hacerlo brillar o que levante llama' (інший переклад – накопичувати, нагромаджувати/ ч. *jop* 'juntar (una cosa seca)') **K'A[h]K'-jo-po-la-ja-CHAN-na-K'AWIL**, *K'a[h]k' Joplaj Chan K'awiil*: "Вогонь – те, що розпалює небесний Бог Грози", ім'я правителя Копана (B)

JOY, (I) [**jo**]JOY-, **JOY-ye-**, *joy-*: (1) зв'язувати, пов'язувати (2) натягувати сільці (3) одягати, **JOY-ja-ti-AJAW-le**, *jo[h]yaj ti'ajawlel*: одягнуто для владарювання, (4) або ж являтися, вступати (HK)

JOY, (II), *joy*: такий, що кружляє, оточує/ ч. *joy* 'relacionado con la forma de cercar', **JOY-B'A[h]LAM-ma**, *Joy B'a[h]lam*: Хой Балам, "Ягуар, який кружляє" (ім'я правителя Йашчілана), **JOY-ЧИТАМ-a-ku**, *Joy Chitam A[h]k*: Хой Чітам Ак, "Пекарі, який кружляє – Черепаха", ім'я царевича в П'єдрас-Неграс (B)

JOY-CHAN-na, *Joy Chan*: Хойчан, стародавня назва царства Комалькалько (B)

ju-b'u-, *jub'* -: валити, завдавати поразки (на війні)/ ч. *jubi* 'bajarse', юк. *hub* 'desmoronar, derribar paredes', **ju-b'u-yi**, *jub'uuy*: його було повалено (B)

ju-chi, **ju-chu**, *ju[h]ch*: мушля/ ч. *jujch* 'concha' (B, RHZS)

ju-ki, *juk*: човен, каное/ чрт. *juk* 'cauico', **SAK-ju-ki**, *sak juuk*: біле каное

JUKUUB', **ju-ku-b'i**, *jukuub'*: човен, каное/ члт. *hucub* 'barco', ч. *jukub* 'canoas, dugout canoes; cauico', **a-pa-ya-li-ju-ku-b'i**, *aj payil jukuub'*: провідник каное (B)

JUL-, **JUL-lu**, *jul-*: кидати дротик, стріляти з лука (за післякласичних часів)/ чрт. *hur* 'throwing,

hurling, a throw', **u-JUL-wa**, 'ujulu'w: він кинув у нього дротик (B)

ju-lu, *jul*: дротик, спис, протикачка/ члт. *hulu* 'flechar', чрт. *jur* 'tirar, apedrear', ч. *jul* 'tirar (con escopeta, piedra, tirador), ensartar', юк. *juul* 'enhebrar, ensartar, atravesar', **K'A[h]K'-la-ju-lu**, *k'a[h]k'al jul*: "вогняний дротик", вид смолоскипа (B)

ju-lu-B'AK, **ju-li-b'a-ki**, *hulb'aak*: кістяна протикачка, **u-ju-li-b'a-ki**, *'uhulb'ak*: кістяна протикачка такого-то (B)

ju-JUUL-pi, **JUUL-li-pi**, *Juulpi*: Хуульпі, стародавня назва царства Ішк'ун (B)

JUUN, **JUUN-na**, *juun*: один/ члт. *hun* 'uno', ч. *jun* 'one, uno", юк. *jun* 'uno' (B, RHZS)

JUUN-AJAW, *Juun 'Ajaw*: Хуун Ахав, ім'я божества / "tenian avia en este lugar un demonio principe de todos los demonios al cual obedecian todos y llamanle en su lengua *Hunhau*" (Landa), *Hun Ahav* 'lucifer, príncipe de los demonios'

JUUN-IXIM, *Juun 'Ixim*: Хуун Ішім, "Перша Кукурудза", ім'я бога кукурудзи, див. *Koj'?*-*Ixim*

JUUN-JUUN-AJAW, *Juun Juun 'Ajaw*: Хуун Хуун Ахав, ім'я божества, батько Хуун Ахава (B)

JUUN-pi-ki-ТОК', *juunpik tok'*: "вісім тисяч кременевих ножів", титул полководця в Чічен-Іца (B)

JUUN-TA[h]N, **JUUN-TA[h]N-na**, **JUUN-ta-na**, **JUUN-TA[h]N-ni**, *juunta[h]n*: турбота; предмет турботи, плакання, плаканець; дитина для жінки, **u-JUUN-TA[h]N-na**, *'ujuunta[h]n*: плаканець такої-то, **IX-JUUN-TA[h]N-ni-a-ku**, *'Ix Juunta[h]n A[h]k*: Іш Хуунтан Ак, "Турботлива Черепаха" (жіноче ім'я у П'едрас-Неграс) (B)

JUUN-WITS-li-CHAA[h]K-ki, *Juun Witsil Chaa[h]k*: Хуун Віціль Чаак, "Перший Гірський Чаак", ім'я персонажа в Йашчілані (B)

JUUN-ya-ja-wa-la-WINIK-ki, *juun yajawal winik*: "єдиний великий чоловік", титул в Чічен-Іца (B)

ju-pu-lu k'a-b'a, *jupul k'ab'*: браслет (букв. „те, що охоплює руку”)/ юк. *jup* 'meter una cosa en otra', *jupeb* 'vaina, estuche'; **ПАТ-ya YAX-ju-pu-**

lu-k'a-b'a, *patay yax jupul k'ab'*: створили зелений браслет (Ю.Полухович)

ju-su-wa, *jus-*: спускатися у щось, досягати чогось, спускаючись, бути похованим/ ч. *jus'an* 'bajar', **ju-su-wa K'AWIL-K'INICH**, *jusuuw K'awiil K'inich*: К'авііль К'ініч є тим, хто спустився

ju-tu-, *jut-*: руйнувати/ юк. *hut* 'demoler, derribar cosas sobrepuestas, arruinarlas', *hutah* 'desmoronar, arruinar, derribar edificios', **ju-tu-wi KAN-na EK'**, *Jutuuw Kan 'Ek'*: Хутуув Кан Ек', "Небесна Зоря є тією, що руйнує", ім'я північноюкатанського правителя

ju-yu, *juy*: розмішувати/ члт. *huuy* 'mesclar meneando', юк. *huu*, 'menear alrededor, mecer algún licor', 'revolver a la redonda con cuchara o palo', **yu-ch'i-b'i ta-CHA' ta ju-yu CH'ICH'**, *yuch'ib' ta' cha' ta' juy ch'ich'*: келих такого-то для збовтування (?) та розмішування крові

I

i (I), *'i*: і тоді; до того, як, **u-TS'AK-a B'U[h]LUCH-WINIK-ji-ya u-ti-ya i-u-ti LAJU'N-AJAW WAXAK-SAK-SIHO'M**, *'uts'aka' b'u[h]luch cha'laju'n winikjiy 'uu[h]tiy 'i'uu[h]t laju'n Ajaw waxak Sak-Siho'm*: проходження за порядком 11 (днів) і 8 двадцятків було від того, як це сталося, і тоді стався день 10 Ахав 8 число місяця Сак (B)

i, *'i*: яструб/ юк. *i'*, *h-i'* 'gavilán' (B)

i-b'a-cha, *'ib'ach*: броненосець, армаділ (тварина, *Dasyus novemcintus*)/ члт. *ibach* 'armado', чрт. *ib'ach* 'armadillo' (B)

i-b'i-li?, *'Ib'il*: Ібіль (місцевість поблизу Нах-Туніч), **K'UH-i-b'i-li?-WINIK-ki**, *k'uhul 'Ib'il winik*: священний Ібільський муж (титул), **K'UH-i[b'i]-li-a-ja-wa**, *k'uhul 'Ib'il ajaw*: священний Ібільський владар (B)

-i-cha-ni, *-ichaan*: брат матері, дядько по-матері, **yi-cha-ni AJAW**, *yichaan 'ajaw*: дядько владаря по-матері/ члт. *ichan* 'tio', чнт. *ichan* 'tío, suegro' (B, RHZS)

i-chi, *'ich*: перець/ члт. *ich* 'chile', чрт. *ich* 'chilli, any chilli-like plant or fruit' (B)

i-chi-ki, 'ichki(l): омовіння/ юк. *ichinah* 'bañarse' (B)

i-chi-la, 'ichiil: у (про час)/ юк. *ichil* 'entre, dentro',
i-chi-la-B'ULUK-TUN-ni-ta-AJAW-wa, 'ichiil
b'uluk tuun, ta (juun) Ajaw: в одинадцятому році у
двадцятиріччі (1) Ахав (B)

i-chi-li, *ichil*: омивати, мити (B)

yi-chi-NAL, **yi-chi-NAL-la**, **yi-chi-na-la**, *-ichnal*:
перед, перед лицем когось, **a-wi-chi-NAL**,
'awichnal: перед твоїм лицем, перед тобою (B)

i-chi-ma, 'ichiim: чапля, **a-ku-la i-chi-ma**,
'A[h]kuul 'Tchiim: "Черепаха-Чапля",
міфологічний персонаж у Паленке; **a-ku-la i-chi-**
ma LAKAM-ma, *'A[h]kuul 'Tchiim Lakam*:
"Черепаха-Чапля Великий", ім'я персонажа

I[h]CH'AK, **I[h]CH'AK-ki**, **yi-ch'a-ki**, 'i[h]ch'aak:
пазур, лапа з пазурами/ чнт. *ich'äc 'uña*, 'garra',
чрт. *ejch'ak 'uña, garra*, юк. *ích'ak 'uña*,
YI[h]CH'AAK-B'A[h]LAM, **YI[h]CH'AAK-ki-**
B'A[h]LAM-ma, **yi-ch'a-ki-B'A[h]LAM**,
Yi[h]ch'aak B'a[h]lam: Йіч'аак Балам, "Кіготь
Ягуара", ім'я правителя Сейбаля (B, RHZS)

-i-ji, *-ij*: раніше; тому; **CHA'-b'i-ji**, *cha'b'ij*: двома
днями раніше, **B'OLON-ni-ji**, *b'olonij*: дев'ятьма
днями раніше (B)

-i-ji-ya, *-ij-iy*: тоді були, були до того **B'OLON-**
ni-ji-ya, *b'olonijiy*: дев'ять днів були до того,
HUKLAJU'N-ni-ji-ya, *huklahunijiy*: сімнадцять
днів були до того (B)

i-ka-tsi, 'i[h]kaats: оберемок, вантаж, данина /ч.
ihkats 'bundle; cargo', див. **e-ka-tsi** (B, RHZS)

i-ki, 'ikii(n): сова/ юк. *icin, icim* 'lechuza' (RHZS)

i-ki-tsi, 'ikits: вантаж, данина, див. **i-ka-tsi** (B)

IK' (I), *ik'*: повітря, дихання/ чрт. *ik'* 'air,
atmosphere', ч. *ic'* 'aire, viento', юк. *ik'* 'espíritu,
aliento', **IK'-K'UH**, *Ik' K'uh*: "Вітряний Бог", ім'я
божества вітру

IK' (II), *ik'*: чорний/ члт. *ic-iqu-ic* 'negro, negra'.
чрт. *ik'* 'black, dark, black color', **IK'-xi-wa-TUN-**
ni, *Ik' Xiww Tuun*: "Чорний Камінь-Страхіття",
ім'я божества (B)

IK'-AAT, **IK'-AAT-ta**, *'Ik'at*: Ік'ат, назва 2 місяця
року майя/ ч. *Ik'-k'at*, к'ек'чі *Ik'at* (B)

IK'-CHUWAAJ, *'Ik' Chuwaaaj*: Ік' Чувах, ім'я
божества мандрівників і купців/ "... у rogando al
Dios que llamaban *Ekchuah* los volviese con bien a
sus casas" (Landa), "...luego vino *Echvah*, que es
Espíritu Santo, y hartó la tierra de todo lo que había
menester" (Cogolludo)

IK'-SIHO'M, **IK'-SIHO'M-ma**, **i-ki-SIHO'M-ma**,
Ik' Sihom: Ік' Сіхом, назва 9 місяця року майя/ ч.
Ik', кек'чі *Sihora* (B)

IK'-MIIN, **IK'-MIIN-na**, **IK'-mi-MIIN**, **IK'-mi-**
na, *'Ik' Miin*: ім'я божества (А. Давлетшин)

IK'-la, 'ik'(a)l: завтра, наступного дня/ чнт. *ic'ä*
'mañana' (RHZS)

IL-, **IL-la-**, **IL-**, **-i-li-**, **i-la-**, 'il: дивиться на щось,
когось/ члт. *illa* 'ver', чрт. *ir* 'see, look attention',
юк. *il* 'ver, mirar, observar', **yi-la-ji**, **yi-li-a-ji**, *yilaaj*:
він дивився на це, **yi-li-wa**, *yiliww*: він дивиться на
це, **i-la-ja**, **IL-li-a-ja**, 'i[h]laj: було видно (B)

IL-TUN-ni, 'iltun: кам'яний трон або лава (B)

i-ni, 'in: я, особистий ергативний займенник
першої особи однини, **ma-i-ni-k'a-ti**, *ma'in k'ati*,
я не хочу (B)

i-pi, 'ip: сила, міць (B)

i-pi-, 'ip: посилюватися / члт. *upaghtez* 'dar
fuerzas', *upaghon* 'tomar fuerzas', члт. *yepta* 'haser
fuersa', **B'OLON-i-pi-na-ja SAK-B'AA[h]K-**
NAAN-CHAPAT, *b'olon 'ipnah Sak B'aa[h]k*
Naah Chapah: удев'ятеро посилилася
Білокісткова Перша Сколопендра

i-si, 'is: батат, солодка картопля/ члт. *iz* 'camote',
чрт. *is* 'sweet potato', юк. *iz* 'camote', **i-si u-lu**, 'is 'ul:
атол з бататами (B)

-i-ta-, *-ita-*: супроводжувати, бути разом із
кимось / члт. *etoc* 'amigo, compañoero', *etoqui*
'acompañar', юк. *et* '[partícula que] compuesta con
verbos indica compañía, hacer juntamente o en
compañía lo que ellos importan', **yi-ta-ji**, **yi-ta-je**,
yi-ta-ja, *yitaaaj*: він супроводжував його, його
супроводжував, **yi-ta-ji-ya**, *yitahiiy*: він
супроводив його, його супроводив (B)

yi-ta-HUL, *yitahul*: попутник (B)

i-tsa, *'its*: заворожений, зачаклований/ какчікель *its* 'hechicería, brujería', **i-tsa-a**, *its-a*: заворожена вода (B)

[i]tsa-'a, **[i]tsa**, *'Itsa*: Іца, назва місцевості або народності в Петені, **IX-[i?]tsa**, *'ix-'itsa*: жінка з Іца, **[i]tsa-a-AJAW**, *'itsa' 'ajaw*: владар Іца, **K'UH-[i]tsa-AJAW**, *k'uhul 'itsa' ajaw*: священний владар Іца (B)

ITSAM, *'itsam*: чаклун, чарівник (інший переклад: "ящір, ігуана"), **ITSAM-K'AN-A[h]K**, **i-ITSAM-K'AN-A[h]K**, *'Itsam K'an 'A[h]k*: Іцам К'ан Ак, ім'я божества та трьох правителів П'єдрас-Неграс

ITSAM-ma-la, *'Itsamal*: Іцамаль, назва міста на північному Юкатані, **ITSAM-ma-la-AJAW**, *'Itsamal 'ajaw*: владар Іцамаля

ITSAM-AAT, **ITSAM-AAT-ti**, *'Itsamaat*: Іцамаат, ім'я божества/ 'tenian los antiguos un idolo el mas celebrado, que se llamaua *Ytzmatul*' (Lizana)

ITSAM-ITSAMNAH-KOKAAJ?-ji, *'Itsam 'Itsamnah Kokaaj?*: Іцам Іцамнах Кокаах, ім'я божества, див.: *'Itsamnah*

ITSAM-TUN, *'Itsamtun*: Іцамтуун, ім'я божества, **KAN-ITSAM-TUN**, *Kan-'Itsamtun*: Четвертий Іцамтуун, ім'я божества, **HO-ITSAM-TUN**, *Ho-'Itsamtun*: П'ятий Іцамтуун, ім'я божества

ITSAMNAH, **i-ITSAMNAH**, **ITSAMNA-na**, **ITSAM-na**, *'Itsamnah*: Іцамнах, ім'я божества

ITSAMNAH-KOKAAJ?, **ITSAMNAH-KOKAAJ?-ji**, *'Itsamnah Kokaaj?*: Іцамнах Кокаах(?), ім'я божества/ 'Creían los indios de Yucathán que hauiá vn Dios vnico, viuó, y verdadero, que dezian ser el mayor de los Dioses ... De este dezian ... que tenía vn hijo a quien llamaban *Hun Ytzamna ó Yaxcocahmut*' (Cogolludo)

ITSAMNAH-B'A[h]LAM(-ma), *'Itsamnah B'a[h]lam*: Іцамнах Балам, ім'я правителів Йашчілана та Дос-Пілас (B)

ITS'AT-ti, **i-ts'a-ta**, **i-ts'a-ti**, *its'at*: мудрий/ юк. *its'at* 'astuto, cauteloso, mañoso, ábil, artista, industrioso, ingenioso para bien v para mal, y sabio assí' (B)

i-ts'i-ni, **i-ts'i**, **yi-ts'i-ni**, **yi-ts'i-na**, *'i[h]ts'iin*: молодший брат/ члт. *ytzin* 'hermano menor, nieto', чрт. *ihz'in* 'younger, lesser, younger sibling, younger cousin', юк. *its'in* 'hermano o hermana menor', **i-ts'i-wi-WINIK-ki**, *i[h]tsi'ii(n) winik*: молодший брат (B, RHZS)

i-wa, *'iwa(l)*: зараз, у цей час/ члт. *iwal* 'aora', показник сучасного прогресивного, юк. *iwal* 'hoy en todo el día', **a-LAY-ya u-tsi i-wa ta-li u-tsi**, *'alay 'uuts iwa(l) tali 'uuts*: ось добра річ, зараз йде добра річ

IX, **i-xi**, *'ix*: префікс, що вказує на жіночу особу/ пор. чрт. *ihch'ok* 'girl, unmarried girl', **IX-a-ku-la-pa-ta-ha**, **IX-a-ku-lu-pa-ta-ha**, *'Ix Akul Patah*: Іш Акуль Патах, ім'я царіці в Бонампаку, **IX-B'AAK-e-le**, *'Ix B'aakel*: Іш Баакель, ім'я знатної жінки зі Шкалумк'іна, **IX-CHAK-to-ko-CHAK**, *'Ix Chak Tok Chaa[h]k*: Іш Чак Ток Чаак, ім'я правительки в Ла-Корона (B)

IX-che-le, *'Ix Chel*: Іш Чель, "Райдужна", ім'я божества / "otro [ídolo] de otra grande Hechizera, que dezian inventó, o hallo entre ellos la medicina, y la llamaban *Yxchel*" (Cogolludo) (B)

IXIK, **i-IXIK**, **IXIK-ki**, **i-IXIK-ki**, *'ixik*: жінка/ члт. *ixic* 'muger', чрт. *ixik* 'woman, of female sex', ч. *ixik* 'mujer' (RHZS)

IXIM, **i-xi-ma**, *'ixiim*: (1) кукурудза/ члт., чрт., ч., юк. *ixim* 'mais', (2) ім'я бога кукурудзи, **AJ-i-xi-ma**, *aj-ixiim*: продавець кукурудзи

IXIM-te-le, **IXIM-ma-TE-le**, **i-IXIM-te-le**, *'iximtel*: такий що відноситься до ішімте', "Кукурудзяного дерева", імовірно, міфологічного дерева, від якого походять усі плоди (S.Martin)

IX-KALOOM-TE', *'ix kalomte'*: жінка-калоомте або жінка з родини калоомте (титул) (B)

IX-ki-ch'o-ko, *'ixik ch'ok*: дівчина (B)

IX-sa-ha-la, *'ix sahal*: жінка-сахаль або жінка з родини сахаля (B)

i-yu-wa-la, *'iyuwal*: зараз, у цей час (частка, що утворює форми сучасного прогресивного)/ члт. *yual* 'actualmente' (B)

K

ка', *ka'*: Ка', назва міста в районі Кайаль, **К'УН-ка-АЈАW-wa**, *k'uhul Ka' ajaw*: священний владар Ка' (В)

ка, *ka-*: ергативний присвійний займенник першої особи множини, ми, наш; **ка-б'у-ла**, *ka-b'ul*: наша квасоля (В)

КА', **ка**, *ka'*: два (діалектний варіант) (В)

КАВ' (I), **КАВ'-b'a**, **ка-б'a**, **ка-б'i**, *kab'*: земля, країна/ юк. *kab* 'tierra, pueblo' (RHZS)

КАВ'-b'a(II), **КАВ'-b'i**, *kaab'*: (1) бджола, (2) мед/ юк. *kab* 'abeja, miel' (В)

КАВ'-ji, *kab'i-*: вчиняти, діяти, спричиняти / з юк. *kab* 'fuerza, rigor o intensidad fuerte de algún fenómeno', чрт. *kahbah* 'start of itself, get going' (інші переклади: 'спостерігати,наглядати', David Stuart/ з цоц. *chab'i* 'herd (sheep), watch'), **у-КАВ'-ji-ya**, **у-КАВ'-ji**, **у-КАВ'-ya**, *'ukab'jiyu*: він учинив це (В)

КАВ'-la, *kab'al*: земний, нижній, долішній, **КАВ'-la-К'УН**, *kab'al k'uh*: долішні боги, у протилежність *chanal k'uh*, **ка-б'a-la-pi-tzi-la**, *kab'al pitzal*: долішній гравець (позначення учасника ритуального змагання) (В)

ка-cha, *kach*: вузол, зв'язка/ чрт. *kachar* 'a knot, a tie, a cluster, anything bound or held' (В)

ка-cha-, *kach-*: зв'язувати, обв'язувати/ члт. *cach-a* 'atar', чрт. *kachi* 'tie, bind, knot, stack together', ч. *cöch* 'amarrar', (В), **у-ка-cha-wa**, *'ukachaw*: він зв'язав його (LW1), **ка-cha-ja u-sa-ya** **НУ'N**, *ka[h]chaj 'usay hu'n*: була обв'язана оболонка з паперу (поховальний згорток)

ка-ка-tu-na-la, *Kak(a)tunal*: Какатуналь, ім'я іноземного божества (імовірно науатль *Acatonal*) (В)

ка-ка-wa, **ка²-wa**, **ка-wa**, *kakaw*: какао, шоколад/ члт. *sacao* 'bebida', чрт. *kakaw* 'sacao (fruit and tree)', **yu-ta-la-ка-wa**, *yutal kakaw*: боби какао, **yu-ta-К'AN-na ка²-wa**, *yut k'an kakaw*: боби стиглого какао, **yu-ta-la tsi-hi ка-ка-wa**, *yutal tsih kakaw*: боби молодого какао, **yu-TAL-i-IXIM-TE-le ка-ка-wa**, *yutal iximtel kakaw*: боби какао, подібні до тих, що росли на первинному дереві (В)

ка-ка-wa-la, *kakawal*: шоколадний, **ка-ка-wa-la-u-lu**, *kakawal 'ul*: шоколадний атоле (рідка кукурудзяна каша з домішком какао) (В)

KAL, **ка-la**, **ка-lo**, *kal-*: відкривати, розкривати/ юк. *kal* 'cosa abierta y desembarazada', чрт. *karxin* 'raspase' (В)

ка-la (I), *kal*: пиття/ члт. *cal-el* 'embriaguez', чрт. *kar* 'drunkenness, dizziness, drinking', **ti-ка-la-ка²-wa**, *ti kal kakaw*: для пиття какао (В)

ка-la (II), *kal*: (1) відкривання, (2) отвір/ юк. *kal* 'agujero' (В)

-ка-le-TUN, *kaltun*: сокира (букв. "відкривачка каменя"), **у-ка-le-TUN**, *'ukaltuun*: сокира такого-то (В)

ка-la-ke-ji-to-ТОК', *Kalkehtok'*: Калькехток', місцевість, згадана в Йула, передмісті Чічен-Іца (В)

KALO'M-ma, **ка-KAL-ma**, *kalo'm*: калоом, "могутність, потуга"/ юк. *kal* 'fuerza y poder hacer algo', титул правителів вищого рангу (В)

KALO'M-TE', **ка-KALO'M-TE'**, **KAL-ma-TE'**, **ка-KAL-ma-TE'**, **ка-lo-ma-TE'**, *kalo'mte'*: калоомте, титул правителів вищого рангу (В)

KAN (I), **ка-na**, *kan*: чотири (діалектний варіант)/ юк. *kan* 'cuatro' (В)

KAN-na (II), **ка-KAN**, *kan*: небо (діалектний варіант)/ юк. *kaan* 'cielo, arriba' (В)

KAN, **KAN-na**, **ка-KAN** (III), *kan*: змій (діалектний варіант)/ члт. *can-ti* 'vivora' (В)

ка-na-ка-TE', **ка-na-ка-te-e**, *ka'nak te'*: "Друге Дерево", титул (В)

KAN, **KAN-la**, *Kan[u]l / Kan[u'l]*: Канууль, назва царства зі столицею в Калак`мулі(LW1)

ка-se-wa, *Kaseew*: Касеев, 5 місяць календаря майя/ ч., покомам, к'ек'чі *Kasew* (В)

КАУ, **ка-ya**, *kay*: риба (діалектний варіант)/ юк. *kay* 'pez' (В)

ка-ya-wa-ка, *kaywak*: назва нефритової платівки у формі сокирки, підвіска-,сокирка"(В)

ka-yo-ma, *kayo'm*: рибалка (B, LW1)

KEH, ke-ji, *kej*: олень (діалектний варіант)/ члт. *quehei* 'venado, ciervo', юк. *keh* 'venado' (B)

KELEM-ma, ke-le-ma, ke-le, *keleem*: юний, сильний/ члт. *quelen vinic* 'hombre de fuersas, grande, bien dispuesto', юк. *kelem* 'fuerte, recio, juventud', чнт. *quelem* 'mozo por cazar' (RHZS)

ki, ki: серце/ чрт. *ki* 'heart', юк. *kil* 'el pulso'(B)

ki-KIM-la, kimiil: смерть (діалектний варіант)

ki-chi, kich: красуня/ юк. *kich cosa santa o buena, hermosa* '(Д.Беляев)

ki-si-ni, Kisin: Кісін, "Смердючий", ім'я одного з богів смерті/ члт. *quisin* 'diablo, demonio', юк., іца *kisin* 'demonio', *kis* 'pedo,peerse'(B, RHZS)

ki-ti, ki-ta, kit: батько, пан/ юк. *kit* 'termino reverenciado para padre', **u-ki-ti-KAN-le-ku-ТОК', u-ki-ti-ka-na-le-ku-ТОК'**, '*Ukit Kan Le'k Tok*': Укіт Кан Леек Ток', "Батько Чотирьох Облич (?) Кременя" (ім'я правителя Ек' Балама), **u-ki-ti-ko-yi, 'Ukit Koyi**': Укіт Койі, "Батько роду Койі", ім'я, згадане на "Вазі з Сенота" в Чічен-Іца (B), **u-ki-ti-ТОК'**, '*Ukit Tok*': Укіт Ток', "Батько Кременевого Ножа", ім'я правителя Копана, див.: *chit* (B)

ki-WI', *kiwi(l)*: ачіоте, назва дерева/ чрт., іца *kiwi* 'achiote (semi cultivated native tree, the seeds of the fruit of which are made into a red juice used for coloring foods)' (B)

ko-b'a, kob': попілясто-сірий/ юк. *kob* 'color ceniciento' (B)

ko-b'a-a, Kob'a': Коба назва міста на північному Юкатані (B)

ko-b'a-la, kob'al: вид атоле (B)

ko-b'a-na, Kob'an: Кобан (назва місцевості в регіоні Дос-Пілас), **ko-b'a-na-AJAW, Kob'an 'ajaw**: Кобанський владар (B)

ko-b'o (I), kob': родич, близнюк(?)/ юк. *kobol* 'cosa semejante'; **HUX-ko-b'o, Hux Kob'**: "Три Родичі", збірне ім'я головних богів Паленке

ko-b'o (II), kob': наслідувати, повторювати, уподібнюватися комусь (C. Helmke, H.Kettunen,

S.Guenter); **u-ko-b'o-wa u-KAB'-ji-ya HO'-WINAL-НААВ'-AJAW K'INICH-JANAA[h]B'-PAKAL**, '*ukob'o'w 'ukab'jiyu ho' winalhaab' 'ajaw K'inich Janaa[h]b' Pakal*': йому уподібнився, це зробив п'ятидвадцятирічний владар К'ініч Ханааб Пакаль (LW1)

ko, ko(h): зуб/ чрт. *ko* 'tooth, molar, beak of bird', юк. *ko* 'diente' (B)

КОН, ko, koh: пума (Puma concolor)/ юк. *koh 'puma', 'leoncillo'* (B)

КОНАW-wa, ko-ha-wa, kohaw: головний убір, шолом (B)

ko-ho-, koj-: бити, вражати/ юк. *koh* 'batir, golpear con mazo', **i-ko-ho-yi, 'ikohooy**: і тоді його було уражено (B); **ko-ji-ya, kojiiy**: він поранився/ уразився

ko-ko, kok: невелика черепаха/ ч. *aj-kok* 'tortuga chica', юк. *kok* 'tortuga terrestre', члт. *coc* 'galápago', чнт. *chön coc* 'pochitoque' (RHZS)

KOKAN, KOKAN-na, kokan: (1) протикачка для кровопускань з шипа ската/ юк. *kokan* 'hueso de pescado en forma de una aguja áspera, que usan los indios para atravesar la piel que levantan en las partes enfermas de su cuerpo, para curarlas', (2) чоловічий дітородний член, **u-B'OOK?-IL ye u-KOKAN-na K'INICH-a-ku-la Мо'-na-b'i, 'u...kil ch'ab'** '*ukokan K'inich 'Akuul Mo' Naa[h]b'*: квітка (?) – зернина дітородного члена К'ініч Акууль Монааба (інше читання – **CHOCHAN**) (А.Давлетшин)

ko-ko-ma, koko'm: Коком, родове ім'я (B, LW1, RHZS)

ko-ko-no-ma, ko[h]kno'm: наглядач/ члт. *cohco* 'guardar', *kohko* 'watch, guard, protect' (LW1)

ko-la, Kol: Коль (назва місцевості в регіоні Паленке) (B)

ko-lo-AJAW, Kol 'Ajaw: Коль Ахав, один із варіантів назви п'ятиденного періоду наприкінці року майя (B)

ko-lo²-TE', ko-lo-TE', Kololte': Колольте, місцевість у регіоні Тоніна (B)

ko-pe-ma, kope'm: мотузка, букв. "скручена, звита"/ юк. *kop* 'engoscar sogas y cordeles', **u-**

К'УН-К'АВ'А-u-ko-pe-ma, 'uk'uhul k'ab'a' 'ukope'm: "священне ім'я його мотузки" (Л.Бабошкін)

ко-ТЕ', *Ko(l)te'*: Ко(ль)те (назва місцевості в регіоні Йашчілана), **ко-ТЕ'-АЈАВ**, *Ko(l)te' 'ajaw*: владар Кольте (В)

ко-то, *kot*: кам'яна стіна, мур/ юк. *kot 'pared o cerca de piedra sin barro'* (Ю. Полухович), **chi-ku-NAA[h]B'-ko-to**, *Chiiknaa[h]b' kot*: чіікнаабський (тобто, калакмульський) мур

ко-тс'о-ла, *kots'ool*: згоргатися, бути згорнутим/ юк. *kots' enrollar, engrascar'* (НК)

ко-хо-пі, *Kohop*: Кошоп, місцевість у регіоні Копана (В)

ко-йі, *Koyi*: Койі, родове ім'я в Чічен-Іца/ юк. *koyi' patronimico maya'*

ku-b'a, *ku'b'*: проміжок, період часу/ члт. *cuhb 'el espacio que hay entre una cosa y otra'*, *z-cuhbabetel 'la distancia de un trabajo a otro'*, **ОСН-tu-ku-b'a К'ОJ(?) -ІХІМ**, 'och tuku'b' K'oj(?) *Ixim*: прийшов у свій проміжок часу Бог Кукурудзи (В)

ku²-la, **ku-la**, *Kukal*: Кукаль, назва місцевості в Центральному Петені, **К'УН-ku²-la-'АЈАВ**, *k'uhul Kukal ajaw*: священний Кукальський владар (В)

ku²-la-NAL, *Kukulnal*: Кукульналь, назва місцевості (В)

ku-chu, *kuch*: ноша, вантаж, плід у жінки/ чрт. *kuch 'carrying, transport, anything which carries or holds, womb, vagina'*, ч., юк. *kuch 'carga'* (В)

ku-chu-, **ku-cha**, *kuch-*: нести, **ku-cha-ja ya-AT-na HUK-AJAW**, *ku[h]chaj yatan Huk 'Ajaw*: принесено дружину Хук-Ахава (В)

ku-К'УН (або **КУМ?-К'УН**), *Ku(m)k'uh*: Кумк'у, назва 18 місяця року майя/ юк. *Kumk'u* (В)

ku-nu, **ku-na**, *kun*: піч, вогнище/ юк. *kuun 'horno en que hace tinta de humo' або платформа, місце для зберігання /ч. kunil 'plataforma para maíz'*, **u-ku-nu-li**, 'ukunil: вогнище/місце зберігання такого-то, **ni-ku-na**, *niku'n*: моє вогнище/місце зберігання (В)

ku-se-wa, *Kuseew*: Кусеев, варіант назви 5 місяця року майя (В)

ku-tsu, *kuts*: лісовий індик (*Agriocharis ocellata*)/ юк. *kuutz 'pavo silvestre, pavo montés de esta tierra'* (В)

ku-xa-, *kux-*: оживляти/ юк. *kuxtal 'vivir, revivir, lograrse o gozarse la vida'*, *kuxkin 'resucitar a otro'*, іца *kuxkintik 'darle vida'*, чрт. *kuxu 'dar a luz'*, *kuxbah 'come to life'*, чнт. *kuxpan, kuxpesan 'resucitar'*, **ku-xa-yi ma-CH'AB' ma-AK'AB'-IL jo-mo-wa sa-ta-wa ya-AJAW-wa ch'a-ho-ma**, *kuxaay ma'ch'ab' ma'ak'ab'il, jomow sataw yajaw ch'aho'm*: оживлено позбавленого (участі) в офіреванні, у нічному пильнуванні, той, хто його зруйнував, хто його знищив – великого дререва муж

KUY, **ku-yu**, *kuy*: пугач/ юк. *ah kuy 'una especie de buho'*, **HUXLAJU'N-CHAN-na-KUY**, *Huxlaju'n Chan Kuy*: "Пугач Тринадцятих Небес", ім'я божества, **pe-ka-ja tu-chi-chi HUXLAJU'N-CHAN-NAL-KUY**, *pe[h]kaj tu'chich huxlaju'n chanal Kuy*: викликаний для свого віщування мешканець тринадцятих небес Пугач (В)

К'

К'А-, *k'a-*: вмирати, букв. "закінчуватися" (?)/члт. *ca-pez 'acabar'*, чрт. *k'a' 'finish end'*, *k'a'pees 'terminar, acabar'*, **k'a-a-yi**, *k'aay*: закінчено; **К'А'-yi u-SAK-B'OOK?-IK'-IL**, *k'aay 'usak b'ook 'ik'il*: закінчено світле благоуханне (?) дихання такого-то (формула, що описує смерть особи)

К'АВ', **k'a-b'a**, *k'ab'*: (1) рука (абсолютна форма **k'a-b'a-si**, *k'ab'is*)/ члт. *cab 'mano'*, чрт. *k'ab 'hand, arm, foreleg of animal, feeler of insect, branch, appendage, used by the hands, by hand'*, ч. *k'ob 'brazo, mano'*, юк. *k'ab 'mano, brazo, antebrazo'*, (2) гілка дерева (В, RHZS)

k'a-b'a-la, *k'ab'al*: (1) ручний, (2) схожий на руку, **k'a-b'a-la ХООК-ki**, *k'ab'al hook*: пловець акули (В)

К'АВ'А', **К'АВ'А'-а**, **К'АВ'А'-b'a**, **К'АВ'А'-b'a-a**, **k'a-b'a-a**, *k'ab'a'*: ім'я/ члт. *caba 'nombre'*, чрт. *k'aba' 'personal name'*, юк. *k'aba 'nombre'* **u-К'АВ'А'-а**, 'uk'ab'a': його ім'я *chi* ім'я такого-то, **u-ch'o-ko-К'АВ'А'**, 'uch'ok k'ab'a': його юнацьке ім'я (ім'я, яке людина мала до ініціації), **u-**

К'УН-К'АВ'А'-а, *'uk'uh(ul) k'ab'a'*: його священне ім'я (тронне ім'я правителів) (В)

к'a-b'a, *K'ayab'*: К'айяб, назва 17 місяця року майя/ юк. *K'ayab* (В)

К'АВ'-ШАН-ТЕ', **к'a-b'a-ШАН-ТЕ'**, *K'ab' Chan Te'*: "Гілка Небесного Дерева", ім'я правителів Сак Ці (В)

К'А[h]К', **К'А[h]К'-к'a**, **к'a-К'А[h]К'**, **к'a-к'a**, *k'a[h]k'*: вогонь (у значенні "вогонь, видобутий конкретною особою" має абсолютну форму **к'a²-si**, *k'a[h]k'is*), члт. *saac* 'fuego', чрт. *k'ahk'* 'fire, light, heat, inflammation, extreme fever' ч. *c'ajc'* 'fuego, calenture, luz', юк. *k'aak'* 'fuego o lumbre', 'hoguera', **ya-AJAW-К'А[h]К'**, *yajaw k'a[h]k'*: "Великий Вогонь", титул (В)

К'А[h]К'-jo-po-la-ja-KAN-na-К'АWИЛ, *K'a[h]k' Joplay Kan K'awiil*: К'ак' Хоплах Кан К'авііль, "Вогонь – те, що розпалює небесний К'авііль", ім'я правителя Копана (В)

К'А[h]К'-k'u-ПАКАЛ, **к'a-k'u-pa-ka-la**, *K'a[h]k'upakal K'awiil*: К'ак'упакаль К'авііль, "Вогонь – щит К'авііля", ім'я правителя Чічен-Іца (В)

К'А[h]К'-la, *k'a[h]k'al*: лютий, шалений/ юк. *k'ak'* 'cólera' (інший переклад – "вогняний") (В)

к'a-k'a-b'i-li, *k'a[h]k'b'il*: вогнище, багаття (НК)

К'А[h]К'-NAA[h]В', *k'a[h]k'naa[h]b'*: велика водойма (велике озеро, море, океан)/ юк. *k'ak'nab 'mar'* (В)

К'А[h]К'-NAL, **К'А[h]К'-na-la**, *K'a[h]k'nal*: місцевість, що згадується в написах з Ушмаля та Чічен-Іца (В)

К'А[h]К'-ne-ts'u-ts'i, *K'a[h]k' Ne' Ts'uts'*: "Вогнохвостий Коаті", ім'я духа-супутника (В)

К'А[h]К'-ТЕ', *k'a[h]k'te'*: лісова пожежа (букв. "вогонь у лісі") (В)

К'А[h]К'-TIL-wi ШАН-ШАА[h]k, **К'А[h]К'-ti-li-wi ШАН-ШАА[h]k** *K'a[h]k' Ti[h]liw Chan Chaa[h]k*: К'ак' Тілів Чан Чаак, "Вогонь, який є тим, що підпалює небеса – це Чаак", ім'я правителя Наранхо (LW1)

К'А[h]К'-TILIW-li-wi ШАН-na-YO'ААТ, **К'А[h]К'-TILIW ШАН-YO'ААТ**, **К'А[h]К'-ti-**

li-wi ШАН-na-YO'ААТ, *K'a[h]k' Ti[h]liw Chan Yo'aat*: К'ак' Тілів Чан Йо'аат, "Вогонь, який є тим, що підпалює небеса – це Йо'аат", ім'я правителя Кірігуа (LW1)

К'А[h]К'-u-К'IN-li ШАА[h]K, *K'a[h]k' 'Uk'inil Chaa[h]k*: К'ак' Ук'ініль Чаак, "Вогонь – Жар Чаака", ім'я божества, згаданого на сергах К'ініч Ханааб Пакала

К'А[h]К'-TI'-SUTS', *K'a[h]k' Ti' Suuts'*: "Кажан з Вогняною Пашею", ім'я духа-супутника (В)

К'А[h]К'-u-TI' KAN-na, *K'a[h]k' 'Uti' Kan*: К'ак' Уті Кан, "Вогонь – Паша Змія", ім'я правителя Копана (D.Stuart)

К'А[h]К'-u-TI' WITS' К'АWИЛ, **К'А[h]К'-u-TI' WITS'-ts'i К'АWИЛ**, *K'a[h]k' 'Uti' Wits' K'awiil*: К'ак' Уті Віц К'авііль, "Вогонь – Паша Водоспадного К'авііля", ім'я правителя Копана (D.Stuart)

К'А[h]К'-WE'?-ЧИТАМ, *K'a[h]k' We' Chitam*: "Пекарі, який Поїдає Вогонь", ім'я духа-супутника (В)

К'А[h]К'-yi-pi-ya-ja-KAN-na-К'АWИЛ-la, *K'a[h]k' Yipyaj Kan K'awiil*: К'ак' Йіпйах Кан К'авііль, "Вогонь – те, що посилює Небесний К'авііль", ім'я правителя Копана (В)

К'АL-, **К'АL-la-**, **к'a-К'АL-**, **к'a-la-**, *k'al*: (1) пов'язувати/ цоц. *k'al*, 'wrap; wrap self in one's blanket', кіче *k'al*, 'atar', *k'al wach*, 'corona o guirnalda para la cabeza de rosas o de plumas para bailar', **К'АL-ja-HU'N-na-tu-u-B'ААН-hi**, **К'АL-la-ja-HU'N-tu-B'ААН-hi**, *k'a[h]laj hu'n tu'b'aah*: пов'язано паперову повязку на його голову (2) являти, показувати, презентувати/кіче *q'alajisaj* 'declarar, manifestar' (LW1) або створювати/ члт. *cale* 'haser', ч. *c'öl* 'hacer (casa)', цлт. *calel* 'labrador o rozador'; **u-К'АL-wa TUN-ni**, *uk'ala'w tuun*: він явив стелу або він створив стелу

К'АL-, **К'АL-li-**, *k'aal*: приймати, отримувати, утримувати, притримувати/ чрт. *k'ar* 'getting, holding onto', *k'ari* 'hold, hold onto, keep', *ink'ar* 'holding on to, possessing', іца *k'a'löl* 'stick, get stuck, be trapped, be entangled', **К'АL-ja la-К'IN-ni LAJU'N-KAN-na ШАК-ЕК'**, *k'a[h]laj lak'in Lajuun Kan Ch'ak Ek'*: утримано на сході у (владаря) Десятого Неба Велику Зорю

k'a-le, k'a-li, *k'aal*: відокремлений простір, приміщення, кімната/ іща *k'al* 'recinto, cosa cerrada' (B, RHZS)

K'AL, K'AL-li, *k'aal*: двадцять/ юк. *k'al* 'veinte', 'cuenta de veinte' (B, RHZS)

K'AM, k'a-ma-, *k'am-*: одержувати брати, тримати/ юк. *k'am* 'aceptar, recibir', див.: *ch'am* (B)

K'AN, K'AN-na (I), *k'an*: (1) жовтий/ чрт. *k'an* 'yellow, yellowness, yellow color', ч. *c'ön* 'amarillo', юк. *k'aan* 'amarillo, cosa amarilla', (2) спілий, стиглий/ ч. *c'ön* 'maduro', чрт. *k'an* 'ripeness, fruition, finished state or condition', юк. *k'an* 'fruta madura o sazónada', **K'AN-na-ka-wa**, *k'an kakaw*: спіле какао (B)

K'AN-na (II), *k'an*: коштовний, коштовність, коштовне намисто/ юк. *k'an* 'piedra preciosa', 'cuzcas o piedras que servían a los indios de moneda y de adorno al cuello', чрт. *k'an* 'value'

K'AN, K'AN-na, *k'a[h]n*: лава, сидіння/ чрт. *k'ajn* 'silla, asiento, banca, mesa', юк. *k'aanche* 'banquillo, lugar donde se asienta algo, objeto o cosa que sirve para sentarse' (B)

K'AN-a-si-ya, K'AN-a-ya, *K'anaSI[h]Y*: К'анасій, назва 17 місяця року майя/ ч. *K'anasi*, к'ек'чі, покомам *Kanasi* (B)

K'AN-a-wa, *K'anaw*: К'анав, варіант назви 17 місяця року майя

K'AN-CHITAM, *K'an Chitam*: К'ан Чітам, "Жовтий Пекарі", ім'я правителя Тікаля (B)

K'AN-HAL-b'u, *K'anjalab'*: К'анхалаб, назва 1 місяця року майя (B)

K'AN-JAL-wa, *K'anjalaw*: К'анхалав, варіант назви 1 місяця року майя/ члт. *Canhalib*, ч. *K'anhalaw*, покомам *K'anhalam* (B)

K'AN-K'IN, K'AN-K'IN-ni, *K'ank'in*: К'анк'ін, варіант назви 14 місяця року майя/ юк. *K'ank'in* (B)

K'AN-na-B'AAH, *K'an B'aah*: "Жовтоголовий", ім'я духа-супутника (B)

K'AN-na-b'a-CH'OH, *K'an B'a' Ch'oh*: "Жовтоголовий Щур", міфологічний персонаж (B)

K'AN-na-CHIT-li, *K'an Chitil*: К'ан-Чітіль, місцевість у регіоні Наранхо (B)

K'AN-na-hu-b'a-ma-ta-wi-la, *K'an Hub' Matawil*: К'ан Хуб Матавііль, міфологічна місцевість, що згадується в Паленке (B)

K'AN-na-JOY-CHITAM-ma, *K'an Joy Chitam*: К'ан Хой Чітам, "Жовтий Пекарі, який Кружляє", ім'я правителів Паленке (B)

K'AN-NAL-la-'e-b'u, *K'anal Eb'*: К'аналь Еб, місцевість у регіоні Копана (B)

K'AN-na-MO'-'o-B'ALAM-ma, *K'an Mo' B'alam*: К'ан Мо' Балам, "Жовтий Папуга - Ягуар", ім'я правителя Сейбаля (B)

K'AN-na-tu, *K'antu'*: К'анту', імовірна назва царства Караколь, **K'UH-K'AN-tu-ma-ki, K'UH-K'AN-na-tu-ma-ki**, *k'uhul K'antu' mak*: священний чоловік із К'анту' (інший варіант читання та перекладу: *k'uhul K'an tu'mak*: священний мудрець із К'ан) (B)

K'AN-na-TUN-ni, *k'antun*: різьблена кам'яна панель (B)

K'AN-TE' (I), *k'ante'*: сидіння, лава (B)

K'AN-TE'(II), *k'ante'*: назва дерева, *Gliciridia serium* (B)

K'AN-TE'-NAL, *K'antenal*: К'антеналь, назва місцевості на північному Юкатані (B)

K'AN-WITS-NAL, *K'an Witsnal*: К'анвіцналь, стародавня назва Уканалія, **K'AN-WITS-NAL-'AJAW-wa**, *K'an Witsnal ajaw*: священний владар К'анвіцналя (B)

k'a-sa-, *k'as*: (1) ламати, розбивати, (2) розділяти (пізн.)/ чрт. *k'asi* 'break a thing, break in two', ч. *c'as* 'quebrar (palo, hueso)', **k'a-sa-ya**, *k'asay*: зламано, **HUX k'a-sa-ja u-chi-ji**, *hux k'asaj 'uchij*: на три (частини) розділено його оленя (B)

k'a-ti, *k'at*: хотіти, бажати/ члт. *catin* 'preguntar, pedir', чрт. *k'ahti* 'beg, ask for, borrow', **ma-i-ni-k'a-ti**, *ma'in k'ati*: я не хочу (B)

K'AWIL, K'AWIL-li, K'AWIL-la, k'a-wi-la, *K'awiil*: (1) К'авііль, ім'я божества (один з аспектів, імовірно – бог гроз та ураганів)/ 'Mandavales pues hiziesen un idolo que llamavan

Izamna-Kauil' (Landa) (2) знак царської влади, скипетр у вигляді статуетки цього божества (B)

K'AWIL-CHAN(-na)-K'INICH(-ni)-chi, *K'awiil Chan K'inich*: К'авііль Чан К'ініч, ім'я правителя Пусільха (B)

K'AWIL-K'INICH, *K'awiil K'inich*: К'авііль К'ініч, ім'я правителя Дос-Пілас (B)

k'a-ya-, k'a-yo, *k'ay*: співати/ члт. *cai* 'cantar', чрт. *k'ay* 'a singing, song', ч. *c'öyin* 'cantar', юк. *k'ay* 'canto' (B)

k'a-ya-ma, *k'ayam*: співак(?), титул у Чічен-Іца (B)

k'a-yo-ma, *k'ayo'm*: співак (B, LW1)

k'e-b'e-la-ja, *k'eb'laj*: вивергати, промовляти, вимовляти/ чрт. *k'e'b* 'deflation', *k'e'bmah* 'deflate, belch', **k'e-b'e-la-ja mu-ti u-to-jo-la ti-ja-NAL**, *k'eb'laj 'umuut 'utojo'l ti'janal*: промовлено віщування – його подяка за їжу

K'IN, **K'IN-ni**, *k'in*: (1) сонце, (2) день, у календарному рахунку/, (3) доба, час/ члт. *quin* 'dia, sol', чрт. *k'in* 'day, sun, time, season, period' (4) свято/ чрт. *noh k'in* 'fiesta', ч. *q'uinijel* 'fiesta'(B)

K'IN, **K'IN-ni**, *k'i[h]n*: (1) гарячий, теплий/ чрт. *k'ihn* 'heat, warmth', юк. *k'iintah* 'calentar, entibiar' (A.Lacadena), (2) тепло, жар / члт. *quinquin* 'calor natural, caliente'

K'IN-a, *K'ina'*: К'іна', назва частини царства П'едрас-Неграс, **AJ-K'IN-a**, *aj-k'ina'*: людина з К'іна' (B)

K'IN-'AJAW-wa, *K'in 'Ajaw*: К'ін Ахав, "Сонце-Владар", ім'я бога Сонця (B)

K'IN-chi-li-KAB', *K'inichil Kab'*: К'інчиль Каб, назва місцевості та царства між Тікалем і Наранхо (B)

K'INICH, [**K'IN**]chi, **K'IN-ni-chi**, *k'inich*: сонцеликий, титул владарів, **K'INICH-a-ku-la-MO'-NAA[h]B'**, **K'INICH-'AK-la-MO'-NAB'**, *K'inich 'Akul Mo' Naa[h]b'*: К'ініч Акууль Монааб, ім'я трьох правителів Паленке, **K'INICH-B'AAK-NAL-la-CHAA[h]K**, **K'INICH-B'AAK-ki-NAL-la-CHAA[h]K-ki**, *K'inich B'aaknal Chaa[h]k*: К'ініч Баакналь Чаак, ім'я правителя Тоніна, **K'INICH JANAA[h]B'-PAKAL-la**,

K'INICH-ja-na-b'i-pa-ka-la, *K'inich Janaa[h]b' Pakal*: К'ініч Ханааб Пакаль, ім'я правителя Паленке, **K'INICH-YAX-K'UK'-MO'**, *K'inich Yax K'uk' Mo'*: К'ініч Йаш К'ук' Мо', ім'я засновника династії правителів Копана (B)

K'INICH-pa-wi-WITS, *K'inich Pa' Wits*: К'ініч Па' Віц, стародавня назва Агватеки (B)

K'IN-NAL, *K'inal*: К'іналь, варіант стародавньої назви частини царства П'едрас-Неграс, **a-K'IN-NAL**, *aj-k'inal*: к'іналець, людина з К'іна

K'IN-ni-B'ALAM, *K'in B'alam*: К'ін Балам, "Сонце-Ягуар", ім'я правителя Дос-Пілас (B)

K'IN-ni-li-ka-yo-ma, *K'inil Kayom*: "Денний Рибалка", ім'я божества, див. також: *Ak'ab' Kayom* (B)

K'IN-ni-MUWAN-wa-ni, *K'in Muwaa[h]n*: К'ін Муваан, "Сонячний Яструб", ім'я, що згадується в Нах-Туніч (B)

K'IN-TUN, **K'IN-TUN-ni**, *k'intun*: посуха/ ч. *q'uintunil* 'tiempo de seca' (B)

K'IN-TUN-HAB'-li, *k'intunhaab'il*: посуха; сухий сезон/ юк. *k'intunya'abil* 'verano, tiempo de seca' (LW1)

k'o-b'a, *k'o'b'*: вогнище/ юк. *k'oben* 'cocina, las tres piedras que forman un hogar'; **k'o-b'a-TUUN-ni-li**, *k'o'b'tuunil*: підставка для курильниці

k'o-jo, **K'OJ?**, *k'oj*: зображення, маска/ *k'o* 'cara', *k'oh* 'carátula, máscara', **k'o-TUUN**, *k'otuun*: кам'яна статуя, **K'OJ?-IXIM**, *K'oj?-Ixim*: Обличчя-Кукурудза, ім'я бога кукурудзи в рукописах, **K'OJ?-B'AAK**, *K'oj?-B'aak*: Обличчя-Кістяк, ім'я бога смерті в рукописах (B)

k'u-b'a-, *k'ub'-*: вручати, розміщувати, класти юк. *k'ub* 'encomendar, depositar, entregar, ofrecer', **k'u-b'a-ja**, *k'u[h]b'aj*: її було покладено (B)

k'u-chi, *k'uuch*: гриф/ чрт. *k'uch* 'buitre grande (large vulture)' (B, RHZS)

K'UH, **k'u'**, **k'u-hu**, *k'uh*: бог, божество/ юк. *k'u* 'Dios', *k'uul* 'Dios o ídolo' (B)

K'UH, **K'UH-hu**, **K'UH-lu**, **K'UH-HUL**, **K'UH-hu-lu**, **k'u-u-lu**, *k'uul*: священний/ юк. *k'uul*, *k'ulem* 'cosa divina o santa o sagrada', **K'UH(-lu)-**

B'AK(-la)-'AJAW(-wa), *k'uhul B'aku'l ajaw*: священний Баакульський владар (титул правителів Паленке), **K'UH(-lu)-MUT-la-'AJAW(-wa)**, *k'uhul Mutu'l ajaw*: священний Мутульський владар (титул правителів Тікаля), **IXIK-k'u-la**, *'ixik k'u'ul*: священна жінка, (B)

K'UH(-lu)-KALOM-ma, *k'uhul kalom*: священний калоом, титул правителів (B)

K'UH(-lu)-WINIK-ki, *k'uhul winik*: священний муж, титул правителів в окремих державах (B)

K'UK', **k'u-k'u**, **k'u²**, *k'uk'*: кецаль (Pharomachrus mocino)/ члт. *cuc 'pluma verde'*, ч. *x-k'uk' 'quetzal'*, кіче *q'uuiq' 'quetzal'* (B)

K'UK'-B'ALAM, **K'UK'-B'A[h]LAM-ma**, *K'uk' B'alam*: К'ук' Балам, "Кецаль-Ягуар", ім'я засновника династії в Паленке (B)

K'UK'-LAKAM-wi-WITS, *K'uk' Lakam Wits*: К'ук' Лакам Віц, назва гори в Паленке чи його околицях (B)

k'u-K'UK'UM, **K'UK'-ma**, *k'uk'um*: пір'я/ члт. *cucum 'pluma'*, чрт. *k'uk'um 'pluma'*, юк. *k'u'uk'um 'pluma de ave en general'*

K'UH-le-, *k'ul-*: шанувати, вшановувати/ юк. *k'ul 'adorar'*, *'adorar algún dios'*, **ka-K'UH-le-wi-ya**, *ka' k'ulewiiy*: і тоді його було вшановано, **wa-K'UH-le-wa-ki**, *wa' k'ulewaak*: хай буде його вшановано (B)

K'UH-mu-li, *k'u[h]muul*: кукурудза, підготовлена для виготовлення хліба (зварена у воді із вапном)/ юк. *k'u'um 'maíz cocido en el agua u cal preparado para moler y hacer de él tortillas'*, чрт. *k'u'm 'maize dough (masa), any kind of paste'* (S.Martin)

K'UH-ti-li-hi-HIX, *K'u[h]til Hix*: Кутіль Хіш, "Оцелот, який розчавлює", ім'я духа-супутника /див. **k'u-ti-ma**

K'UH-tsi, *k'uhts*: тютюн/ члт. *cuctz 'tabaco'*, чрт. *k'uhtz 'tobacco, cigar'*, ч. *k'uhtz 'tabaco, cigarro'*, юк. *k'uutz 'tobacco'* (RHZS)

k'u-la, **k'u-la-b'u**, *k'u'l*, *k'u'la'b'*: багато (пізн.)/ юк. *k'ul 'muu, mucho'*, **k'u-la u-KAB'-b'a YAX-B'ALAM**, *k'u'l 'ukab' Yax B'alam*: багато меду в Йаш Балама

k'u-li-si, *k'uulis*: чоловічий статевий член/ члт. *kul "miembro viril"*, чрт. *k'ur "pene"* або анус, дупа/ юк. *k'uul 'las partes genitales de la mujer y el ano'*, **pu-lu a-JOL u-ts'u a-wi-ti k'u-li-si**, *pulu' 'ajol 'uts'u' 'awij is*: нахили свою голову, понюхай свою сідницю і дупу

k'u-ti-ma, **k'u-ti**, *k'utim*: К'утім, "Такий, хто розчавлює", ім'я в Ель-Кайо/ юк. *k'ut 'machacar'* (B)

k'u-xa-ja, *k'uxaj*: укус/ чрт. *k'ux 'a biting or stinging, a gnawing, a sucking on'*, **k'u-xa-ja SAK CHUWEN**, *K'uxaj Sak Chuwen*: К'ушах Сак Чувен, "Укус Білої Мавпи", ім'я правителя Наранхо, **k'u-xa-ja B'A[h]LAM**, *K'uxaj B'a[h]lam*: К'ушах Балам, "Укус Ягуара", ім'я, згадане в Тоніна (B)

L

LAJCHA', *lajcha'*: дванадцять (B)

LAJU'N, **LAJU'N-na**, **LAJU'N-ni**, *laju'n*: десять/ члт. *lajun*, юк. *lahun 'diez'* (B)

LAK, **la-ka**, *lak*: (1) таця, таріль, блюдо/ члт. *lac 'escudrilli, plato'*, юк. *lak 'taza de barro, plato o cazuela de barro'*, (2) цеглина, виріб із глини/ юк. *lak 'objeto de barro'*, *'idolo de barro'* (B)

LAKAM-ma, **la-LAKAM-ma**, **la-ka-ma** (I), *lakam*: великий, широкий/ юк. *lakam 'cosa grande u gruesa'* (B)

la-LAKAM-ma, **LAKAM-ma**, **la-ka-ma** (II), *lakam*: титул, глава частини поселення (?)/, можливо від юк. *lakam 'los pendones o estandartes o banderas'*, цлт. *lacam 'estandarte'*, тоб то, „те, що виставляє/має один прапор”, **ts'a-pa-ja u-pa-ta-na HUX-LAKAM-ma**, *ts'a[h]paj 'upatan hux lakam*: складено данину трьох лакамів (A. Lacadena)

LAKAM-HA', *Lakam Ha'*: Лакам-Ха, стародавня назва міста Паленке (B)

LAKAM-TUN-ni, **LAKAM-ma-TUN**, *lakam tuun*: "великий камінь", стела (LW1)

LAKAM-TUN, *Lakam Tuun*: Лакам-Туун, назва декількох міст у Петені, **K'UH-HUL-LAKAM-TUN-AJAW**, *k'uhul Lakam Tuun 'ajaw*: священний владар Лакам-Туун (B)

LAK-K'IN, la-K'IN, la-K'IN-ni, lak'in: схід (у післякласичних записах)/ юк. *lak'in* 'oriente' (інший переклад – "захід, Eric Boot)

LAM, la-ma-, lam: спливати, минати/ ч. *la:mel* 'pass, diminish', юк. *lam* 'perderse de vista', **TA[h]N-na-LAM-wa, ta[h]n lamaw:** середина, є тим, що минуло (позначення середини "двадцятиріччя")

la-ta, lat: (1) день, доба (вживається при рахунку календарних днів менше 20): **'OX-la-ta, ox-lat:** три дні), (2) класифікаційний суфікс календарних одиниць, **HO'LAJU'N-WAK-WINIK-la-ta-WAXAKLAJU'N-TUN-la-ta, ho'laju'n, wak winiklat, waxaklaju'n tunlat:** п'ятнадцять днів, шість двадцятків (днів), вісімнадцять років

la-tzi, laats: складати, класти одне на інше/ ч. - *lats* 'sufijo numérico para contar montones', *löts* 'hacinar (leña, maíz)', 'amontonar', *a-la-tsi, aj-laats:* титул, "той, хто складає" (скарбник – ?) (B)

LAY, LAY-ya, la-LAY-ya, lay: ось/ юк. *lay* 'esto, éste' (B)

le-e, le': петля, сілець/ юк. *le'* 'lazo, engano', **u-JOY ku-tsu u-le-e, 'ujoy kuts 'ule':** ловить індика його сільце (B)

le-ke, le-ku, lek: гарбуз, посудина з гарбуза (?)/ юк. *lec* 'jícara', 'calabazón no comestible redondo y de gruesa cortesa' або трава/ чрт. *lek* 'tipo de zacate', **YAX-le-ke HIX, Yax Lek Hix:** Йаш Лек Хіш, „Оцелот (з місцини Зеленої Трави”, ім'я персонажа (A.Lacadena) або добро, чеснота/ цоц. *lek* 'good', *lekil* 'goodness'

le-k'a, lek': нащадок, спадкоємець/ члт. *lecoghel* 'heredero', *xlecoghel* 'heredar', **u-le-k'a, 'uleek':** нащадок такого-то (запроваджує рахунок нащадків)

le-LETS, lets: (1) здійматися, сходити/ чрт. *letze* 'climb up, mount', (2) сходи/ ч. *letzi* 'escalera', **LETS-NAAH, LETS-na, letsnaah:** піраміда (букв. "будівля зі сходами")

LOB', lob': поганий, злий / члт. *lob* 'feo, malo', юк. *lob* 'cosa mala', 'bellaco y ruin'

LOB'-b'a-la, lob': зло, лихо, шкода / юк. *lobil* 'daño, mal'

LOK'-, lo-LOK'-, lo-k'o-, lok': усувати(ся), забирати(ся), витіснити, змушувати піти/ чрт. *lok'* 'leaving, departure (salida), a coming up or out, escape', *lok'es* 'throw out, expel', *lok'oih* 'leave, go away', ч. *lok'i* 'salir', члт. *loquel* 'sacar', **LOK'-yi, lok'oy:** його було змушено піти, **lo-k'o-ma, lok'om:** той, який пішов, **u-lo-k'o-hi, 'ulok'oij:** він виніс його

lu-k'u (I), luk': (1) мул, (2) тиньк/ *luk'* 'lodo, barro' (B)

lu-k'u (II), luk': пити, ковтати/ юк. **luk'** 'tragar sin masticar', **lu-k'u b'a-na, luk'u' b'an:** ковтай багато! (B)

lu-ma, lu-mi, luum: земля, земна поверхня, ґрунт/ чрт. *lum* 'earth, soil, land (used only in compounds)', *rum* 'tierra, mundo, suelo, piso, lugar, terreno', ч. *lum* 'tierra, suelo', юк. *luum* 'tierra en general', 'tierra, suelo que pisamos', **lu-mi-li-pi-tzi-la, luumil pitzal:** ґрунтовий гравець (B)

LUUT?, lu-LUUT?, lu-LUUT?-ti, luut?: близнята/ юк. *lot* 'dos que nacen de un parto', **HUX-LUUT-ti, Hux Luut:** "Три Близнюки", збірне ім'я головних богів Паленке

M

ma, ma-a, ma': ні, заперечна частка/ члт. *ma* 'no, negasion', чрт. *ma-* 'negative prefix', юк. *ma* 'no', **ma-i-ni-k'a-ti, ma' ink'ati:** я не хочу цього, **ma-u-na-wa-ja, ma'una[h]waj:** він не був приведений/прикрашений (B)

ma-b'a, ma-b'i (I), mab': скриня, шкатулка/ юк. *maben* 'caja, cofre' (B)

ma-b'i, Maab' (II): ім'я духа-покровителя (B)

ma-cha-, mach-: захоплювати, схоплювати/ чрт. *machi* 'pull off, pick off in strips', юк. *mach* 'asir o tomar con las manos, agarrar', **ma-cha-ja, ma[h]chaj:** він був схоплений (B)

ma-ka-, mak-: (1) закривати, зачиняти/ члт. *maca* 'serrar'; чрт. *mak* 'an enclosing, a covering, anything which surrounds or encloses', **ma-ka-ja u-WAY-IL-yo-OTOOT, ma[h]kaj 'uwayil yotoot:** зачинено приміщення будинку такого-то, (2) покривати, (3) одружуватися (щодо нареченої; імовірно, описує один з епізодів весільного ритуалу) (B)

ma-ka, ma-ko (?), *mak*: покриття, віко, замковий камінь/ ч. *majc* 'tapa' (B)

ma-ka, ma-МАК-ka, МАК-ka, Mak: (1) вид черепах, (2) черепаший панцир, (3) Мак, назва 13 місяця року майя/ ч., юк. *Mak* (B)

ma-k'a, mak': їсти (м'яку чи соковиту їжу)/ члт. *maca* 'comer fruta, dulce i todo lo que se masca', чрт. *mak'uh* 'eat, munch', ч. *möc'* 'comer (alimento blando)', **u-ma-k'a-wa-WAJ-ji**, '*umak'* *waaj*: він їсть хліб (B)

ma-ki, maak: особа, чоловік/ ч. *majqui* 'quién', юк. *mak* 'quién', **K'UH-K'AN-tu-ma-ki**, *k'uhul K'antu maak*: "священна особа з К'анту", титул правителя Караколя (B)

ma-la, mal: усередині/ ч. *mal otot* 'adentro de la casa'; **hu-li ma-la OTOOT-ti**, *huli mal 'otoot*: прийшов усередину будинку (B)

МАМ, МАМ-ma, ma-ma, mam: (1) дід по матері/ члт. *tam* 'abuelo, grandfather, nieto', чрт. *tama*' kinship term including all blood and affinal male kin one generation above speaker, but excluding speaker's father, old man', (2) онук, син дочки, (3) предок, (4) ім'я божества, яке вшановували під час новорічних свят/члт. *tam* 'ydolo'

MAN-ni, Man: Ман, стародавня назва Ла-Флориди (див. Намаан) (B)

MA'S, ma-su, ma's: карлик, злий дух лісу/ юк. *mas* 'duende' (B)

ma-si-la, Ma[h]siil: Масііль, назва місцевості; **a-ma-si-la, 'aj-ma[h]siil**: людина з Масііля(LW1)

ma-su-la, Ma[h]su'ul: Масууль, стародавня назва Наачтуна (LW1), **ma-su-la-AJAW-wa, Ma'sul 'ajaw**: Маасульський владар (B)

МАТ, ma-ta, ma-MAT, mat: корморан, вид птаха (B)

МАТ, ma-MAT, МАТ-la, Matal: Маталь, міфологічна місцевість, що згадується в Паленке (див. Матавііль), **K'UH-МАТ-la-AJAW-wa, k'uhul Matal 'ajaw**: священний матальський владар (B)

ma-ta-na, ma[h]taan: дарунок, офіра (RHZS) або мисливська здобич/ ч. *majtan* 'regalo', юк. *maat* 'préstamo, dádiva, regalo', **chu-(ka)-ja ma-ta-na yu-tsi-li a-chi, chu[h](k)aj ma[h]taan yutsil aj-chi(j)**: схоплено мисливську здобич, добре для мисливця

ma-ta-wi-la, Mat[a]wiil: Мат[а]вііль, назва легендарної місцевості (LW1), **ma-ta-wi-(la)-AJAW(-wa), Matawil 'ajaw**: Матавіільський владар (B)

ma-TUN-'a, Matunha': Матунха, місцевість у регіоні Бонампака-Йашчілана (B)

ma-tsa, mats: мудрець, досвідчена людина/ див. *miyats*, **ma-tsa-i-ts'a-ti-wi-WINIK-ki, mats its'at winik**: досвідчений і мудрий муж (B)

ma-tsi-li, ma'(u)tsil: поганий, недобрий/ члт. *mautz* 'malo', **ma-tsi-li u-mu-ka, matsil 'umu`k**: недобре їхнє віщування (B)

МА'Х, ma-МА'Х-xi, ma-xi, maax: павукоподібна-мавпа (*Ateles geoffroyi*)/ ч. *max* 'mono araña, mico', чрт. *ma'x* 'monkey (generic)', юк. *ma'ax* 'mico, mono' (B, RHZS)

ma-xa-ma, Maxam: Машам, стародавня назва Наранхо чи регіону Наранхо, **a-ma-xa-ma, 'aj-taxam**: машамець, людина з Наранхо, **u-ti-ya-ma-xa-ma, 'u[h]tiy Maxam**: це сталосяв Машамі-Наранхо (B)

ma-xu, ma'x: щит/ юк. *maax* 'escudo' (B)

МАУ, МАУ-ya, ma-ya (I), *may*: олень (можливо, *Mazama americana*)/ юк. *ah may* 'venadillo', **IX-ma-ya-MO'-o-K'UK'**, '*Ix May Mo' K'uk'*: Пані Олень-Папуга-Кецаль (B)

ma-ya, ma-yi-ji (II), *may*: тютюн (розмолотий)/ члт. *may* 'tabaco', юк. *may* 'polvillo que sale del ají o chile y del tabaco', **AJ-ma-ya, 'aj-may**: торговець тютюном, **PAT-la-ja yo-OTOOT-ti u-ma-yi-ji AJ-k'a-xa, patlaj yotoot mayij Aj-K'ax**: створено вмістище (букв. будинок) тютюну Ах-К'аша

МАУ-ya-, ma-ya (II), *may*: дар, дарунок (наданий), офіра/ члт. *mai* 'dadino, don, oferta', **u-МАУ-ya-li-b'a-ki, 'umayil b'aak**: кістка - дарунок такого-то (B)

МАУ-уі-жі, МАУ-жі, тауі: дар, дарунок (отриманий), **К'АЛ-АЖ-МАУ-жі, k'alaj тауі:** отримано дарунок

ма-уу-уу, ма-уу², тауу: туман/ чрт. *тауу* 'neblina', 'kind of haze, smoke, or cloud that carries no moisture and settles on the mountain sides', **ма-уу-уу-К'АВІЛ, Мауу К'авіл:** Майуї К'авііль, "Туман-К'авііль", ім'я скульптора з регіону Йашчілана – П'єдрас-Неграс

ме-к'е-, mek'-: обіймати, торкатися руками/ члт. *meque* 'abrasar', чрт. *mek'e* 'embrace, wrestle, carry in the arms or on the hip'

ме-те, me: гніздо (круглої форми)/ ч. *met* 'nido'

МІН, мі, mih: (1) ніщо, (2) нуль, (3) заперечна частка, не, **мі-о-на-па-та, mihon pata(n),** небагато данини (В, RHZS)

МІЖІН, мі-МІЖІН, МІЖІН-на, mijin: син (щодо батька)/ юк. *mejen* 'hijo hablando el padre', **у-МІЖІН-на, 'umijin,** син такого-то

мі-мі, mim: мати батька, мати баби/ члт. *mim* 'abuela', юк. *mim* 'abuela paterna o bisabuela paterna' (В)

мі-со-на, miso'n: буревій, ураган, смерч/ юк. *mison* 'remolino, torbellino, huracan, tornado' (Ю.Полухович)

мі-сі, mis-: очищати, розчищати/ члт. *mizu* 'barrer ojo', ч. *misujel* 'barrer', юк. *miis* 'barrer, limpiar', **мі-сі-КАВ'жа у-КАВ'б'а ІТСАМНА-на, miskab'aj 'ukab' 'Itsamna':** очищено стільники Іцамни (В)

мі-хі-НАЛ, Mixnal: Мішналь, місцевість, що згадується в Йашчілані, **мі-хі-НАЛ-ВІНІК, Mixnal winik:** чоловік із Мішналя (В)

мі-я-тсі, miyats: мудрець, досвідчена людина/ юк. *miats* 'sabio, docto, cientifico' (В)

МО', МО'-о, мо-о, мо-о-о, мо': папуга-ара (Ага масао)/ члт. *mo* 'guacamaya', чрт. *mo* 'masaw, parrot' (В, RHZS)

мо-ло (I), mol: збір, збирання урожаю/ члт. *molo* 'congrejar', чрт. *mohr* 'pile, things brought together', *mol* 'juntar, allegar', 'cosa así allegada o juntada', **у-мо-ло К'ІН-АЖАВ-ва К'А[h]К'-ТЕ' у-му-ка, 'umol K'in 'Ajaw k'a[h]k'te' 'umuuk,** збирання

урожаю Сонця-Владаря, лісові пожежі – його віщування

мо-ло (II), мо-ло-ла, Mol, Molol: Моль, назва 8 місяця календаря майя/ ч., юк., к'ек'чі, покомам *Mol* (В)

мо-ло-ва, Molow: Молов, варіант назви 8 місяця календаря майя (В)

мо-о-ла, mool: група людей, загін/ кіче *molom* 'gente acaudillada', **а-па-яа-ла-мо-о-ла, aj payal mool,** провідник загону

мо-ні, mon: згущений мед/ юк. *tom* 'miel cuajada o azucarada', *mo-ni u-KAB'-b'a ti-o K'UH,* *moon* 'ukab' ti'o' k'uh: згущений мед – мед для бога О-К'у' (В)

МО'-о-АК-ШАК, Mo' A[h]k Chaa[h]k: Мо Ак Чаак, "Ара-Черепаха Чаака", ім'я правителя Ла-Мар (В)

мо-ра-на, мо-ра-ні, Moran: Мопан, місцевість у регіоні Нах-Туніч (В)

МО'-ві-ВІТС, мо-о-ві-тсі, Mo' Wits: Мо-Віц, "Гора-Папуга", гора в районі Копана (В)

му-чі, muuch: ряпуха, **а-му-чі, aj muuch:** ряпуха-самець/ члт. *ahmuchi* 'sapo', ч. *ajmuuch* 'rana', юк. *much* 'sapo, rana' (RHZS)

му-ку-, му-ка-, muk: ховати (небіжчиків)/ члт. *mucu* 'enterrar', **му-ка-жа, му-ку-АЖ, mu[h]kaj:** його було поховано (В)

MUK, му-ку-, muk: могила, поховання/ чрт. *muk* 'burying, burial', **уе-б'у-лі-у-му-ку-лі ху-ку-пі(?)-АЖАВ, Ye[h]b'il 'umukil Xukuup(?) 'ajaw:** "Сходи поховання Шукуупського (?) владаря", назва Великих Ієрогліфічних Сходів у Копані (В)

MUK-NAL, muknal: цвинтар, могильник (В)

му-ку-уї, mukuу: горлиця/ чрт. *mukuу* 'tortola', ч. *muciu* 'paloma', юк. *mukuу* 'tortola' (В, RHZS)

му-ка, mu'k: провіщення/ юк. *muuc* 'noticias, anuncio, fama' (RHZS), **ШАМ-ла ЛОБ'-б'а у-му-ка, chamal lob'a(l) 'umu'k:** смерть і лихо – його провіщення

-му-лу-, -mul: класифікаційний суфікс для рахунку покладених одна на одну речей/ чрт.

muhr 'pile, heap, mound, pyramid', **WAK-mu-lu-b'a-ha-li**, *wakmul b'ahil*: шість покладених одна на одну речей (B)

MUT, **mu-MUT**, **MUT-tu**, *mut*: пасмо, жмут волосся (B)

MUT, **mu-MUT**, **MUT-tu**, **MUT-la**, *Mutuul*: Мутууль, стародавня назва Тікаля **K'UH(-lu)-MUT-AJAW-wa**, *k'uhul Mutuul 'ajaw*: священний Мутуульський владар, титул правителів Тікаля і Дос-Пілас, **IX-MUT-la-AJAW**, *'ix Mutuul 'ajaw*: Мутуульська владарка (B)

mu-ti, **mu-MUUT-ti**, **MUUT-ti**, *muut*: (1) птах, віщий птах / чрт. *mut* 'bird (generic, but excluding vultures), birdlike', ч. *mut* 'pájaro', юк. *mut* 'faisán, ave' (2) знамення/ юк. *mut* 'nueva o fama, en buena y mala parte', **k'u-k'u u-mu-ti**, *k'uk' 'umuut*: кецаль – її знамення, (3) віщування, провіщення

MUUT-ti-ITSAMNAH-KOKAAJ-ji, *Muut 'Itsamnah Kokaaj*: Птах Іцамнах Кокаах, ім'я божества, див. Іцамнах (B)

mu-wa, *mu'wa(k)*: віщування, повідомлення/ юк. *mu'wak* 'nuevas o fama, en buena y en mala parte', **ku-tsu u-mu-wa UH-IXIK**, *kuts 'umu'w 'Uh 'Ixik*: індик –віщування Місячної Жінки (LW2)

MUWAA[h]N (I), **MUWAA[h]N-ni**, *Muwaah]n*: яструб/ чрт. *mwaa* 'gavilán (grande)', іца *mujan* 'hawk', юк. *muwan* 'pájaro mitológico' (B)

MUWAA[h]N (II), **MUWA[h]N-na**, **MUWAA[h]N-ni**, **mu-wa-ni**, *Muwaah]n*: Муваан, назва 15 місяця року майя/ ч., юк., покомам *Muwan*, к'ек'чі *Muhan* (B)

mu-yu, *muu*: кріль/ юк. *muu* 'conejo', **mu-yu u-ku-chu u-mu-ka UH-IXIK-ki**, *muu 'ukuch 'umu'k 'Uh 'Ixik*, "кріль – її вантаж, це віщує Місячна Жінка"

mu-MUYAAL-li, **mu-MUYAAL**, **MUYAAL-la**, **MUYAL-ya-la**, *muyaal*: хмара/ члт. *muyal* 'nube', юк. *muuyal* 'nube'(RHZS)

N

na', *na'*: сферична чаша/ чрт. *na'* 'small olla' (B)

NAA[h]B', **NAAH-b'i**, **na-NAA[h]B'-b'a**, **na-b'i**, *naa[h]b'*: (1) водойма, озеро, океан/ ч. *ñajb* 'mar',

чнт. *nab* 'mar, océano' **ta-OL-K'A[h]K'-NAA[h]B'**, *ta(n) (y)o'l k'a[h]k'naa[h]b'*: у глибині океану, (2) водяна лілея/ іца *naab* 'lotus, water lily' (B)

NAA[h]B'-, *naa[h]b'*: лити, проливати у великій кількості, утворювати водойму, **NAA[h]B'-AJ CH'ICH'**, *naa[h]baj' ch'ich'*: утворено озеро крові (тріумфальна формула)

NAA[h]B'-NAL-la-K'INICH, *Naa[h]b'nal K'inich*: Океан Сонячного Сяйва, титул правителів Тікаля (B)

na-chi, *nach*: нахилений. схилений/ чрт. *nach* 'leaning position, lack of balance' (B)

NAAH (I), **na-hi**, *naah*: перший/ чнт. *najtäcä* 'primero, primeramente', ч. *ñajan/ñaxan* 'adelante, primero' (B)

NAAH (II), **na-hi**, **na-ja**, **na**, *naah*: будинок (споруда, будівля)/ чрт. *naj* 'house', юк. *na* 'casa, no denotando cuya' (B)

NAAH-CHAPA[h]T, **na-ha-cha-pa-ta**, *Nah Chapa[h]t*: Наах Чапат, "Перша Сколопендра", міфологічний персонаж (B)

NAAH-HO'-CHAN, **na-HO'-CHAN-na**, *Naah Ho' Chan*: Наах Хо Чан, "Будинок П'яти Височин", назва міфологічної місцевості (B)

NAAH-ka-KAN, **NAH-ka-KAN-nu**, **na-ka-KAN**, *Naah Kan*: Наах Кан, "Першозмій", міфологічний персонаж (B)

na-i, *nah*: будинок, будівля (B)

na-ja, *naj*: корисна якість, оздоба, краса, те, що пасує (?)/ юк. *nah* 'ser digno, merecer', 'estar bien una cosa a uno', **u-ts'i-b'i-u-na-ja**, *'uts'i[h]b' 'unaj*: "його малюнок, його оздоба (?)" (B)

na-ka, *nak*: нападати, завойовувати/ цоц. *nak* 'to attack', 'lead a battle against', члт. *nacbal* 'batalla, pelea', *nacbaghon* 'batallar', *nacbal quinal* 'tiempo o lugar de batalla', **u-na-ka-wa**, *unaka'w*: він завойював його (LW1)

na-k'a, *nak'*: наближатися; одружуватися/ юк. *nak'* 'allegar, acercar'; **na-k'a-wa IX-TS'AK-AJAW**, *nak'aw 'Ix Ts'ak 'Ajaw*: одружилася (букв. "наблизилася") Іш Ц'ак Ахав

NAL (I), **na-la**, *nal*: кукурудзяний качан/ члт. *nal* 'masorca', чрт. *nar* 'maíz, mazorca', юк. *nal* 'elote, mazorca u planta de maíz'(B)

NAL (II), **na-NAL**, **NAL-la**, *nal*: північ (B)

na-ta, *nat*: розуміння, розум (?)/ чрт. *na't* 'belief, knowledge, knowing', ч. *ñatan* 'pensar, entender, inventar', юк. *na't* 'entendimiento, juicio, razon' (B)

NAM, **na-mu**, *na'm*: зникнення, затемнення/ чрт. *nam* 'disappearance, waning, vanishing, dearth, lack', юк. *namchahal* 'perderse de vista', **UH-il-na-mu**, **UH-NAM**, '*uhil na'm*: місячне затемнення, **K'IN-NAM**, '*k'in na'm*: сонячне затемнення (C.Prager)

na-wa-, *na[h]w-*: прикрашати/ члт. *naual* 'afeite, adornar, hermohear alguna cosa' або приводити, приносити/ юк. *nahal* 'llegar' (інший переклад: показаний/ **na*' 'to know (someone)', D.Stuart), **NAH-wa-ja**, **na-wa-ja**, *na[h]waj*: він був прикрашений/ приведений

ne, *ne*: хвіст/ члт. *ne* 'cola de animal', чрт. *neh* 'tail', ч. *nej* 'cola', *ne* 'rabo, cola' (B)

ne-na, *ne[h]n*: дзеркало (напис на піритовому дзеркалі з Топоште)/ члт. *neen* 'espejo', юк. *nen* 'espejo para mirarse'

ni, *ni*: (1) я, ергативний займенник першої особи однини, **ni-CH'AM-wa**, *nich'amaw*: я отримав його, (2) мій, **ni-tu-pa**, *ni'tup*: мої серги (B)

ni-b'i, *nib'*: місце (?) (B)

ni-chi, *nich*: (1) квітка/члт. *nich* 'flor', чрт. *nichir* 'flor, flor de la milpa', ч. *i nich* 'flor de la planta o árbol' (2) син для батька (B)

NICH ma-ma, *nich mam*: родословне дерево, **u-b'a-hi NICH u-ma-ma LAJCHA** 'АК'В'АЛ', '*ub'aah 'unich 'umam Lajcha* 'АК'ВАЛ': зображення родословного дерева предків Лахча Ак'баля (D.Stuart)

NICH-TE', **ni- NIK-TE'**, *nichte'*: квітка плюмерії (франжипані)/ члт. *nixte* 'flor (generico)', чрт. *unichir e te* 'flowers of a tree', юк. *nikte* 'flor de maуо', **u-k'a-ma ni-NICH-TE'**, '*uk'am nichte'*: він отримує квітку плюмерії (тобто, одружується) (B)

NICH-TE'-NAAH, *Nichte' Naah*: "Дім-Плюмерія", назва будівлі (B)

NOH, *noh*: правий/ члт. *u no cab* 'braso derecho', ч. *noj* 'derecho', юк. *noh* 'la mano derecha, **'u-NOH-K'AB'-K'INICH**, '*Unoh K'ab' K'inich*: "Права рука Сонцеликого" (титул чи ім'я) (D.Stuart)

NOH, **NOH-lo**, **no-NOH-la**, *nohol*: південь/ юк. *nohol* 'sur' (B)

nu-chu-jo-lo, *nuch jol*: узгоджуватися/ юк. *nuch jo'l kan* 'concertarse con otro de hacer alguna cosa' (B)

nu-ku (I), *nuk*: великий за розміром, товстий/ члт. *nuc* 'grande', чрт. *nukta* 'grande', *nuk* 'cosa gorda, gruesa' (B)

nu-ku (II), *nuk*: покрив, одяг/ члт. *nuhkul* 'cuero', цоц. *nukul* 'pelt, skin (of animal)' (B)

NU'N, **nu-na**, *nu'n*: посередник, віщун, пророк, /юк. *ah nun* 'bozal que no sabe hablar la lengua de la tierra, o balbuciente, tartamudo, o rudo que no aprovecha enseñarle', **jo-JOY-ja-ti-nu-na**, *jo[h]yah ti' nu'n*: він був пов'язаний у сан пророка (B)

NU'N-(u)-JOL-CHAA[h]K-ki, *Nu'n Ujol Chaa[h]k*: Нун (У)холь Чаак, "Віщун – Голова Чаака", ім'я правителя Тікаля (B)

NU'N-u-JOL-K'INICH, *Nu'n 'Uhol K'inich*: Нун Ухоль К'ініч, "Віщун – Голова Бога Сонця", ім'я правителя Тікаля (B)

nu-pa-, *nup*: з'єднувати, об'єднувати/ члт. *nupi* 'juntar', чрт. *nupi* 'bring together, join, attach', **nu-pa-ja**, *nu[h]paj*: він був з'єднаний (B)

nu-pu-lu, *nupul*: товариш, знайомий, **nu-pu-lu-B'A[h]LAM-ma**, *Nupul B'a[h]lam*: "Ягуар-Товариш", ім'я духа-супутника (B)

O

OCH-, **OCH-chi**, **o-chi-**, *och*: входити/члт. *ochel* 'entrar', чрт. *ochii* 'enter a thing or place', **OCH-chi-ya**, *ochiiy*: він увійшов, **OCH-u-CH'EEN-**, *och(i) 'uch'een*: він увійшов до своєї печери (тобто, могили) (B)

o-chi-KAN-nu, '*Ooch Cha'n*: Великий Змій, ім'я духа-супутника/ члт. *och kan* 'culebra una grande' (B)

o-chi-ma-xi, 'Ooch Maax: Ооч Мааш, "Мавпа із Брязкалом", ім'я духа-супутника (В)

ОСН-К'IN, **ОСН-К'IN-ni**, *ochk'in*: захід (у класичних записах)/ члт. *och-quin* 'al poner de el sol' (В), **yo-che-la K'IN-ni**, *yochel k'in*: захід

ОК, *ok*: койот/ члт. *oquil* 'lobo'(В)

ОК, **ОК-ko**, **ОК-ki**, **yo-ko**, **yo-ОК**, 'ook: (1) нога/ члт. *ok* 'pie, pata', чрт. *ok* 'stalk, upright stick or pole, small limb, large twig, handle, appendage, deadfall trap, instrument, leg (also loosely, the foot), leg of garment, hing leg of animal, paw', ч. *ok* 'foot', юк. *ok* 'pie de hombre y animales brutos' (В), (2) довгий та вузький предмет, стовп/ члт. *ocon* 'pilar, poste', **wa-la-ja K'UH-ОК-ki** **ШАК-СHEL**, *walaj k'uh(ul) ook Chak Chel*: здійнялася на священний стовп Велика Райдуга

-o-ka, *-o'k*: долина/ ч. *jok-töl* 'planada, valle', **a-SAK-o-ka**, *a(j) sak o'k*: людина з Білої Долини (LW2)

o-ki-b'i, 'okib': підніжжя, платформа, **yo-ko-b'i-li**, *yokb'il*: підніжжя такого-то (В)

ОК-tsi, 'okits: архітектурна споруда, платформа (?), **PET-ji-ya ОК-tsi**, *petjiy* 'ookits': він покружляв на платформі (?)

ОК-ТЕ', 'ookte': (1) стовп, опора, підпора/ чрт. *uyok te* 'upright pole (as that on which maguey leaves are rasped)', **u-LAJU'N yo-ОК-ТЕ'** **a-ku-la i-chi-ya**, 'ulaju'n yookte' 'A[h]kuul 'Ichiiy: десята підпора Черепахової Чаплі

OL, **OL-la**, 'ol: м'яч для гри/ юк. *ol* 'pelota', 'bodoque de cerbatana, de ballesta', **ya-AL-ja-u-CHA'-OL-b'a-hi**, *yalaj 'ucha* 'olb'aah: він кинув свій другий м'яч, **tu-CH'AM-CHA'-OL-la-b'a-hi**, *tu'ch'am cha* 'ool b'aah: отримуючи свій другий м'яч (В)

OOL, **OOL-la**, **o²-la**, *ool*: вхід, двірний проріз/ юк. *ol* 'puerta por donde se entra y sale' (В)

O[h]L, **O[h]L-la**, **o-la**, *o[h]l*: серце, душа, (абсолютна форма: **O[h]L-la-si**, **o-O[h]L-si**, **o-la-si**, *o[h]lis*)/ юк. *ol* 'corazón formal y no material', *ool* 'voluntad, estado de ánimo, intento, energía moral', **ti-ma-ja-a-wo-la**, *ti[h]maj* 'awo[h]l: задоволено твоє серце, (3) середина, центр/ ч. *ojlil* 'la mitad', цоц. *yol* 'core, central section'(В, RHZS)

o-O[h]L-si-K'UH, **o-O[h]L-si-k'u-hu**, *O[h]lis K'uh*: Серединний Бог (букв. "Серце-Бог"), ім'я божества (В)

o-lo-mo, *o[h]lom*: кров, кровне споріднення, рід (?)/ юк. *olom* 'sangre', 'linaje, por sangre o consanguinidad' (В)

-o-ma, *o'm*: піна/члт. *ohm* 'espuma', чрт. *ohom* 'froth, foam, suds', **yo-ma**, *yo'm*: піна такого-то (В)

o-mo-tzi, 'omots/'omits: ритуальний предмет, жезл, до якого прикріплено пір'я (В)

o-na, 'o'n: багато/ члт. *on* 'mucho', ч. *on* 'bastante', юк. *on* 'muchos, mucho', **o-na-T'UL**, 'o'n t'ul: багато кролів (В)

OON-ni, 'oon: предок, пращур/ юк. *onel* 'progenitor', члт. *on-i* 'antiguamente', чрт. *oni* 'before, earlier, previous', *onyan winikob* 'ancient people, ancestors; **B'OLON-CHAN-na-yo-OON-ni** **WAKLAJU'N-OON-ni**, *b'olon chan yoon waxaklaju'n* 'oon: дев'ять небесних пращурів, шістнадцять пращурів (В), *інший переклад* – рід (G.Bernal Romero)

o-po, 'op: папуга/ юк. *op* 'una variedad de loro' (Ю. Полухович)

-o-to-che, 'otoch: дім, житло, оселя (юкатанський діалектний варіант)/ юк. *otoch* 'casa señalando propietario' (В)

OTOT, **OTOT-ti**, **yo-TOT**, **yo-to-ti**, **o-to-ti**, 'otoot: дім, житло, оселя/ члт. *otot* 'casa', чрт. *otot* 'house, shed, thatch, covering, nest', **yo-OTOOT KAB'-b'a**, *yotoot kab'*: вулик (В)

OTOT-NAAH-ja, 'otootnaahaj: заселяти дім (НК)

o-xo, 'ox: три (юкатанський діалектний варіант)/ юк. *ox* 'tres' (В)

Р

PA', **PA'-a**, *pa'*: тріщина, розколина/ юк. *pa* 'quebrar o deshacer cosas, romper pared' (RHZS)

pa, *pa'*: стіна, мур/ юк. *pa* 'muralla, fortaleza, cerca de pared' (В)

pa, pa-ja, paj: кислий/ члт. *pa* 'agrio', чрт. *pah* 'sour, sourness', юк. *pah* 'cosa agría, aceda', **pa u-lu, pa(j)** 'ul: невідсолоджений атоле/ чрт. *pahpah sa* 'unsweetened atol' (Д.Беляев, А.Сафронов, А.Давлетшин) або *pa'*: їжа/ чрт. *pa'* 'tortilla, food in general' (B)

PA'-CHAN-na, Pa'chan: "Небесна Розколина", стародавня назва Йашчілана, **К'УН-РА'-CHAN-na-AJAW, k'uh(ul) Pa'chan 'ajaw:** священний Пачанський владар, титул правителів Йашчілана

PA'-CHAN-na-ja-yi, pachan jaay: "Пачанський келих", назва певного типу розписної кераміки (B)

pa-chi (I), *paach:* (1) обирати/ юк. *pach* 'escoger o elegir apropiándose', (2) володіти/ юк. *pach* 'tomar posesión, poseer', **u-pa-chi u-KAB'-b'a, 'upach 'ukab':** володіє своїм медом (B)

pa-chi (II), *paach:* пір'я, плюмаж/ юк. *pach* 'color de las plumas de las aves', *u pach ch'ich* "plumaje" (RHZS)

pa-ka-, pak-: перевертати, вміщувати долилиць/ члт. *pacbu* 'hecharse de bruses', чрт. *pakbu* 'force down or over, level, flatten, turn upside down', *pakwan* 'bend over or down, throw oneself down at full length', **pa-ka-la-ja, paklaj:** його вміщено долилиць, **pa-ka-xa, pakxa(j):** (1) перевертати (2) складати удвічі, **pa-ka-xi, pakxi':** він перевернувся (?) (B)

pa-ka-b'a, pakab': одвірок (букв. "те, що вміщено долилиць")/ члт. *pacab-te* 'tirantes de casa' (B)

pa-ka-b'a-TUN-ni, pa-ka-b'u-TUN-ni, pakab' tuun: одвірок з каменю, **u-pa-ka-b'a-TUN-ni-li, upakab' tuunil:** кам'яний одвірок такого-то (B)

pa-ka-b'u-la, pa-ka-b'u, Pakb'u'l: Пакбууль, стародавня назва Помона (B, LW1)

PAKAL, PAKAL-la, pa-ka-la, pakal: щит/ юк. *pakal* 'escudo, amparo de cuerpo', **u-pa-ka-la-EL-K'INICH, 'Upakal 'El K'inich:** Упакаль Ель К'ініч, "Щит Палючого Сонця", ім'я правителя Комалькалько, **u-PAKAL-la-K'INICH ja-na-b'i-pa-ka-la, 'Upakal K'inich Janaa[h]b' Pakal:** Упакаль К'ініч Ханааб Пакаль, "Щит ", ім'я правителя Паленке (B)

pa-k'a, pak': (1) саджати (городину)/ члт. *paca* 'plantar', чрт. *pak'i* 'plant' *pac-bil* 'cosa que se

siembra', юк. *pak'* 'sembrar' (2) фарбувати/ члт. *pac-bil* 'pintado', **pa-k'a-TUUN, pak' tuun:** фарбування стели, (3) створювати, надавати форму/ чрт. *pak'i* 'shape (with hands), mold, arrange things in proper order', юк. *pak'* 'edificar, hacer pared, labrar y hacer otro edificio', (B) (4) засіяти вулик/ юк. *pak'* 'poblar colmenas y enjambrar y labrar la miel las abejas', **u-pa-k'a u-KAB'-b'a cha-ki, 'upak' 'ukab' Chaa[h]k:** засіляє своїх бджол у вулик Чаак/ пор. юк. *pak'ah u kab* 'asentó sus colmenas'

pa-a-la, pa'al: багатководна місцевість, затока, лагуна/ ч. *pa'* 'arroyo', чнт. *pa'* 'arroyo, laguna, rojal, lago', **a-pa-a-la, aj pa'al:** людина із багатководної місцевості (B)

pa-li-ku-na, palku'n: омолоджувати, оновлювати/ юк. *palkuntah* "rejuvenecer", "remozar, volver joven a alguno"; **u-pa-li-ku-na u-si-li ta K'UH-ya-xa-HAAL-cha-ki, 'upaalku'n 'usil ta k'uh Yaxhaal Chaa[h]k:** він оновив дари богові Йашхаль Чааку

pa-ma, pam: поверхня/ ч. *pam* 'frente (de la cara)', **OK-TE SAK xa-ya tu-pa-ma CHAN-na, 'Okte' Sak Xay tu Pam Chan:** Стопв у Білого Перехрестя на Поверхні Небес (назва архітектурної споруди в Копані)

pa-na-, pan-: копати, викопувати/ члт. *panni* 'cabar', чрт. *pahni* 'dig, dig up or out, hollow out', юк. *pan* 'cavar y lo así cavado', **pa-na-wa-ni, panwaan:** його викопано (B)

pa-ni-la, Panniil: Панііль, назва місцевості; **a-pa-ni-la, aj-paniil:** людина з Панііля (LW1)

pa-pa-ma-li-li, Papamalil: Папамаліль, ім'я персонажа немайяського походження (B)

pa-sa, pas-: відкривати, виймати, являти/ чрт. *pas* 'abrir, destapar', чрт. *pasi* 'open or open up, break open, make an opening, induce a flow, make the body excrete', юк. *pa'as* 'sacar o escarbar tierra con las manos', **u-pa-sa-wa, 'upasaw:** він відкрив його, **pa-sa-ja-u-B'AAK-u-JOL, pa[h]saj 'ub'aak 'ujol:** вийнято її кістки та її череп (B)

pa-si, pas: отвір, вхід, **u-pa-si-li, 'upaasil:** вхід такого-то (B)

PAS, PAS-sa-ja, pa-sa-ja, pa[h]saj: світанок, ранок/члт. *pas-cael* 'amanecer', ч. *pas* 'salir (el sol)' (B)

ПАТ-(I), ПАТ-ta-, pa-ta-, pat-: створювати (матеріальну річ), надавати форму, будувати/ члт. *pat-ia* 'formation', **u-pa-ta-wa**, 'upataw: він створив його, **ПАТ-la-ja-yo-OTOT-ti**, *patlaj yotot*: збудовано будинок такого-то, **ПАТ-ta-wa-ni-ye-b'u**, *patwaan ye[h]b'*: збудовано сходи такого-то, **u-pa-ti-ji**, 'upatjii(y): він збудував його (B, LW1)

ПАТ-(II), , pat-: спливати проміжкам часу/ члт. *pati* 'dejar', чрт. *patir* 'atrás', **ПАТ-ja HO'LAJU'N WINAL-НААВ' B'OLON-НААВ' CHAN-WINIK-ki CHAN-K'IN-ni**, *pa[h]taj ho'laju'n winal haab' b'olon haab' chan winik chan k'in*: спливли п'ятнадцять двадцятиріч, дев'ять років, чотири двадцятки та чотири дні

pa-ta, pa-ta-na, pata(n): данина, одиниця данини, робота, служба/ члт. *patan* 'tributo', **WAXAKLAJU'N-pa-ta**, *waxaklaju'n pata(n)*: вісімнадцять одиниць данини (B, RHZS)

pa-ta, pa-ta-ha, pataah: гуайява/ чрт. *patah* 'guava (small cultivated native fruit tree)' (B)

ПААТ (I), pa-ti, paat: (1) спина/ члт. *pat* 'espaldas', чрт. *pat* 'back of the body or of an object, back or other side of, under side, the outside, a side or exposed surface', (2) поверхня/ чрт. *pat* 'pod, shell, peel, husk, any natural covering', **ПААТ-CHAN-na, paat chan:** поверхня небес, небозвід, (3) позаду, назад, після/ чрт. *pat* 'espalda, atrás', ч. *patir* 'behind, outside', **tu-u-pa-ti, tu'paat:** після (B, RHZS)

ПААТ (II), paat: проголошувати/ юк. *pat* 'declarar', *pathal* 'declararse algún negocio, darse a entender', **u-B'AAH-ti-ПААТ mu-ti HUX-WINAL-НААВ'-AJAW ya-YAXUUN-B'A[h]LAM**, 'ub'aah ti'paat muut hux winalhaab' 'ajaw Yaxuun B'a[h]lam: ось під час проголошення віщування тридцятирічний владар Йашуун Балам

pa-ti pi-ku, paat pi'k: краса з пир'я, яку носили на спині (букв. „задній одяг”), **u-b'a-hi ti-pa-ti pi-ku**, 'ub'aah ti paat pi'k: зображення з красою на спині

ПАТ-ta-b'u-, patb'u-: створювати, **u-ПАТ-ta-b'u-ji**, 'upatb'uuj: він створив його (B)

ПАХ-ха, pa-xa, pa-xi, Pax: Паш, 16 місяць року майя/ юк. *Paax* (букв. "барабан", мопан *pax* 'marimba', юк. *pax* 'atabal, tambor') (B)

pa-ya, pay-: кликати, вести/ ч. *pöye* 'llamar', юк. *pay* 'llamar incitar', *pay be* 'guiar, incitar guiando', **a-pa-ya-li-ju-ku-b'i**, *aj payil jukuub'*: провідник каное, **pa-ya-ti a-chi wi-WINIK-ki CHAM-la**, *pa[h]ya(j) ti' ajchi(j) winik chamal*: приведено до мисливця чоловіка-вбивцю (B)

pa-ya-LAKAM-CHAA[h]K, Pay Lakam Chaa[h]k: Пай Лакам Чаак, ім'я правителя Санта-Елена (B)

pa-ya-li, payil: начальник, провідник/ члт. *ah-pai* 'conuidador', **a-pa-ya-li-ju-ku-b'i**, *aj payil jukuub'*: провідник каное (B)

pe²-TUN-ni, pe-e-TUN-ni, Peptuun: Пептуун, стародавня назва Ла-Мар

pe, pe': несення/ юк. *pe'* 'llevar, traer o tener en el mano', **NAL u-TA[h]N-na u-pe JUUN-AJAW, nal** 'uta[h]n 'upe' Juun 'Ajaw: північ – місце несення Хуун Ахава (SchGr)

pe-che, pech: кліщ/ члт. *pech* 'garrapata', юк. *pech* 'garrapata en general', **ya-YAX-pe-che-ka-na-AJAW, Yayah Pech Kan 'Ajaw:** "Яскраво-Зелений Кліщ – Небесний Владар, ім'я божества в Чічен-Іца"

pe-ka-ja, pe[h]kaj: кликати, викликати/ чрт. *pehka* 'call or shout to, call one's name, speak to', **pe-ka-ja tu-chi-chi CHAK-B'A[h]LAM yu-tsi-li WE'EL**, *pe[h]kaj tu'chich Chak B'a[h]lam*: викликано для його провіщення Великого Ягуара

PET-te (I), pet: коло/ ч. *petekñal* 'redondo', юк. *pet* 'cosa redonda, círculo', (RHZS)

PET-(II), pet- : кружляти, **PET-ta-ja, pe[h]taj:** перебував у кружлянні, **PET-hi-ya, pe[h]tjiiyu:** він покружляв (B)

-PET (III), -pet: класифікаційний суфікс для рахунку круглих об'єктів (B)

PET-ne, PET-ni, pet(e)n: острів, область/ юк. *peten* 'isla, comarca, región' (B, RHZS)

pi-b'i-NAAH, pib'naah: підземний вівтар вогню/ юк. 'horno hecho en tierra a modo de foso para coser carne o pan', **u-pi-b'i-NAAH 'upib'naah:** підземний вівтар вогню такого-то, **u-pi-b'i-NAH-li, 'upib'naahil:** підземний вівтар вогню такого-то божества (B)

pi-chi, *pich*: протикати/ юк. *pich* 'horadar' (B)

PIK (I), **PIK-ki**, **pi-ki**, *pik*: (1) вісім тисяч, **JUUN-PIK CHAN-na-NAL K'UH**, *juun pik chanal k'uh*: вісім тисяч підземних богів, (2) період у 144 000 днів

PIK-ki (II), **pi-ki**, *pik*: спідниця, одяг/ члт. *pic* 'enaguas, nagua', чрт. *pi'k* 'woman's skirt (enagua)' (B)

pi-ki (III), *-pik*: класифікаційний суфікс рахунку по вісім тисяч (B)

pi², **pi** *pip*: хижий птах/ юк. (*ah*) *pip* 'ave de garipña', 'agullillas' (B)

pi²-a, **pi-a**, *Pipha*: Піпха, стародавня назва частини царства Помона (B)

pi-si-ya, *pisiyu*: непокритий, розкритий, явлений /чрт. *pis* 'exposure, nakedness', **a-pi-si-ya JUUN-IXIM**, '*aj pisiyu Juun Ixim*: явлена Перша Кукурудзина

pi-si, *pi[h]s*: класифікаційний суфікс для рахунку періодів часу/юк. *-pis* 'cuenta para días, años y reales' (RHZS), **u-JUUN-pi-si-TUN-ni**, '*ujuunp[h]is tuun*: один рік, **CHAN-pi-si-CHAK-SIHO'M**, *chanpi[h]s Chak Siho'm*: четверте число місяця Кех (B)

PIIT-ta, *piit*: ноші (для ідолів богів)

pi-tsi, *pitz*: гра в м'яч/ юк. *pits* 'jugar a la pelota' (B)

pi-tsa-ja, *pitzaj*: грати в м'яч (B)

pi-tsi-ji, *pitzih*: бути гравцем у м'яч (B)

pi-tsi-la, *pitzal*: гравець у м'яч (B)

pi-tsi-la-OL, *pitzal ol*: гравець у м'яч (B)

pi-tsi-li (I), *pitzil*: гра у м'яч (B)

pi-tsi-li (II), *pitzil*: гарний, ошатний, гарно прикрашений (B)

pi-xo-la, *pixo'l*: шолом/ ч. *pixol* 'sombbrero' (RHZS)

pi-xo-ma, *pixo'm*: головний убір, шолом/ імовірно від ч. *pix* 'envolver', юк. *piix* 'vaina, cobertura, funda', іца *piix* 'cubrir, tapar' (B)

po-ko, *pok*: мити/ члт. *poco* 'labar (generico)', чрт. *poki* 'wash, rinse, douche' (B)

po-ko-lo, *pokol*: посудина для миття, промивання, **po-ko-lo-che-e-b'u**, *pokol cheeb*: посудина для промивання пензлів (B)

po-k'o-, *pok'*: сидіти на землі/ чрт. *pok'wan* 'sentarse en el suelo', **a-po-k'o chi-hi**, *A(j) Pok'o(l) Chih*: „Олень, який сидить на землі”, ім'я персонажа (A.Lacadena)

po-lo, *pol*: (1) рубати дерево, вирізьблювати з дерева/ юк. *pol* 'labrar o alisar madera o carpintear y labrar piedra y esculpir en ella cualquier figura y lo así labrado', члт. *pal-i* 'labrar tablas i palos', (2) скульптура, статуя, **YAX-TE' u-po-lo ITSAMNAH**, *yaxte' upol 'Itsamnah*: із сейби статуя Іцамнаха (B)

POL, **po-POL**, **POL-lo**, *pol*: скульптор (B)

POLAW-wa, *polaw*: море, океан, повінь/ члт. *polau* 'mar' (E.Velásquez García)

po-mo, *room*: духмяна смола для куріння, копал/ члт. *pot* 'coral', юк. *pot* 'coral', 'incienso de Las Indias' (B, RHZS)

po-mo-yo, *Pomoy*: Помой, царство, згадане в написах з Тоніна (B)

po, **po-po-o**, **po-o**, *Popo'*: Попо, стародавня назва Тоніна (B)

po-o-a, *Popo' Ha*: Попо Ха, стародавня назва ріки Окосінго (B)

po-o-NAL, *Popo'nal*: Попональ, стародавня назва району Тоніна (B)

po-po (I), *po[h]p*: циновка/ чрт. *poj* 'petate, tule', ч. *poj* 'petate', юк. *pop* 'petate y el junco de que se hace', **a-po-po**, *aj po[h]p*: правитель (букв. "господар циновки")/ юк. *pop* 'asiento de los reyes y señores', кіче *ajpop* 'el rey' (B, RHZS)

po-po (II), *Po[h]p*: Поп, перший місяць року майя/ юк. *Pop* (B)

po²-lo-cha-ya, **po-po-lo-cha-ya**, *po[h]pol chay*: назва риби, скат чи камбала (букв. "риба-циновка") (B)

PO[h]P-TUN-ni, *po[h]ptuun*: кам'яний вітвар/ чрт. *pojptun* 'roca, laja'

po-po-TUN-ni, *Po[h]p Tuun*: Поптуун, назва місцевості, згадана в Калакмулі (B)

po-tsi, *poots*: плащ, покрив/ цоц. *potz* 'fold', члт. *potsil ghol* 'paño de cabeza', *pots* 'envolver al niño', **u-po-tsi K'UH cha-ki TS'AK-AJAW-wa**, *u-poots k'uh Chaa[h]k ts'ak 'ajaw*: покрив божественного Чаака, владаря за порядком

pu (I), *pu(h)*: тростина, камиш/ юк. *puj* 'highland plant', *Scirpus valides* (B)

pu (II), *Pu(h)*: назва держави, можливо, переклад назви тольтекської столиці Tollan, "Місце Тростин", **K'UH-pu-AJAW**, *k'uh(ul) Pu* 'ajaw': священний владар Місця Тростин

pu-chi, *puch*: кишки/ юк. *puch* 'cámaras de humor que da grandes dolores' (B)

pu-chi-li, *Puchil*: Пучіль, ім'я божества (B)

PUK, **PUK-k**, *puuk*: розподіляти, поширювати (щодо вогню, приску)/ чрт. *puku* 'repartir, distribuir', ч. *puk* 'distribuir' (HK)

PUL-, **pu-lu-**, *pul-*: палити, спалювати/ члт. *pulu* 'quemar', чрт. *bur* 'a burning, a charring, a heating up', **PUL-yi**, **pu-lu-yi**, *puluuy*: було спалено (B)

pu-la-, **pu-lu-**, *puul-*: обприскувати, розприскувати/ чрт. *purur* 'dripping', юк. *pul* 'arrojar', **pu-lu-ji-ya**, *puljiy*: його було обприскано (B)

pu-lu, *pul*: схилити, нахилити/ чрт. *pur* 'a dipping, a moving up and down', **pu-lu a-JOL**, *pulu* 'ajol': нахилили свою голову

pu-ts'i, *pu[h]ts*: голка/ члт. *putz bac* 'abuja de hueso', юк. *puutz* 'aguja', **pu-ts'i-b'a-ki**, *pu[h]tz' b'aak*: кістяна голка (B, RHZS)

pu-wa (I), *pu'w*: видувна трубка, сарбакан/ кіче *pub* 'blowgun', цут. *pujb* 'cerbatana', **JUUN-pu-wa**, *Juun Pu'w*: єдиний (стрілець) з видувної трубки (LW2)

pu-wa (II), *pu'w*: прикраса, оздоба, оздоблення (?)/ кіче *qanaruq* 'oro, tesoro', *ru yal xit puvak* 'el resplendor', **yu-xu-lu-ji K'AN-na-TUUN-ni u-pu-wa u-XXX-la-wo-jo**, *uxuluji k'antuun 'upu'w 'uk'uh(ul) ...l woj*: він вирізьбив кам'яну панель, її оздоблення (?), її священні ... знаки

pu-yi, *puuy*: равлик/ ч. *puu* 'caracol de río' (B, RHZS)

S

sa, *sa'*: атоле/ чрт. *sa* 'atol', юк. *sa* 'atol, que son gachas, puches de masa de maíz', члт. *sa* 'dulce' (B)

SA', **SA'-li**, *Saal*: Саль, стародавня назва Наранхо, **K'UH-SA'-li-AJAW**, *k'uhul Saal* 'ajaw': священний Саахський владар, титул правителів Наранхо (B)

sa-b'a, *sab'-*: вистежувати (під час полювання)/ юк. *sab* 'espíar', **chi-K'IN-ni u-sa-b'a u-TE-e**, *chik'in 'usab' 'ute*, здійснюється на заході (грозова) темрява Чаака, **no-NOH sa-b'a ma-ta-na**, *noh(ol) sab' matan*, на півдні вистежування мисливської здобичі

sa-b'a-ka, **sa-b'a-ki**, *sab'ak*: (1) кіптява, чорна фарба, чорнила/ юк. *sabak* 'tinta negra de humo de cierta árbol, antes y después de desleída y tal humo' (B), (2) темрява, **wa-la-ja chi-K'IN-ni u-sa-b'a-ki cha-ki**, *walaj chik'in 'usab'ak Chaa[h]k*: здійснюється на заході (грозова) темрява Чаака

sa-b'a-ka, *Sab'ak*: Сабак, назва місцевості в регіоні Чічен-Іца, **b'a-sa-b'a-ka-AJAW-wa**, *b'a Sab'ak 'ajaw*: головний Сабакський владар (B)

sa-ja-la, *sajal*: сахаль, титул правителя підпорядкованого столиці поселення (B)

sa-ja-la-li, *sajalil*: ранг сахалю, сахальство (B)

SAK, **SAK-ka**, **SAAK-ki**, *sak*: білий, блискучий, чистий/ члт. *sac* 'blanco', ч. *sök* 'limpio', юк. *sak* 'blanco, cosa blanca' (B)

SAK-B'AAH-WITS-li, *Sak B'aah Witsil*: Сак Бах Віціль, "Біла Туца Гір", докоронаційне ім'я правителя Караколя (B)

SAK-b'a-ka-na-ha-cha-pa-ta, **SAK-B'AAK-NAAH-CHAPA[h]T**, *Sak B'aak Naah Chapa[h]t*: Сак Баак Наах Чапат, "Білокісткова Перша Сколопендра", дух-покровитель правителів Паленке (B)

SAK-CHAK-CHAM, *sak chak cham*: назва хвороби, букв. „оманлива велика смерть” / пор. юк. *sak kimil* 'parasismo, gota coral o mal de

corazón', **SAK-CHAK-CHAM u-ku-chu UH-IXIK**, *sak chak cham 'ukuch 'Uh 'Ixik*: оманлива велика смерть – вантаж Місячної Жінки

SAK-chi-hi-li-WAAJ, **SAK-ki-CHIH-hi-li-WAAJ-ji**, *sak chihil waaj*: вид хліба, "білий оленячий хліб" (B)

SAK-HA', *sakha'*: атоле/ члт. *zaca* 'bebida buena (chocolate de cacao, mais i achiote)' (B)

SAK-HA', *Sak Ha'*: Сакха, назва місцевості в регіоні Наранхо (B)

SAK-HA'-WITS-NAL, *Sakha' Witsnal*: Сакха Віцналь, назва місцевості

SAK-HUX-OK, *Sak Hux 'Ok*: Сак Хуш Ок, "Білий з Трьох Койотів", ім'я духа-покровителя (B)

SAK-IXIK, **SAK-IXIK-ki**, *Sak 'Ixik*: Біла Жінка, ім'я божества (B)

SAK-ja-la, *sakjal*: такий, що білішає, стає білим, **SAK-ja-la-SUTS'**, *Sakhal Suts'*: "Кажан, який Побілішав" (B)

SAK-KAB'-b'a, *sak kab'*: біла глина/ члт. *zah-cab* 'tierra blanca con que ilan, tambien la comen', юк. *sahkab* 'tierra blanca que mezclan con la cal' (B)

SAK-ka-ya, *Sak Kay*: Сак Кай, назва місцевості в регіоні Сакпетена (B)

SAK-K'UK', *Sak K'uk'*: Сак К'ук', "Біла Кецаль", ім'я цариці Паленке (B)

SAK-la, *sakal*: білуватий (B)

SAK-LAK, *saklak*: курилниця (керамічна) (B)

SAK-LAK-TUN, **SAK-la-ka-TUN-ni**, *saklaktun*: курилниця (B)

SAK-NICH-TE', *Sak Nichte'*: Сак Нікте', стародавня назва Ла-Корона (B)

SAK-nu-ku-NAAH, *Sak Nuk Naah*: "Білошатий Будинок", назва будівлі у Палаці Паленке (B)

SAK-SIHO'M-ma, **SAK-SIHOM-mo**, *Sak Siho'm*: Сак Сіхом, 11 місяць року майя/ ч., юк., покомам, к'ек'чі *Sak* (B)

SAK-TS'T', **SAK-ts'i-i**, *Sak Ts'i'*: Сак Ц'і, назва царства в Чіапасі (B)

sa-ku, **sa-ku-na**, *saku(n)*: старший брат/ члт. *zacun* 'hermano mayor', чрт. *sakun* 'hermano(a) mayor, suñado(a) mayor', **sa-ku-wi-WINIK-ki**, *saku(n)winik*: старший брат, **yi-chi-NAL u-sa-ku-na**, *yichnal 'usaku'n*: перед його старшим братом (B)

SAK-u-NAL, *Sakunal*: Сакуналь, місцевість у регіоні Ошк'інтока (B)

sa-mi-ya, **sa-a-mi-ya**, *sa'miy*: днем раніше, вчора/ чрт. *sahmi* 'today', ч. *sajmōx* 'desde hoy', **sa-mi-ya-HUL-li-ya**, *sa'miy huli'y*: вчора він прийшов (B)

sa-sa, *sas*: тиньк, ліпнина/ юк. *sas* 'la mezcla para allanar pared' (B)

sa-ta-, *sat-*: нищити; губити/ члт. *zat-pael* 'perder', чрт. *sa'ti* 'kill, destroy', ч. *sajtel* 'perderse,' юк. *sat* 'perder algo o gastarlo', *sa'atal* 'desaparecerse', 'morirse, perderse, destruirse, acabarse', **sa-ta-yi**, *sataay*: його було знищено, **sa-ta-wi K'OJ(?) -CHUWEN HUX-HAAB'-li**, *sataawi' K'oj(?) -Chuwen hux haab'il*: К'ох(?) -Чувен – той, хто загубився у третьому році (B)

sa-ya, *say*: оболонка (зокрема, поховального згортка)/ юк. *say* 'la corteza blanca de las tortillas'; **ka-cha-ja u-sa-ya HU'N**, *ka[h]chaj 'usay hu'n*: була обв'язана оболонка з паперу

sa-yu(I), *sa'y*: мураха/ (*ah*) *say* 'hormigas grandes' (B)

sa-yu (II), *Sa'y*: Сай, назва місцевості (B)

se-ka, *Sek*: Сек, юкатанська назва 5 місяця року майя (B)

se-wa, *Sew*: варіант назви 5 місяця року майя (B)

si, **si-hi**, *sih*: дар, дарунок (абсолютна форма **si-hi-ja**, *sihaj*)/ члт. *sii* 'dadino, don, oferta' (B), **u-si-li**, *'usii(h)iil*: офіра такого-то (RHZS)

si, *Sip*: Сіп(?), назва 3 місяця року майя (B)

SIHO'M, **SIHO'M-ma**, **SIHOM-mo**, *sijom*: назва рослини/ *sijom* 'tornamilpa (se siembra después de la cosecha de la milpa del año. No se quema)', *siho* 'amole, Sapindus saponaria' (B)

si-k'a-b'a, *sik'ab'*: тростина/ч. *sic'äb'* 'caña', чрт. *sik'ab* 'any sweet cane', юк. *sak'ab* 'caña de maíz', **a-si-k'a-b'a**, *aj sik'ab'*: "господар тростини", титул у Паленке (RHZS)

si-na, *sin-*: натягувати, розтягувати (під час ткання)/ юк. *sin* 'extender paños y cueros', **si-na-ja-u-chu-chu SAK-IXIK**, *si[h]naj 'uchuch Sak 'Ixik*: натягнуто прядиво Діви (B)

si-na-na, *siina'n*: скорпіон/ члт. *zinam* 'alacran', чрт. *sinam* 'scorpion, any long spider', ч. *siñan* 'alacrán, escorpión', юк. *siina'an* 'alacrán, escorpión' (B, RHZS)

si-pu, *sip*: лісовий дух/ "Y con su devocion invocavan los caçadores a los dioses de la caça Acanum, Zuhuy Zip i Tabay" (Landa) (B)

si-ts'i, *sits'*: бажання, жадоба/ юк. *sits'* 'deseo, antojo vehemente de haber algo' (B)

SI[h]Y, -si-ya, *si[h]y*: народження/ юк. *si[h]yan* 'nacimiento y el día del nacimiento', **aj-si-ya i-chi**, *aj siiy 'ich*: народжений з обличчя (епітет Бога Кукурудзи, якого зображують таким, що народжується з голови божества землі)

SI[h]Y-ja, SI[h]Y-ya-ja, *si[h]yaj*: народжувати/ юк. *sih, sihil* 'nacer', **SI[h]Y-ja-ji-ya**, *si[h]yajiji*: було народжено (B) (інше читання: **SIH**)

SI[h]Y-AJ-CHAN-K'AWIIL, *Si[h]yaj Chan K'awiil*: Сійах Чан К'авііль, "Народження Небесного К'авііля", ім'я правителів Тікаля (B)

SI[h]Y-ja-TUN, *Si[h]yaj Tuun*: Сійах Туун, назва місцевості в районі Небаха (B)

SI[h]Y-ya-ja-K'A[h]K', *Si[h]yaj K'a[h]k'*: Сійах К'ак', ім'я полководця (B)

so?-ti, *sot*: (1) звук, (2) брязкало (B)

so-ko, *sok*: равлик (різновид) / юк. *sok* torcer fuertamente el hilo o seda muy torcido', **so-ko AJAW-wa**, *sok 'ajaw*: Равлик-Владар (Ю.Полухович)

so-no, *son*: горбань (букв. „кручений, перекручений”), карлик-горбань / юк. *son* torcer fuertamente el hilo o seda muy torcido', **AJ-u-li ch'a-ti so-no**, *'aj ul ch'aat son*: прибулець карлик-горбань; **so-no EK'**, *son ek'*: Зоря-Горбань, **IX-so-no**, *ix-son*: горбата (Ю.Полухович)

so-to, *sot*: звук, музика/ юк. *sot* 'sonaja de esta tierra', 'sonar o tañer los juguetes', **aj-so-to**, *'aj sot*: музика, **u-tsi-li so-to**, *'Utsil Sot*: „Вправний Музика” (ім'я персонажа) (Ю.Полухович)

so-ts'i, *soots'*: кажан (діалектний варіант)/ юк., кіче *sots'* 'murcielago', **ya-xi-ma so-ts'i**, *Yaxim Soots'*: Йашиім Сооц' (ім'я персонажа)

su-hu-yu, *suuhu'y*: чистий, цнотливий/ юк. *suujuu* 'virgen, impoluto, sin experiencias sexuales', **su-hu-yu-AJAW-wa**, *suhu'y 'ajaw*: чистий владар (B, RHZS)

su-ku, **su-ku-na**, *suku'n*: старший брат/ юк. *suku'un* 'hermano mayor', іца *suku'un* 'older brother' (B, RHZS)

su-ku-ku, *sukuk*: грубий хліб/ юк. *sucuc wah* 'pan moreno o bazo, pan sin condimento' (B)

su-K'IN, **su-K'IN-ni**, *suk'in*: піст, доба дотримання певних ритуальних заборон/ юк. *suk'in* 'ayuno, abstinencia'

su-lu, *sul*: такий, що залежить/юк. *sulik* 'el que depende de otro', **a-su-lu**, *aj sul*: "той, від якого залежать", титул у Паленке (B)

su-sa-, *sus-*: вишкребати, очищати/ чрт. *susi* 'peel off, smooth down (by shaving or paring), cut, trim', юк. *sus* 'ahusar, raer, raspar', 'limpiar con trapo', **su-sa-ja-b'a-ki**, *su[h]saj b'aak*: очищено кістки (B)

SUUTS', **su-SUUTS'(I)**, **SUUTS'-ts'i**, **su-ts'i**, *suuts'*: кажан/ чрт. *sutz'* 'bat', ч. *sutz'* 'murciélago' (RHZS)

SUTS'(II), **SUTS'-ts'i**, **su-ts'i**, *Suuts*: Сууц', назва 4 місяця року майя/ ч. *Sutz'* (B)

T

ta (I), *ta*: у, в, на, **a-A[h]N-na ta-wi-tsa cha-ki**, *'a[h]n ta' wits Chaa[h]k*: йде на пагорб Бог Дошу (B)

ta-b'a, *tab'*: мотузка/ юк. *tab* 'atadura, cuerda', ч. *tajb* 'mecapal', **SAK-ta-b'a u-mu-ka**, *sak tab' 'umuuk*: біла мотузка – його пророцтво

ta-b'i, taab': назва птаха (*Penelope purpurascens purpurascens*)/ юк. *ah tab faisán*, que por otro nombre se llama *kox'*, **CHA'LAHU'N-u-b'a-hi ta-b'i, Cha'lahu'n 'Ub'aah Taab'**: „Дванадцять тіл птаха Таб”, назва споруди в Тоніна

ТАЈ, ta-ji, taj: сосна, смолоскип з гілок сосни/ члт. *tah 'tea, ocote'*, чрт. *tah te' 'pine tree (generic), any forest tree, pine torch'* (B, RHZS)

ТАЈ, ta-ja-la, ТАЈ-ja, tajal: такий, що має форму смолоскипа (B)

ta-ja, taj: господин, власник/ юк. *tah 'el dueño y señor de alguna cosa'* (B)

ta-ja-NAL, tajnal: внутрішній дворик (?) (B)

ТАЈ-МО'-о, ТАЈ-ja-МО'-о, ta-ja-la-МО', ta-ja-МО'-о, Tajal Mo': Тахаль Мо', "Папуга-Смолоскип", позначення бранців у ієрогліфічних написах (B)

ta-j-, taj-: бити, розбивати, трощити/ юк. *tah 'rajar madera'*, цоц. *t'aj 'split, crack'*(B)

ta-jo-ma, tajo'm: той, хто розбиває

ta-jo-ma-u-k'a-b'a-TUN-ni, Tajo'm 'Uk'ab' Tuun: Тахом Ук'аб Туун, "Кам'яна рука, що розбиває", ім'я правителя Теотіуакана, згадане на панелі 2 з П'єдрас-Неграс та дерев'яній скриньці з Табаско (B)

ta-jo-ma-u-K'AB'-K'A[h]K', Tajo'm 'Uk'ab' K'a[h]k': Тахом Ук'аб К'ак', "Вогняна Рука, що розбиває", ім'я правителя Каанульського царства (B, LW1)

ta-k'a, tak'-: тинькувати/ члт. *ta'kbu 'glue'*, юк. *tak' 'regar papel, yeso y cosa así a la pared'*, члт. *tacun 'regar'*, **u-ta-k'a, 'utak'**: він тинькує (B)

ta-li-, tal-: приходити, прибувати/ члт. *talel 'venir así aca'*, чрт. *tarih 'come'*, юк. *tal, talel 'ir, venir'*, **ta-li-ya, taliyu**: він прибув (B)

ТААЛ-КАВ', ТААЛ-ka-b'a, taal kab' : народжуватися, букв. "торкатися землі"/ ч. *töl kab 'birth'*, **u-ТААЛ-ka-b'a ma-МАТ-wi-la, 'utaal kab' Matwiil**: він торкнувся землі (=народився) в Матвіїлі (D.Stuart)

TAL-lo, Talo(l): Талоль, стародавня назва царства Ек' Балам (B)

ta-ma-li, tamiil: лисиця (букв. „та, яка живе у норі, норна”)/ члт. *tam 'hondo'*, чрт. *tamar 'depth'*, юк. *tamil 'honduras, profundidad'*

ТА[h]N-na (I), ta-na, ta[h]n: (1) перед, передня частина / чрт. *tajn 'inner side or surface of, center, interior, concave side'*, юк. *tan 'delantera', 'delante', 'presencia'*, , **u-ТА[h]N-na-yo-to-ti, 'uta[h]n yotoot**: фасад будинку, (2) середина, простір/ юк. *tan 'el medio de alguna cosa', 'en medio'* (RHZS)

ТА[h]N, ТА[h]N-na (II), ta[h]n: серед, посеред, у просторі/ юк. *tan 'en medio'* (B)

ТА[h]N-la, ta[h]nal: груди, живіт (B)

ТА[h]N-na-LAM, ТА[h]N-na-LAM-wa, ta[h]n lamaw: середина, є тим, що минуло (позначення середини "двадцятиріччя") (B)

ta-pa- (I), tap: прикрашати, оздоблювати/ юк. *tap 'adornar, aderezar, ataviar'*, **yu-xu-lu-ji K'AN-TUN-ni u-ta-pa-wa, uuxuluuj k'antuun 'utapaw**: він вирізьбив кам'яну панель, він оздобив її

ta-pa- (II), tap-: гасити/ члт. *tapal u chiquin 'sordo'*, юк. *tup k'ak' 'apagamiento del fuego'* **ta-pa-la-u-K'A[h]K', tapal 'uk'a[h]k'**, **ta-pa-li-ki k'a-K'A[h]K', tapalik k'a[h]k'**: погашено вогонь (B)

ta-ta, tat: густий, масний/ члт. *tat 'espeso, grueso, gordo'*, чрт. *tat 'thick, thickness (as of a liquid), dense'* юк. *tat 'cosa espesa'* (B, RHZS)

ta², ta, tat: батько (?)/чрт. *tata' 'father, of male sex'*, ч. *tat 'padre'*, юк. *tat 'padre'* (B)

ta-wi-si-ka-la, Tawiskal: Тавіскаль, ім'я іноземного божества у Дрезденському рукопису (імовірно відповідає центрально мексиканському *Tlahuiscalpantecuhtli*) (B)

ТЕ', ТЕ'-е, te-e, ТЕ'-e-le, ТЕ'-le, ТЕ'-li, te: (1) дерево, деревина/ члт. *te 'madero, palo'*, чрт. *te' 'any kind of plant, tree (especially wild tree), stick, pole, club, splint; wood, made of wood'* ч. *te' 'árbol, palo, madera'* (2) ліс/ чрт. *te'eh 'trees, grove, forest'* (B RHZS)

ТЕ', ТЕ'-е, -te': класифікаційний суфікс рахунку періодів часу, **ШАН-ТЕ'-ма-АК, chan-te' Mak**: четвертий день місяця Мак (B)

ТЕ'-b'a, te'b'a': дерев'яна річ (B)

te-k'a, *tek'*:- крокувати, обходити пішки/ члт. *teque* 'pisar', чрт. *tek'e* 'patear', ч. *tec* 'pisar', здійснювати сходами/ ч. *tec'onib* 'escalera' **u-te-k'a-ja naah**, *'ute'k'aj naah*: він здійнявся сходами у будинок

TE'-k'a-b'a-cha-ki, *Te' K'ab' Chaa[h]k*: Чаак з Дерев'яною Рукою, ім'я правителя Караколя (B)

TE'-le, **TE'-e-le**, *te'el*: лісовий, дикий (B)

TE'-li, *te'il*: лісовий (B)

TE'-ku-yu, *te'(l) kuy*: Лісовий Пугач, титул правителів у Йашчілані (B)

te-ma (рання форма), **te-mu** (середня форма), **te-me** (пізня форма), *teem*: лава, трон/ члт. *tem* 'banco', ч. *tem* 'banco' (RHZS)

TE'-ni-b'i, *te'nib'*: місце, укрите деревами (B)

ti, *ti'*: у, в, на/ члт. *ti* 'en', юк. *ti* 'a, en, con'

TI', **ti-TI'**, **TI'-i**, **ti-TI'-i**, **ti-i**, *ti'*: (1) отвір, рот, (2) край, межа, берег/ члт. *ti* 'orilla, boca', чрт. *ti'* 'mouth, opening, passage, language', ч. *ti'* 'orilla' (B, RHZS)

TI'-HU'N, *ti'hu'n*: (1) титул, (2) назва категорії божеств – господарів дев'ятидобового циклу

TI'-pa-a, *ti'paa'*: берег ріки (LW2)

ti-i-li, *ti'il*: приналежний/ юк. *ti'a'l* 'propio de cada uno, que es suyo, у su hacienda' (B)

ti-jo, **ti-jo-i**, *Tijo'*: Тіхо', стародавня назва Ц'ібільчальтуна (B)

ti-ki-li, *-tikil*: класифікаційний суфікс для рахунку людських істот/ ч. *-ticlel* 'sufijo numérico para contra personas con números ordinales', **CHAN-ti-ki-li-ch'o-ko-TAK-ki**, *chantikil ch'oktak*: чотири юнаки (B)

TIŁ-, **ti-li**, *til*:- підпалювати/ цоц. *til* 'burnt', цлт. *til* 'alumbrar, encender, hacer llama', **K'A[h]K' TIŁ-wi**, **K'A[h]K' ti-li-wi**, *k'a[h]k' tiliw*: вогонь є тим, що підпалює, запалювати (B)

TIŁ-B'AAK, *tilb'ak*: кістка для видобування вогню (B)

TI[h]L-la, **ti-li**, **ti-la**, *ti[h]l*: тапір (*Taryrus bairdii*)/ члт. *tiil* 'danta' (B)

ti-ma, *tim*:- натягувати, закріплювати/ юк. *tinkabal* 'cosa que está extendida у tiesa como rama de árbol, pierna' (B)

ti-mi, *tim*: задовольняти/ юк. *tem* 'satisfacer, aplacar, aliviar el dolor o la enfermedad', **u-ti-mi-wa**, *'utimi'w* : він задовольнив його (LW1), **u-ti-ma-ja**, **u-ti-mi-ja**, *'uti[h]maj*: він задоволений

ti-si, *tis*: рідина чи газ, що виходять із тіла/ члт. *ah tiz* 'pedorro', чрт. *tis* 'intestinal gas' (B, RHZS)

TIWOH, **ti-wo**, *tiwoh*: отруйний павук/ див. *chihoh* (B)

TIWOH-CHAN-na-MAT, **ti-wo-CHAN-na-ma-MAT**, *Tiwoh Chan Mat*: Тівох Чан Мат, "Павук – Небесний Корморан", ім'я царевича в Паленке (B)

to, **to-ho**, *toh*: міцний, прямий/ юк. *toh* 'derecho, recto, sin trocar', 'directo', ч. *toj* 'recto', члт. *to* 'verdad' (B)

to-ho-ma-B'A[h]LAM-ma, *Tohom B'a[h]lam*: Тохом Балам, можливе докоронаційне ім'я йашчіланського правителя Іцаннах Балама II (B)

to-jo-, *toj*: плата, відплата, подяка/ члт. *toho* 'paga', ч. *tojol* 'precio, valor, paga', юк. *tohah* 'pagar, pagar deudas', *toh* 'venganza', **u-to-jo-li**, *'utojool*: (it is) відплата такого-то (B, RHZS)

TOK?-ko, **to-ko** (I) *tok*:- палити, запалювати/ юк. *took* 'quemar' (B)

to-ko (II), *tok*: хмарний (B)

to-ka-la, *tokal*: хмара/ чрт. *tokar* 'cloud, fog, vapor', ч. *tocal* 'nube' (B)

to-ko-TA[h]N, *Tokta[h]n*: Токтан, назва стародавньої столиці Бааккульського царства, **K'UH-to(-ko)-TA[h]N-AJAW**, *k'uhul Tokta[h]n 'ajaw*: священний Токтанський владар, **to-ko-TA[h]N-WINIK-ki**, *Tokta[h]n winik*: людина з Токтан *tok tan* person (B)

TO'K', **to-TO'K'**, **to-k'a**, **TO'K'-k'o**, **to-k'o**, *tok'*: (1) кремінь/ члт. *tok* 'pedernal', чрт. *tok'tun* 'pedernal', ч. *tok'* 'piedra eslabón', юк. *took* 'pedernal', (2) кременеве лезо, ніж, наконечник

списа/ чрт. *tok'* 'any thing used for striking off, flint stone', **ТО'К'-b'a**, *to'k'b'aah*: шматок кременю (В)

ТО'К'-ni-b'i, *utok'nib*: місце кременю (В)

ТО'К'-ПАКАЛ, **to-k'a-pa-ka-la**, *tok' pakal*: зброя, букв. "спис та щит", **u-ТОК'-u-ПАКАЛ-la**, **u-to-k'a-u-pa-ka-la**, **u-ТОК'-ПАКАЛ**, *'uto'k' 'upakal*: зброя такого-то (В)

ТОТ, *to[h]t*: дрізд або жайворонок/ ч. *tojt 'calandria (pájaro)'*, (В)

tu, *tu*: *ti* + *u*-, в, у, на (В)

tu, **tu-u**, *-tu'*: річ/ члт. *tuca* 'cosa, cualquiera cosa', **К'АН-na-tu**, *k'antu'*: коштовна річ, коштовність, **ya-k'u-tu-u**, *yak'tu'*: річ-дарунок, офіра, жертва (В)

tu-b'a-la, **tu-b'a**, *Tub'al*: назва міста між Наранхо та Тікалем (В)

tu-ku, *-tuk*: класифікаційний суфікс для рахунку скупчень (В)

tu-chi, *tuuch*: офіра, дарунок/ юк. *tuchi'* 'envío, regalo, mandado', **СН'АК-В'ААН u-tu-chi JUUN-AJAW**, *ch'akb'aah utuuch Juun 'Ajaw*: обезгловлювання – дарунок Хуун Ахава

tu-ku-nu-wi-WITS, *Tukun Wits*: Тукун Віц, назва гори в околицях Копана (імовірно з *t-ukun*, "місце горлінки") (В, LW2)

tu-mu, *tum*: (1) думати, міркувати, обмірковувати/ члт. *tumu* 'considerar', *atum* 'pensatibo', юк. *tum* 'considerar, probar, experimentar, arbitrar, deliberar', ч. *tumbin* 'aconsejar', **u-tu-mu u-chi-chi**, *'utum 'uchich*: він обмірковує своє провіщення, (2) мудрий, мудрець, **tu-mu-yo-OL-K'IN-chi**, *Tum Yol K'inich*: Тум Йоль К'ініч, "Мудре Серце Бога Сонця", ім'я правителя Караколя

TUN, **TUN-ni**, **tu-TUN**, **tu-TUN-ni**, **tu-ni**, **tu-nu**, *tuun*: (1) камінь/члт. *tun* 'piedra', чрт. *tun* 'stone, made of or resembling a stone', ч. *tun* 'piedra', юк. *tuunich* 'piedra', (2) стела, (3) рік у 360 днів (наприкінці якого споруджувалася стела) (В)

TUN-ni-chi, *tuunich*: камінь/ юк. *tunich* 'piedra' (В)

TUUP, **tu-TUUP**, **tu-pa**, **tu-pi**, *tuup*: серга (абсолютна форма **tu-pa-ja**, *tupaj*)/ юк. *tuup* 'arete' (В)

tu-ta, **tu²**, *tu't*: відвідувати, **tu-tu-yi**, *tutuuy*: відвідано; **tu-ta-ja**, *tu[h]taj*: його відвідано, **tu²-ji-ya**, *tu[h]tjiyu*: його було відвідано (В) (інший переклад: "covered, filled; renewed" A.Lacadena)

tu-ta, *tut*: від жертвовного дарунка, стеблини (?)/ чрт. *tuhtur* 'stem, twig', *u tuhtur unichir* 'flower stem', *u tuhtur uyutir* 'fruit twig', **ya-k'a-wa-u-tu-ta-li**, *yak'aw 'ututal*: він дав свій жертвний дарунок, **ma-a-ya-k'a-wa-u-tu-ta-li**, *ma' yak'aw 'ututal*: він не дав свій жертвний дарунок (В)

tu-tu-K'IN-ni-CHAA[h]K-ki, *Tutu(l) K'in Chaa[h]k*: Тутуль К'ін Чаак, "Стеблина (?) - Сонячний Чаак" (В)

tu-tu-ma, *tutum*: дуже мудрий (?)/ члт. *ah-tum tum* 'pensatibo', **tu-tu-ma-yo-OL-K'INICH**, *Tutum Yol K'inich*: Тутум Йоль К'ініч, "Дуже мудре Серце Бога Сонця", ім'я засновника династії в Кірігуа (В)

T'

T'AB'-(?), **T'AB'(?)-b'i**, *t'ab'*-(1) здійсмати, являти/ члт. *tabse* 'subir', чрт. *t'ab* 'ascent, swelling, climbing, going up', *t'abaih* 'go up, climb up, rising', члт. *tabin* 'tomar algo por principio o motivo', **T'AB'-yi**, *t'ab'aay*: явлено, з'явився, **ЛОК'-yi-ya B'AJ-CHAN-K'AWIIL-la K'UH-MUT-AJAW-T'AB'-yi K'INICH-pa-a-WITS**, *lok'oyiit B'aj(laj) Chan K'awiil k'uh(ul) Mut(ul) 'ajaw t'ab'aay K'inich Pa' Wits*: було вигнано Бахлах Чан К'авііля, священного Мутульського владаря, і він з'явився в К'ініч Па Віц (Агватеці) або ж присвячуати (НК)

T'UL, **t'u-lu**, *t'ul*: кріль (*Sylvilagus floridanus*)/ члт. *tuul* 'conejo', чрт. *t'ur* 'rabbit (generic)', ч. *t'ul* 'conejo', юк. *t'u'ul* 'conejo'

TS

TSAK, **TSAK-ka**, **tsa-ku**, *tsak*: (1) брати в руки, схоплювати, *'utsakaw*: він узяв його в руки, (2) заклинати/ чрт. *tzak* 'urging, persuasion', *tazkre* 'goad, order or command, drive in animal, frighten', *tzakren* 'mandar, arrear', юк. *tsak* 'conjurar nublados', 'conjurar temporales', 'una especie de conjuro, mayor

se dirá por idolatría', **u-TSAK-wa**, 'utsakaw: він здійснив його заклинання (LW1), **TSAK-ka-ja**, **TSAK-ka-ji**, *tsa[h]kaj*: його взято в руки (B)

tsi-ma-ji, *tsimaj*: посудина з гарбуза/ ч., члт. *tzima* 'jícara', **ti-tsi-ma-ji**, *ti tsimaaj*: у посудині з гарбуза

TSIN(?) -ni, *tsin (?)*: юка (істівна рослина)/ члт. *tzin* 'yuca', **u-pa-k'a-ja TSIN(?) -ni**, 'upak'aj *tsin (?)*: він висадив юку

tsi-hi-li, **tsi-hi**, *tsihil*: свіжий, новий/ чрт. *tzih* 'rawness, crudeness, newness', *tzih'tzih* 'raw, crude, new, uncooked' **yu-UCH'-ta-tsi-hi-TE'-le-ka-ka-wa**, *yuch' ta tsihil te'el kakaw*: його келих для свіжого лісового какао/ члт. *tziben* 'nuevo' (B)

tsi-ka, *tsiik*: рахунок, рахункова одиниця/ чрт. *tzik* 'a count, a number', ч. *tsic* 'contar', юк. *tsik* 'contar', **tsi-ka-HAAB'**, *tsiik haab'*: місяць (у вступній формулі дат "Довгого рахунку")/ ч. *tsic* 'mes'

TSI[h]K?-la, *tsi[h]kil?*: шановна, поважна/ юк. *tzik* 'honrar, reverenciar respetar', **TSI[h]K?-la IX-K'UH**, *tsi[h]kil?* 'ix' k'uh: шановна жриця (букв. „шановна жінка, що має відношення до священного”); **TSI[h]K? b'a IX-K'UH**, *tsiik(il) b'a' ix k'uh*: шановна старша жриця (S.Martin, інше читання – **B'AB'**, D.Stuart)

TSUH, **tsu**, *tsu'*: гарбуз, посудина з гарбуза/ члт. *tsuh* 'calabaza', цоц. *tz'u* 'gourd' (B, RHZS)

tsu-ku, *tsuk*: частина, підрозділ, плем'я, область/ юк. *tsuk* 'cuenta para pueblos, para partes y montones', *tsukub* 'parcialidad, parte de un pueblo, provincia, municipio', **HUK-tsu-ku**, *Huk Tsuk*: Сім Підрозділів (стародавня назва держави Наранхо), **HUXLAHUN-tsu-ku**, *Huxlahun Tsuk*: Тринадцять Підрозділів (стародавня назва регіону Тікаля) (B)

tsu-lu, *tsul*: собака/ юк. *tsul* 'perro doméstico' (B)

TSUTS-, **TSUTS-tsa-**, **tsu-tsa-**, **tsu²-**, **tsu-**, *tsuts*: закінчувати, завершувати/ цоц. *tzutz*, 'end (term of office)', члт. *tsuts* 'acabarse', **u-TSUTS-wa**, 'utsutsu'w: він закінчив його, **tsu-tsa-ja**, **tsu²-ja**, *tsu[h]tsaj*: **TSUTS-yi**, *tsu[h]tsuuy*: його було завершено, **TSUTS-jo-ma**, *tsutsjom*: буде завершено (B)

TS'

ts'a, *ts'a'*: давати, вміщувати у певне місце/ юк. *ts'a* 'poner en algún lugar', 'dar, entregar' (B)

TS'AK (I), *ts'ak*: довговічний, довготривалий/ юк. *tsak* 'para siempre', *ts'akab* 'cosa sin fin', *ts'akan* 'cosa entera que aún vive y permanece y no se ha tocado a ella, ni consumido, ni hastado, ni recibido detrimento', **TS'AK-AJAW**, *ts'ak* 'ajaw: довговічний владар

TS'AK- (II), *ts'ak*: (1) розташовувати в порядку одне за одним/ чрт. *tz'a'akse* 'regulate, arrange, put in order', (2) приєднувати, додавати, з'єднувати, збирати (за порядком)/ члт. *tzakatael* 'ajustado', чрт. *tz'aki* 'join together, splice, do up in bundles, lay out end to end', юк. *ts'ak* 'aumentar, añadir', **TS'AK-ya-ja**, *ts'akyaj*: зібрано за порядком

-TS'AK, **-TS'AK-ka**, **TS'AK-a'**, **-ts'a-ka**, *-ts'ak*, *-ts'aka'*: слідування за порядком, послідовність, **u-TS'AK-a'**, 'uts'aka': послідовність таких-то, **u-WAK-TS'AK-ka-la-tu-TUN-ni**, 'uwak *ts'akal tuun*: послідовність шести каменів (років) (B)

TS'AK-b'u-ji, *ts'akb'uuj*, **TS'AK-b'u**, *ts'akb'u(j)*: слідувати за порядком за кимсь, чимсь, бути наступником когось

TS'AK-ka-b'u, **TS'AK-b'u**, *ts'akb'u(l)*: те (той), що (хто) слідує за порядком, наступник, наступна генерація/ юк. *ts'akab* 'linaje o generación', 'descendiente así en linaje, orden de generación', **u-HO'LAJU'N-WINIK-TS'AK-b'u**, 'uho'laju'nwinik *ts'akb'u(l)*: тридцять п'ятий наступник (чи тридцять п'яте покоління), **HUXLAHUN-ts'a-ka-b'u-li**, *waxaklaju'n ts'akb'u'l*: вісімнадцятий наступник (покоління)

TS'AM-ma, **ts'a-ma**, *ts'am*: трон/ юк. *ts'am* 'estrado, asiento de reyes y señores', 'trono' (B)

ts'a-nu, *ts'an*: руйнувати/ юк. *ts'aanal* 'caer, sumirse, allanarse', *ts'ankuntah* 'arruinar edificios', *ts'anakbal* 'arruinado' (B)

ts'a-pa-, *ts'ap*: (1) ставити/ юк. *ts'ap* 'poner una cosa sobre otra', ч. *ts'öp* 'sembrar (poste)', **u-ts'a-pa-wa TUN-ni**, 'uts'apaw *tuun*: він поставив камінь (стелу), (2) складати/ юк. *ts'aap* 'cosas dispuestas en capas', 'estibar, sobreponer', іца *tz'apöl* 'pile', **ts'a-pa-ja**, **ts'a-pa-ja**, *ts'a[h]paj*: поставлено (B)

ts'a-ta, *ts'at*: див. *its'at*

ts'a-ya, *ts'ay-*: скидати, перемагати(?)/ юк. *ts'ou* 'rendir en la guerra' (B)

TS'T TS'I-i, **ts'i-i**, *ts'i'*: собака/ члт. *tzi* 'perro', чрт. *tz'i'* 'dog', ч. *ts'i'* 'perro' (B, RHZS)

TS'I[h]B'-b'a, **ts'i-b'i**, *ts'i[h]b'*: письмо, напис, малюнок/ чрт. *tz'ihb* 'a painting or decorating, color, paint', ч. *tz'ijb* 'letra, escritura', юк. *tz'iib* 'escritura, escribir, redactar' (B, RHZS)

ts'i-b'a, *ts'i[h]b'a*: писати, малювати (B)

ts'i-b'a, **ts'i-b'a-la**, *ts'i[h]b'a(l)*: розписний, **ts'i-b'a-CHAA[h]K-ki**, *Ts'i[h]b'a(l) Chaa[h]k*: Розписний Чаак, ім'я в Йашчілані (B)

ts'i-b'a-NAAH, *Ts'i[h]b'a(l) Naah*: "Розписний Дім", назва будинку, **ts'i-b'a-NAAH-yo-OTOT-b'a-ka-b'a**, *Ts'i[h]b' Naah yotoot b'akab*: "Розписний Дім – будинок бакаба" (B)

ts'i-b'a-li, *ts'i[h]b'aal*: розпис, малюнок

ts'i-b'a-ma-TUN-ni, *Ts'i[h]b'am Tuun*: Ц'ібам Туун, "Той, хто розписує камені", ім'я правителя Ек' Балама (B)

ts'i-ku, *tz'i[h]k*: глина, кераміка/ чрт. *tz'ihk* 'clay, made of clay, general name for pottery objects (barro)'

TS'EH?, *ts'eh?*: лівий/ ч. *ts'ej* 'mano izquierda', **TS'EH?-K'AB'-K'INICH**, *'Uts'eh K'ab' K'inich*: "Ліва рука Сонцеликого" (титул чи ім'я) (D.Stuart) (інше читання – *TS'IK'* члт. *tzic-cab* 'mano izquierda', юк. *ts'ik* 'lado izquierdo')

ts'o-b'o-no, *ts'ob'on*: вид квітки/ чрт. *tz'oban* 'rosey globe, mallow: highland tree', **ts'o-b'o-no witsi**, *Ts'ob'on Wits*: „Пагорби квіток ц'обон”, назва місцевості, згадана в Наранхо (D/Dütting, R.Johnson)

TS'UL, **ts'u-TS'UL**, **ts'u-lu**, *ts'ul*: чужинець/ юк. *ts'ul* 'extranjero, forastero' (імовірно, первісно означало "голий, нагий, без одягу", тобто, "варвар", пор. ч. *ts'ul* 'desnudo'), **ts'u-lu chi-K'IN-ni**, *ts'ul chik'in*: чужинці на заході

ts'u-nu, *ts'un*: початок/ юк. *ts'unul* 'comenzarse, comenzarse algo', **ts'u-nu u-chi-chi ITSAMNA-na**, *ts'un 'uchich 'Itsamna'*: початок віщування Іцамни

ts'u-nu-na, **ts'u-nu²**, **ts'u-nu**, *ts'unu'n*: колібри/ чрт. *tz'unun* 'hummingbird (chipe gorrin, guiche gorrión)', ч. *ts'uñun* 'colibrí, chupaflor', юк. *tz'unu'un* 'colibrí, chupaflor' (B)

ts'u-ts'i, *ts'u[h]ts'*, **ts'u-ts'i-hi**, *ts'uu[h]ts'ih*: коати (Nasua narica)/ ч. *ts'uts'ub'* 'coatí', члт. *ts'uhts'um chab'* 'oso hormiguero, chupamiel' (B, RHZS)

U

u, *u-*: він, його (преконсонантальний ергативно-посесивний займенник третьої особи однини), **u-ku-chu**, *'ukuch*: її вантаж (B)

u-b'u, *'ub'*: слухати, чути/ члт. *ubi* 'oír', ч., чрт. *ub'in* 'oír, escuchar', юк. *ub* 'oír, entender', **yu-b'i**, *yub'i'*: він слухав його (HK)

u-CHAN-ni, **'UH-CHAN-na**, **u-cha-ni**, *'U[h]chan*: Учан, назва місцевості в регіоні Калакмуля (B)

-u-ch'a, *-uch'*: воша/ ч. *uch'* 'piojo', **yu-ch'a**, *yuch'*: його воша (B)

UCH', *'uch'*: пити/ члт. *uch-tez* 'dar de beber', чрт. *uch'i* 'drink', ч. *uch'el* 'el acto de beber' (B)

u-ch'i-b'i, *'uch'ib'*: посудина для пиття, келих **yu-ch'i-b'i**, **yu-UCH'-b'a**, *yuch'ib'*: келих такого-то (B)

UH (I), **u-ha**, *'Uh*: (1) Місяць/ члт. *u* 'luna, mes', чрт. *kat u'* 'moon, moon deity' (з *kat* 'supernatural being' та *u*), ч. *uw* 'Luna', юк. *u* 'luna', (2) місячний (B)

UH (II), *'uh*: намисто (абсолютна форма **u-ha-ja**, *'uhaj*)/ чрт. *yuh* 'necklace, anything worn or wrapped around in necklace fashion', ч. *ujöl* 'collar, gargantilla', юк. *ú* 'collar de cuentas o sartal', **yu-UH-li**, *yuhil*: намисто такого-то (B)

UH-CHAPA[h]T, *'Uh Chapa[h]t*: Ух Чапат, "Місячна Сколопендра", ім'я правителя Гоніна (B)

UH-IXIK, **UH-IXIK-ki**, *'Uh 'Ixik*: Місячна Жінка, ім'я богині (B)

UH-ti, **u-ti**, *'u[h]ti*: ставатися, відбуватися/ ч. *ujtel* 'terminarse', юк. *uchul* 'acontecer, suceder у haserse algo o alguna cosa', **UH-ti-ya**, *u[h]tiiy*: сталося,

відбулося, **u-to-ma**, **u-to-mo**, 'u[h]to'm: станеться, відбудеться (B)

-u-k'e-sa, 'uk'es: труба з мушлі/ див. ч. *uc'um* 'cántaro', **yu-k'e-sa**, *yuk'es*: труба з мушлі такого-то (B)

u-K'IN, 'Uk'in: Ук'ін, назва міста та держави на захід від Бонампака, **u-K'IN-ni-AJAW**, 'Uk'in 'ajaw: Ук'інський владар (B)

u-ku-la, **u-ku**, 'Ukul: Укуль, назва місцевості в регіоні Йашчілана, **a-u-ku-la**, **a-u-ku**, 'aj' ukul: людина з Укуля (B)

u-ku-ma, 'ukum: голуб, горлиця (*Columba cayennensis*)/ юк. *ukum* 'paloma', **YAX-u-ku-ma**, *uax* 'ukum: блакитна горлиця (B)

u-lu, 'ul: атоле (каша з кукурудзяного борошна)/ ч. *ul* 'atole', юк. *ul* 'atole dulce hecho de maíz nuevo y fresco y puches o gachas', **ka-ka-wa-la u-lu**, *kakawal* 'ul: шоколадне атоле (атоле з домішкою какао) (B), **ch'a-ja u-lu**, *ch'aj* 'ul: "гірке атоле", піноле (каша з обсмаженого кукурудзяного борошна) (RHZS)

u-li, 'uli: приходити, прибувати/ юк. *u'l* 'llegar', *u'lel* 'venir', див. *huli*, **u-li-ya**, 'uliiy: він прибув (B)

u-lu-mu, 'ulum: індик (хатній)/ юк. *ulum* 'ravo' (B)

u-ma-na, 'Uman: Уман, назва місцевості в районі Ель-Перу, **u-ma-na-AJAW-wa**, 'Uman 'ajaw: Уманський владар (B)

UN, **UN-ni**, **u-ni**, *un*: авокадо/ члт. *vn* 'aguacate' (B)

UNEN, **UNEN-ne**, **u-UNEN-ne**, **u-ne**², *unen*: дитина щодо батька/ ч. *uñe* 'criatura chiquita que lloga', чрт. *unen* 'son (of male speaker)', **yu-ne**², *unen*: дитина такого-то (B)

UN-wa, **UN-wi**, **UN-ni-wa**, **u-ni-wa**, 'Uniiw: Уніів, назва 14 місяця року майя/ ч., покомам *Uniw* (B)

u-si-ja, 'usij: гриф (можливо, *Sarcoramphus rapa*)/ чрт. *usih* 'vulture, carrion bird', моп. *usi* 'zopilote rey' (B, RHZS)

u-USIJ-WITS, 'Usij Wits: Усіх Віц, стародавня назва Бонампака

-u-ta-, *ut*: плід (твердий і округлої форми, біб)/члт. *ut* 'fruta (propriamente u ut te)', чрт. *ut* 'little thing, any round fruit (especially seed, nut or berry)', **yu-ch'i-b'i-ta-yu-ta-la ka-ka-wa**, *yuch'ib' ta yutal kakaw*: келих для какао-бобів (B)

u-ti, *ut*: обличчя, поверхня/ члт. *ut* 'ojos, cara', чрт. *ut* 'eye, opening of body', **u-u-ti**, 'u'ut: обличчя того-то, див. *hut* (B)

u-tsi, 'uuts: гарний, добрий/ члт. *utz* 'bueno', ч. *uts* 'bueno', юк. *uts* 'cosa buena', **u-tsi K'UH-B'AAK-la-AJAW**, *ch'ok* 'uuts k'uhul B'aakul 'ajaw, добрий священний Баакульський владар (RHZS)

-u-tsi-li, *-utsil*: добро, доброта/ члт. *utz-il* 'bondad abstracto y todos se hasen asi', **yu-tsi-li**, *yutsil*: його доброта (RHZS)

u-ts'u, 'uts': нюхати/ члт. *utzi* 'oscular, oler', юк. *uts'* 'oler, respirar'

u-xu-lu-, **yu-xu-lu**, 'uxul-: вирізьблювати, гравірувати, створювати рельєф/ члт. *ux* 'gaspar como ladrillos', **u-xu-lu-ja**, 'uxu[h]laj: вирізьблено, **u-xu-lu-na-ja-ki**, 'uxulnajak: він вирізьблений (B)

u-xu-lu, 'uxul: різьблення, гравірування, рельєф, **yu-xu-lu-li**, *uxulil*: різьблення такого-то (B)

u-yu-b'u, 'uyub': слухач/ юк. *u'y* 'oír, escuchar' (B)

W

wa, *wa'*: у цей час, зараз/ пор. ч. *wa'* 'luego', частка, що утворює форми дієслів сучасного прогресивного часу, **wa-ya-k'a-wa**, *wa'* yak'aw: у цей час він обдаровує (B)

WA'-, *wa-*: здіймати, вміщувати вгору/ члт. *vabun* 'lebantar', чрт. *wa'ar* 'standing, stood up, erect or erected', *wa'wan* 'stand, rise up', ч. *wa'tal* 'pararse', *wa'tilel* 'altura', юк. *wakunah* 'poner en pie, parar', *watal* 'enhestarse, ponerse en pie' **WA'-la-ja**, **wa-WA'-la-ja**, *walaj*, **WA'-a-wa-ni**, *wawaan*: здійматися, ставати на чомусь чи над чимось, **wa-la-ja K'UH-OK-ki IK'-cha-ki**, *walaj k'uh(ul) 'ok ik' Chaa[h]k*: здійснюється на священний стовп Чорний Чаак

wa-a-A[h]N, *waa[h]n*: (1) знаходиться, перебувати/чрт. *wa'an* 'rising, standing, straight, be standing or straight', юк. *waan be*, *wan ti' be* 'estar de camino', ч. *wa'wa'ña*, 'paseando tranquilamente', **wa-a-A[h]N ta b'i-hi cha-ki**, *waa[h]n ta b'ih*

Chaa[h]k: знаходиться у дорозі Бог Дощу, (2) місцеперебування, **u-wa-A[h]N cha-ki yo-OTOOT**, *'uwaah[h]n Chaa[h]k yotoot*, місцеперебування Чаака – його оселя

wa-i-ja, *wa'ij*: буде, імовірно буде/ юк. *waih 'si fuera, si hubiera'*, **wa'-i-ja K'IN-TUUN-ni wa-i-ja WI'-na-li tu HUXLAJU'N-TUUN-ni**, *wa'ij k'intuun wa'ij wi'naal tu huxlaju'n tuun*: буде посуха, буде голод у тринадцятому році (A.Lacadena)

WAAJ, **WAAJ-hi**, **wa-WAAJ-ji**, **wa-ji**, *waaj*: хліб, кукурудзяний корж/ ч. *waj 'tortilla'*, юк. *waaj 'tortilla de maíz, pan en general'* (B, RHZS)

WAK (I), *wak*: шість/ чрт. *wakte' 'seis'* (B)

WAK (II), *wak*: такий, що виступає, видається, виходить з чогось/ юк. *wak 'cosa enhiesta, de pie delante de otra como los palos que salen de la pared, cosa salida'*

WAK-AJAW-NAAH, *Wak 'Ajaw Naah*: Вак Ахав Наах, назва споруди в Калакмулі (B)

WAK-CHAN-na-MUYAL-ya-la-WITS, *Wak Chan Muyal Wits*: Хмарна Гора Шостого Неба, назва міфологічної місцевості (B)

wa-k'a-, *wak'*: розриватися, тріскатися, лускати; розкриватися пуп'янкові/ юк. *wak'al 'reventar, estallar, abrirse como pared, madera'*, **wa-k'a NICH-TE'**, *wak'a(j) nichte'*: розкрився пуп'янок плюмерії

wa-k'a-b'i, *Wak'ab'*: Вак'аб, стародавня назва Санта-Елена чи регіону Санта-Елена, **a-wa-k'a-b'i**, *'aj wak'ab'*: людина з Вак'абу, вак'абець, **wa-k'a-b'i-AJAW**, *Wak'ab' 'ajaw*: Вак'абський владар(B)

WAKLAJU'N, *waklaju'n*: шістнадцять (B)

wa-ma-wa-K'AWIIL, *Wamaw K'awiill*: Вамав К'авііль, ім'я правителя Калакмуля

wa-t'u-lu-cha-te-le, *Wat'ul Chatel*: Ват'уль Чатель, ім'я правителя Сейбаля (B)

WAXAK, **wa-xa-ka**, *waxak*: вісім/ члт. *waxikte'*, чрт. *vacxikte 'ocho'* (B)

WAXAKLAJU'N, **WAXAKLAJU'N-na**, *waxaklaju'n*: вісімнадцять (B)

WAXAKLAJU'N-'u-B'AAH-CHAN-na-K'AWIIL, **WAXAKLALU'N-'u-B'AAH-hi CHAN-na K'AWIIL**, *Waxaklaju'n 'Ub'aah Chan K'awiil*: Вашаклахун Убаах Чан К'авііль, "Вісімнадцятиголовий Змій – К'авііль", ім'я божества (B)

WAXAKLAJU'N-'u-B'AAH-K'AWIIL, **WAXAKLAJU'N-na-u-B'AAH-K'AWIIL**, *Waxaklaju'n 'Ub'aah K'awiil*: Вашаклахун Убаах К'авііль, ім'я правителя Копана (B)

WAW-wa?, *waw?*: вид черепахи/ ч. *waw 'guaio (tres lomas) (reptil)'*, юк. *waw 'unos galápagos o tortugas de agua dulce'* **K'INICH-WAW?-wa**, *K'inich Waw?*: Кініч Вав (?), "Сонцелика Черепаха", ім'я правителя Тікаля

WAY(I), **WAY-ya**, **wa-WAY-ya**, *way*: водяна поверхня (B)

WAY(II), *way*: закрите приміщення, кімната, ритуальна схованка (?)/ юк. *way 'celda, aposento'* (B)

wa-ya(III), *way*: тут/ члт. *vai 'aquí'*, юк. *way 'acá, de aquí, por aquí'*, ч. *wö' " aquí'* (B)

WAY-HAB', *Wayhab'*: Вайхааб, назва п'ятиденного періоду наприкінці року майя/ юк. *Wayab'* (B)

WA[h]Y, **WA[h]Y-ya**, **WA[h]Y-wa-ya**, **wa-WA[h]Y-ya**, **wa-ya**, **wa-yi** (пізн.) *wa[h]y*: (1) сон, сновидіння/ члт. *vaiac sueño, sonar'*, чрт. *way 'sleep, sying, wilting, analgesic, soporific, narcotic'*, ч. *wöyel 'dormir'*, юк. *way 'ver visiones como entre sueños, wayak' 'sueño, visión entre sueños'*, (2) дух-супутник, нагуаль (абсолютна форма **WA[h]Y-ya-si**, **WA[h]Y-si**, *wa[h]yis*)/ ч. *wöy 'compañero (un espíritu)'*, юк. *way 'brujo, hechicero'*, *wayinah 'hacerse brujo, o tomar figura fantástica de otro'*, **CHAK-wa-WA[h]Y-ya**, *Chak Wa[h]y*: Червоний Дух-супутник, **IK'-wa-WAY-ya**, *Ik' Wa[h]y*: Чорний дух-супутник, **nu-pu-la B'A[h]LAM-ma u-WA[h]Y-ya K'UH-MUT-la-AJAW**, *Nupu'l B'a[h]lam 'uwa[h]y k'uh(ul) Mut(uul) 'ajaw*: Ближній Ягуар – дух-супутник священного Мутуульського владаря, **CH'AK-ka-b'a AKAN-na u-WA[h]Y-ya K'UH-cha-TA[h]N-WINIK**, *Ch'akab' 'Akan 'uwa[h]y k'uh(ul) Chata[h]n winik*: Рубай Акан – дух-супутник священного Чатанського чоловіка (B, RHZS)

wa-ya-b'a, *wa[h]yab'*: оселя, приміщення, де сплять (B)

wa-WA[h]Y-b'i, **WA[h]Y-b'i**, *wayib'*: "спальня", вид святилища (B)

wa-yi-ja *wa[h]yij*: провіщання (пізн.) / юк. *wayak'* 'pronóstico o palabras adivinos o de sueños', **TS'AK-AJAW-wa ke-KELEM NAM-K'IN HUX-la-ka ti-TS'AK-AJAW wa-yi-ja**, *ts'ak 'ajaw Kelem namk'in hux lak ti' ts'ak 'ajaw wa[h]yij*: владар за порядком – Юнак, затемнення Сонця, три таці (офір) для владаря за порядком; (це) провіщання

WE', *we'*: їсти/ члт. *veel* 'comer tortillas o pan', **u-WE'-ji-ya**, *'uwejiy*: він з'їв їх (B)

WE'-la, *we'l*: їжа/ члт. *veel* 'comida', чрт. *we'r* 'carne', vianda', ч. *we'el* 'carne, alimento'

WE'-i-b'i, *we'ib'*: посудина для їжі, букв. "годівниця", **u-WE'-i-b'i**, *'uwe'ib'*: його посудина для їжі (B)

WE'-ma, *we'em*: вид посуду для їжі (B)

wi-ja, *wi'ij*: влаштовувати різанину, **wi-ja-u-TOK'-PAKAL**, *wih'aj 'utok'pakal*: влаштовано різанину зброєю такого-то (B)

wi, *wi'*: корінь, основа/ юк. *wi'* 'raíz', чрт. *wi'r* 'raíz, cimientó'

W'L(I), *wi'l*: їжа, **HUX-W'L**, *hux wi'l*: достаток, добробут (B)

W'L (II), **wi-W'L**, **wi**, **wi-i-li**, *wi'il*: останній/ ч. *wi'il* 'atrás, después', (3) після, потім (B)

wi-na-k-, *winaak*: (1) людина, (2) служник/ ч. *winik* 'empleado', **a-wi-na-ki**, *'awinaak*: я твоя людина (служник) (B)

WINAL-la, **wi-WINAL-la**, *winal*: двадцять днів/ юк. *winal* 'mes antiguo de 20 días' (B)

WINAL-НААВ', **wi-WINAL-НААВ'**, *winalhaab'*: двадцятиріччя (пізній *к'атун*) (інше читання – **WІNAK-НААВ'**) (B)

WI-na-li, *wi'naal*: голод/ юк. *wiih* 'hambre' (A.Lacadena)

wi-ni-b'a, *winb'a(ah)*: зображення/ юк. *winba* 'imagen, figura y retrato en general' (B)

WINIK(I), **WINIK-ki**, **wi-WINIK-ki**, **wi-ni-ki**, *winik*: людина, чоловік /члт. *uinic* 'hombre', чрт. *winik* 'man, of male sex, person', юк. *wíinik* 'hombre, individuo' (B)

WINIK(II), **WINIK-ki**, *winik*: двадцять/ пор. юк. *winik* 'medida de veinte k'aanes' (B)

wi-WINIK(III), **wi-WINIK-ki**, **WINIK-ki**, **wi-ni-ki**, *winik*: двадцятиденка (B)

WINIK-li, *winikil*: двадцятиденка (лише в Тіла) (B)

wi-sa, *wiis*: слідкувати, вистежувати/ чрт. *wisi* 'tend or see to, look after', *wis* 'attention, guardian', **wi-sa k'u-chi CHAM-la**, *wiis k'uuch chamal*: вистежування грифом-стерв'ятником

wi-ti-ki, *Witik*: Вітік, стародавня назва регіону Копана, **K'UH-wi-ti-ki-AJAW**, *k'uhul Witik 'ajaw*: священний Вітікський владар (B)

WITS (I), **wi-WITS**, **wi-tsi**, *wits*: гора, пагорб/ члт. *vitzil* 'serro', чрт. *witz* 'hill, mountain, peak', юк. *wiits* 'cerro, montaña, sierra, serranía' (B)

WITS- (II), *wits-*: нагромаджувати, утворювати купу, пагорб, **wi-tsi-ja-u-B'AAK-li-u-JOL-li**, *wi[h]tsaj 'ub'aakil 'ujolil*: нагромаджено гори кісток та черепів (B)

WITS-NAL, *witsnal*: гірська місцевість, нагір'я (B)

WITS', **WITS'-ts'i**, *wits'*: водоспад/ чрт. *witz'* 'waterfall' (D.Stuart)

wi-WIT-TE'-NAAH, **wi-TE'-NAAH**, *Wi'te'naah*: Вітенаах, майяська назва Теотіуакана (B)

wo-chi-li KAN-nu-la, *Wochiil Ka'nu'l*: Вочііль Кануль, ім'я духа-супутника, **wo-chi-la KAN-nu-la u-WA[h]Y-ya K'UH-ka-KAN-AJAW**, *Wochiil Ka'nu'l 'uwa[h]y k'uh(ul) Kan(uul) 'ajaw*: Вочііль Кануль – дух-супутник священного Кануульського владаря (правителя Калакмуля)

wo-hi, *Wooh*: Воох, варіант назви 2 місяця року майя/ юк. *Wo* (B)

wo-o-ja, wo-ja, wo-jo, wo'j: знак пісменності, напис/ юк. *wooh* 'carácter o letra', **u-wo-jo-li**, *'uwojil*, **u-wo-jo-le**, *'uwojlel*: напис такого-то (B)

wo-i, Wo': Во', варіант назви 2 місяця року майя (Чічен-Іца) (B)

-wo-lo, wol: куля, кульоподібна річ/ члт. *volol* 'redondo', юк. *wol* 'cosa redonda' (B)

wo-lo-, *wol-*: оточити, обгорнути, **wo-lo-yi**, *wolooy*: його було обгорнуто (B)

X

xa, xa: ще, ще раз/ члт. *xa* 'mas', *hunte xa* 'otra vez', **xa-hu-li-ya**, *xa' huliuy*: він ще раз прийшов, (B) **i-JUB'-xa-AJ-HUX-te-K'UH**, *'ijub' xa' aj' Huxte' K'uh*: і ще вражено людей з Хуште' К'ух (RHZS)

xa-ju-li, xajil: савана, степ / чрт. *xah* 'plain (llano), grassy area (sabana), open country', **xa-ju-li ma-ta-na**, *xajil matan*: у савані мисливська здобич

xa-k'u, xak': топтати/ юк. *xak'* 'pasar sobre otro' (B)

xa-MAN-na, xa-ma-MAN-na, xaman: північ/ юк. *xaman* 'norte, boreal' (B)

xa-ya, xay: перехрестя/ юк. *xay* 'encrucijada', *xay te'* 'horqueta', **OK-TE SAK xa-ya tu-pa-ma CHAN-na**, *'Okte' Sak Xay tu Pam Chan*: Стовп у Білого Перехрестя на Поверхні Небес (назва архітектурної споруди в Копані)

XIB', xi-b'i, xib': чоловік/ члт. *noh-xib* 'viejo', юк. *xib* 'varón, hombre, macho'(B)

xi-b'i-hi, xib'ih: чаклун, чарівник (пізн.)/ ч. *xiba* 'brujo', *xiböj-le* 'brujeña', **NOJ xi-b'i-hi a-cha-cha-mo**, *noj(ol) xib'ih aj chach mo'*: на півдні чаклун, подібний (?) папузі

xi-k'a-b'a, xik'ab': назва предмета, ритуальна булава

xi-ki-b'a-le, xi-ki-b'a-le-le, xikb'alel: вид обладунку, що складається з багатьох дрібних платівок/ юк. *xikb'il* 'deshasiéndose en pedazos'

xi-wa, xiiw: жахливий, страхітливий/ члт. *xiw*, к'ек'чі *xiw* 'fear', **xi-wa-TUN-ni, Xiiw Tuun**: Шіів Туун, "Страхітливий Камінь" чи "Страхіття-Камінь", ім'я божеств владарів підземного світу/

члт. *xibalba* ' ynfierno', ч. *xiba* 'diablo', юк. *xibalbail* 'cosa infernal' (B)

xo, xo(l): циліндричний, **xo-TE'**, *xo(l)te'*: жезл, берло/ члт. *xolte* 'baculo' (B)

xo-ko, xok: рахунок/ юк. *xok* 'cuenta, numeración' (B)

xo-ko-TUN-ni, xoktun: лічильний камінь (B)

XOOK-ki, xook: акула/ юк. *xok* 'tiburón' (B)

xu, xu': вид комахи, мураха-листогриз (?)/ пор. юк. *xulab* 'hormiga que ataca las colmenas'

xu-ku, xuk: Шук, варіант назви Копанського царства, **K'UH-xu-ku-'AHAW-wa**, *k'uhul Xuk 'ajaw*: священний Шукський владар (B) (інше читання – **SIP**)

xu-ku-pi, xukuup: назва жезла для ритуального танцю, **u-B'AAH-hi-ti-a-AK'-ta-ti-xu-ku-pi**, *'ub'aah ti 'ak'tah t'i xukuup*: особа того, який танцює з шукуупом, **a-AK'-ta-ja-ti-xu-ku-pi**, *a[h]k'taj ti' xukuup*: він танцював із шукуупом (B) (інше читання – **SIP-pi**)

xu-ku-pi, xu-ku-pu, Xukuup: Шукууп, назва Копанського царства, **K'UH-xu-ku-pi-AHAW-wa**, *k'uhul Xukuup 'ajaw*: священний Шукуупський владар, **K'UH-xu-ku-pu-NAAH**, *k'uhul Xukup naah*: священна Шукуупська Будівля, **xu-ku-pu-AHAW**, *Xukup 'ahaw*: Шукуупський владар (B) (інше читання – **SIP-pi, SIP-pu**)

XUL-WITZ, xu-lu-WITZ, Xul Witz: Шуль Віц, назва місцевості поблизу Шультуна (B)

-xu-pi, -xu-pu, -xup-: вичерпуватися, витрачатися / юк. *xupul* 'acabarse lo que se gasta', 'gastarse, acabarse, consumirse', іца *xup* 'gastar', **ka-xu-pi-ya, ka' xupiiy**: і тоді він вичерпався, **ma-xu-pu CHAN-na-ch'a-ja a-wi-chi-NAL**, *ma' xup chan ch'aj 'awichnal*: невичерпне піноле перед тобою

Y

y-, y-: -: він, його (*превокальний ергативно-посесивний займенник третьої особи однини*) (B), **ya-AL IX-a-ku pa-ta-ha, yal 'Ix 'A[h]k Patah**: син Іш Ак Патах

YAH, *yah*: лихо, страждання/ юк. *ya* 'cosa dañina, mal, dolor', члт. *ya-lez* 'atormentar', чрт. *yah* 'sore, sore spot, soreness, poison, poisoning, complaint, disease', **YAH-KAB'-CH'E'N**, *yah kab' ch'en*: лихо у нижньому поселенні

ya-AJAW, *yajaw*: великий, значний/ юк. *yahaw* 'cosa grande en calidad y cantidad', **JUUN-ya-ja-wa-la-WINIK-ki**, *juun yajawal winik*: єдиний великий чоловік (титул) (B)

ya-AJAW-CHAN-MUWA[h]N(-ni), *Yajaw Chan Muwaa[h]n*: Йахав Чан Муваан, "великий Небесний Яструб", ім'я правителя Бонампака (B)

ya-AJAW-K'A[h]K', **ya-ja-wa-K'A[h]K'**, **ya-ja-K'A[h]K'**, **ya-ja-wa-k'a-k'a**, *yajaw k'a[h]k'*: "великий вогонь", придворний титул, зокрема, у Паленке та Тоніна (B)

ya-AJAW-TE', *yajaw te'*: "велике дерево", царський рід (B)

ya-AJAW-TE'-pi-tsi-la, *yajawte' pitsal*: "гравець із царського роду", титул в Тоніна (B)

YAX (I), **ya-YAX**, **ya-xa**, **ya-xo**, *yax*: зелений, синій, блакитний/ члт. *yax* 'asul, color berde', ч. *yax* 'verde', юк. *ya'x* 'verde, azul'(B)

YAX (II), *yax*: перший/ юк. *yax* 'cosa primera, la primera vez', ч. *yöx'alöl* 'primer hijo o hija' (B)

YAX (III), *Yax*: Йаш, назва держави, згадана в Караколі, **K'UH-YAX-'AJAW-wa**, *k'uhul Yax 'ajaw*: священний Йашський владар (B)

YAX-a, *Yaxha'*: Йашха, назва місцевості та міста в регіоні Петешбатуну (B)

YAX-a-ku-la-NA', *Yax 'A[h]kuul Na'*: Йаш Акууль Ха, назва місцевості в районі Ель-Кайо (B)

YAX-B'A[h]LAM, *Yax B'a[h]lam*: Йаш Балам, ім'я божества (молодший з богів-близнят) (B) (інше читання – **YAX B'A[h]LAMKEN**)

YAX-EB'-XOOK, *Yax 'Eb' Hook*: Йаш Еб Шоок, "Перші Сходи – Акула", ім'я засновника Мутульського царства в Тікалі (B)

YAX-NA'-CHAA[h]K, **YAX-NA'-CHAA[h]K-ki**, **ya-YAX-HAL-la-cha-ki**, *Yaxhal Chaa[h]k*: Йашхаль Чаак, "Чаак Першого Дощу", ім'я

одного з богів дощу, **SIH-ya-ja-YAX-HA'-la-CHAA[h]K-ki**, *sihyaj Yaxhal Chaa[h]k*: народжено Йашхаль Чаака (позначення початку сезону дощів) (B)

YAX-ha-la-wi-tsi-na-la, *Yaxhal Witsnal*: Йашхаль Віцналь, назва міфологічної місцевості, що згадується в Паленке (B)

YAX-ITSAM-AAT, *Yax 'Itsamat*: Йаш Іцамаат, титул у Паленке (B)

YAX-KALOM-TE', *yax kalo'mte'*: перший калоомте, титул (B)

YAX-k'a-ma-la-ya, *yax k'amlay*: титул у Копані, "першоотримувач" (?) (B)

YAX-K'IN, **YAX-K'IN-ni**, *Yaxk'in*: Йашк'ін, назва 7 місяця року майя/ чрт., ч., юк. *Yaxk'in* (B)

YAX-ma-yu-CHAN-CHAA[h]K-ki, **YAX-ma-yu-yu-CHAN-na-CHAA[h]K**, **YAX-ma-yu-CHAN-na-CHAA[h]K**, *Yax Mayuy Chan Chaa[h]k*: Йаш Майуй Чан Чаак, "Зелений/Перший Туман – Небесний Чаак", ім'я правителя Наранхо (B)

YAX-MUT, *Yax Mutal*: Йаш Муталь, стародавня назва центральної частини Тікаля (B)

YAX-NAAH-hi-ITSAM-ITSAMNAH-KOKAAJ-ji, **YAX-NAAH-ITSAM-ITSAMNAH-KOKAAJ-ji**, *Yax Naah 'Itsam 'Itamnah Kokaaj*: Йаш Наах Імам Іцамнаах Кокаах, ім'я божества (B)

YAX-ni-la, *Yaxniil*: Йашнііль, стародавня назва Ель-Кайо (B, LW1)

YAX-NU'N-AHIIN, *Yax Nu'n Ahiin*: Йаш Нуун Ахіін, "Перший Віщун - Крокодил", ім'я правителів Тікаля (B)

YAX-PA[h]S-CHAN-na YO'AAT, **YAX PA[h]S-sa-ja-CHAN-na YO'AAT**, **YAX-pa-sa-ja-CHAN-na yo-AAT-ta**, **YAX-pa-sa-CHAN-na yo-a-AAT-ta**, *Yax Pa[h]saj Chan Yo'aat*: Йаш Пасах Чан Йоаат, "Перший Ранок Небесного Йоаата", ім'я правителя Копана (B)

YAX-SIHO'M-ma, *Yax Siho'm*: Йаш Сіхом, назва 10 місяця року майя/ч., юк., к'ек'чі, покомам *Yax* (B)

YAX-TE', **YAX-te-e**, *yaxte'*: сейба/ члт. *yax-te* 'seiba', *yöxte'* 'seyba (un árbol grande)' (B)

YAXUUN, ya-YAXUUN, ya-xu-ni, ya-xu-nu, *yaXuun*: котінга, птах/ юк. *yaXum* 'pájaro verde', лак. (*äh*) *yaaxoom* 'lovely cotinga/ azulejo real', юк. *raxon* 'pajaritos verdes o sus plumas' (B)

YAXUUN-B'A[h]LAM, ya-YAXUUN-B'A[h]LAM, ya-xu-ni-B'A[h]LAM, *YaXuun B'a[h]lam*: Йашуун Балам, "Котінга - Ягуар", ім'я правителів в Йашчілані та Іштуц

ya-YAX, yaYax: яскраво-зелений, **ya-YAX k'u-K'UK'UM K'AWIIL,** *yaYax 'uk'uk'um K'awiil*: яскраво-зелене пір'я К'авііля

ye-te, yet: прикраса, інсигнія/ члт. *yetal* "divisa, insignia", **u-CH'AM-wa ni-ye-te,** '*uch'amaw ni yet*: він узяв мої прикраси (Д.Беляєв, А.Давлетшин)

YO'AAT, YO'AAT-ti, yo-AAT-ta, yo-a-AT-ta, *Yo'aat*: Йоаат, ім'я божества, букв. "Його напружена чоловіча сила"/ юк. *oatlil* 'erección'

yo-AT-ti-B'A[h]LAM, Yo'aat B'a[h]lam: Йоаат Балам, "Напружена чоловіча сила Ягуара", ім'я засновника царства Пачанських владарів (B)

yo-chi-ni, Yochin: Йочін, назва місцевості у Східному Петені, **yo-chi-ni-AJAW, Yochin 'ajaw:** сочінський владар (B)

yo-ke, Yoke': Йоке', стародавня назва Агуакаталя, **K'UH-yo-ke-AJAW, k'uh(ul) Yoke' 'ajaw:** священний владар Йоке' (B)

yo-ki-b'i, Yokib': (1) ущелина, каньйон/ див *o'k* (2) назва царства П'єдрас-Неграс, **K'UH-yo-ki-b'i-AJAW-wa, k'uh(ul) Yokib' 'ajaw:** священний Йокибський владар (B)

yo-K'IN-ni, yo-OK-K'IN-ni, yok'in: "стовп Сонця" чи "слід Сонця", титул правителів (B)

yo-ko-MAN-na (I), yokman: стовп, колонна, див. *ook* (B)

yo-ko-MAN-na (II), Yokman: Йокман, назва царства в регіоні Тікаля, **yo-ko-MAN-na-AJAW, Yokman 'ajaw:** Йокманська владарка (B)

yo-mo-po, yo-mo-pi, Yomop: Йомоп, назва місцевості та державного утворення в Чіапасі (B)

yo-OL-la-a-ku, Yol A[h]k: Йооль Ак, назва міфологічної місцевості (B)

yo-YOOTS-tsi, YOOTS-tsi, yo-tsi, Yoots: Йооц, назва місцевості в районі Наранхо (B)

YOOTS-tsi-KAN-PET, Yoots Kanpet: Йооц Канпет, ім'я божества (B)

yu-b'u-TE', yub'te': тканина, що слугувала даниною/ юк. *yubte'* 'manta de tributo o pierna de estas mantas' (B)

yu-ch'a-ma-xi, Yuch' Maax: Йу'ч.' Мааш, ім'я духа-супутника (B)

yu-ku, yuk: з'єднувати, об'єднувати/чрт. *yuk* 'a joining, union', *yuki* 'join things, unite' (B)

yu-ku-la, yu[h]kul: струс, потрясіння/ члт. *yuclu* 'batir, como quien bate quebos', чрт. *yuki* 'shake a thing', юк. *yukba* 'temblar la tierra, y temblor o terremoto', чрт. *yuki* 'to shake something', *yuhk* 'shaking or trembling, spasm, convulsion', **yu-ku-la-KAB'-CH'EN, yu[h]kul kab' ch'e'n:** потрясіння у нижньому поселенні, **yu-ku-la-ja KAB, yu[h]klaj kab':** стався землетрус (D. Stuart)

yu-ku-no-ma CH'E'N-na, yu-ku-CH'E'N-na, Yukno'm Ch'e'n: n Yuknom

yu-ku-(no)-yi-ICH'AK-K'A[h]K', Yukno'm Yich'aak K'a[h]k': Йукноом Йіч'аак К'аак', "З'єднувач – Вогняний Пазур ", ім'я правителя (B)

yu-ku-no-ma, yukno'm:"з'єднувач", титул верховного правителя царства Каанууль, **yu-ku-no-ma-ka-KAN-AJAW, yuknom Kaan(uul) 'ajaw:** з'єднувач - Каануульський владар (B, LW1)

yu-lu, yul-: полірувати, шліфувати, фарбувати/ члт. *yul-i* 'vntar', *yul-yul* 'alisar', юк. *yul* 'bruñir lo encalado' (B)

yu-lu, yu-la, yul: відполірована річ, **u-yu-la, 'uyul:** його відполірована річ, **u-yu-lu-li, 'uyulil:** відполірована річ такого-то, **u-B'AAH-u-yu-lu, 'ub'aah 'uyul:** зображення відполірованої речі такого-то (B)

yu-mu, yu-ma, yum: батько, пан/ члт. *yum* 'amo, dueño, señor', чрт. *yum, ah yum* 'master, owner, controller, deity', ч. *yum* 'dueño', юк. *yuum* 'padre, señor, amo' (B)

Лексикографічні джерела колоніальних і сучасних мов майя:

Іца:

Hofling, Ch.A., Tesucún, F.F. Itzaj Maya-Spanish-English Dictionary. Salt Lake City, 1997

Канхобаль:

Diego Antonio, D. de, Francisco Pascual, Nicolas Pedro, N. de, Gonzales, C.F., Juan Matías, S. Diccionario del idioma q'anjob'al. La Antigua, Guatemala, 1996

К'ек'чі:

Sedat, E.R.V. de. Tusq'orik poqomchii'-kaxlan q'orik. Guatemala, 2001

Кіче-какчікель-цутухіль:

Tirado F.J. Vocabulario de lengua quiche. 1787/ Manuscript in Peabody Museum of Archaeology and Ethnology
Vico, D. de. Diccionario de la lengua cakchiquel, con advertencia de las lenguas quiché y tzutuhil / Manuscrit en Bibliothèque Nationale de Paris

Лакандон:

Lacandon Dictionary of Bothanics and Zoology // www.web.uvic.ca/lacandon/lexicons

Мопан:

Ulrich, E.M., Dixon de Ulrich, R. Diccionario maya mopán-español, español maya-mopán. Guatemala, 1976

Цельталь:

Ara, D. de. Vocabulario de lengua tzeltal según el orden de Copanabastla. México, 1986

Цоціль:

Laughlin, R.M. The Great Tzotzil Dictionary of San Lorenzo Zinacantán. // Smithsonian Contributions to Anthropology. No 19. Washington, D.C., 1975

Чонталь:

Keller, K., Luciano G., P. Diccionario chontal de Tabasco (mayense). Tucson, 1997

Ч'оль:

Schumann, O.G. La lengua Chol, de Tila (Chiapas). México, 1973

Aulie, H. W., Aulie E. W. Diccionario Ch'ol. Vocabularios indigenas 21. México, 1978

Josserand, J.K., Hopkins, N. Chol (Mayan) Dictionary Database. Pt.2-3. Austin, 1988 (manuscript in possession of the authors)

Ч'ольті:

Moran, F. Arte y diccionario en lengua choltí. // The Maya Society Publications No 9. Baltimore, 1935

Ч'орти:

Wisdom, Ch. Ch'orti Dictionary. Transcribed and transliterated by B. Stross, University of Texas at Austin. 1950

Pérez Martínez, V., García, F., Martínez, F., López, J. Diccionario ch'orti', Jocotán, Chiquimula, Ch'orti-español. La Antigua, Guatemala, 1996

Юкатекська:

Martínez Hernández, J. (editor). Diccionario de Motul, maya-español. Mérida, Yucatán, 1929

Swadesh M., Álvarez M. C., Bastarrachea J. R. Diccionario de elementos de Maya Yucateco colonial. México 1970

Barrera Vásquez, A. Diccionario maya Cordemex. Maya-Español, español-maya. Mérida, Yucatán, 1980

Álvares M. C. Diccionario etnolingüístico del idioma maya yucateco colonial. Vol. I: Mundo físico. México 1980

Álvares M. C. Diccionario etnolingüístico del idioma maya yucateco colonial. Vol. II: Aprovechamiento de los recursos naturales. Lo que el hombre utiliza de naturaleza para vivir. México 1984